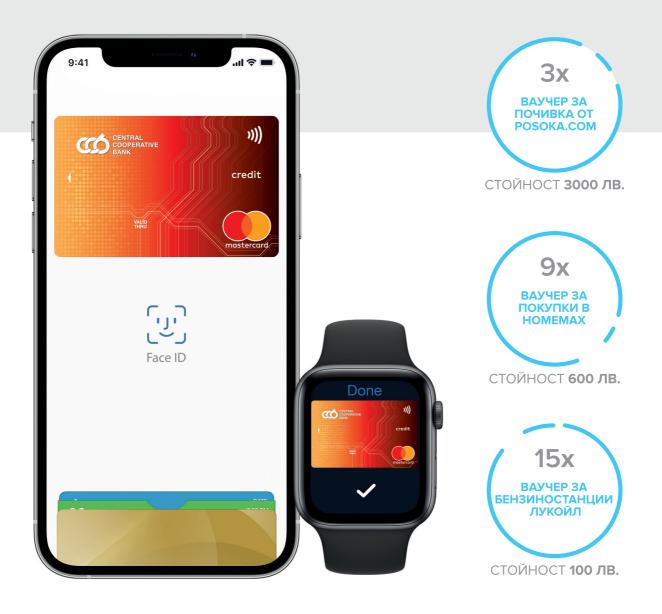

ПЛАЩАЙ В ДВИЖЕНИЕ

Участвай за награди с Mastercard® от ЦКБ и Apple Pay

- Добави своята Mastercard от ЦКБ в Apple Wallet и я маркирай като карта по подразбиране.
- Извърши 5 мобилни плащания на стойност над 4 лева в периода от 04.10.2021 г. до 05.12.2021 г. и ги регистрирай.

КАК Е ДЕЗИНФЕКЦИРАН САМОЛЕТЪТ ВИ?

"България Еър" въведе ултрамодерната технология Honeywell UV Cabin System II

Националният превозвач "България Еър" е първата авиокомпания на нашия пазар, която въведе наи-съвременната система за дезинфекция с ултравиолетови лъчи -Honeywell UV Cabin System II. Технологията доказано унищожава всички вируси и бактерии от гладките повърхности. От началото на ноември тя се използва преди всеки полет в допълнение към досегашната дезинфекция със сертифицирани препарати, за да осигури на пасажерите най-висока степен на защита и комфорт. Системата разполага с разтегателни UV рамена, които обработват седалките и повърхностите в салона. Труднодостъпните места също могат да бъдат дезинфекцирани благодарение на подвижна лампа. По този начин, след обработка с машината, пътниците се качват в изцяло стерилен салон.

"Приоритет на националния превозвач винаги е било да предлага на клиентите си сигурен и комфортен полет. Затова и от началото на пандемията полагаме изключителни грижи за дезинфекцията на борда на самолетите си. Въвеждането в експлоатация на новата машина е поредната стъпка в тази посока, като по този начин стремежьт ни е да предложим найвисока степен на сигурност на пасажерите ни", обясни изпълнителният gupekmop на "България Еър" Христо Тодоров. Машината е въведена в експлоатация вече от световния превозвач Qatar Airways, а "България Еър" е единствената авиокомпания, изпълняваща полети на нашия пазар, която я използва.

Пожелаваме ви приятен полет

HOW IS YOUR PLANE DISINFECTED?

Bulgaria Air has introduced the Honeywell UV Cabin System II cutting-edge technology

The national carrier Bulgaria Air is the first airline on our market to introduce a brand new ultraviolet disinfection system - Honeywell UV Cabin System II. This technology has been proven to kill all viruses and bacteria from smooth surfaces. Since the beginning of November it has been used before each flight in addition to current disinfection procedures with certified preparations, to ensure passengers the highest level of protection and comfort. The system has extendable UV arms that handle the seats and surfaces in the cabin. Hard-toreach areas can also be disinfected with a movable lamp. Thus, after processing, passengers enter a completely sterile cabin. "The priority of the national carrier has always been to offer its passengers a safe and comfortable flight. That is why, since the beginning of the pandemic, we have taken great care to disinfect our fleet. The commissioning of the new machine is another step in this direction, and our aim is to offer the highest level of safety to our passengers," Hristo Todorov, CEO of Bulgaria Air, explains.

The machine has already been introduced by the Qatar Airways global carrier, and Bulgaria Air is the only Bulgarian airline that uses it

We wish you a pleasant flight

ОНЛАЙН Ε ΠΟ-ΛΕ ΟΗΟ

С "БЪЛГАРИЯ ЕЪР"

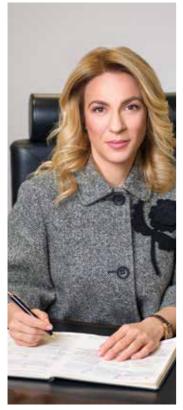
НЕРА системи.

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

9 | BUSINESS **ECONOMY**

22 | Дигиталните екосистеми са бъдещето на банките

Петя Димитрова, главен изпълнителен gupekmop на Пощенска банка, пред Bulgaria ON AIR

- 26 | Digital Ecosystems Are the Future of **Banks**
- 10 | Числа и лица Facts & Figures
- 12 | Тунелът към еврото се стеснява
- 16 | The Euro Tunnel Is Narrowing
- 32 | Началото на Топлата Война
- 36 | The Beginning of the Warm War
- 40 | Новите господари на автомобилния свят
- 43 I The New Masters in the **Automotive World**

45 | ANALYSIS **POLITICS**

56 | Властта на алгоритмите

Ние сме все по-зависими от социалните мрежи. Те са все по-зависими от печалбата

- 59 | The Power of **Algorithms**
- 46 | Коя е всъщност найбедната страна? What is Actually the Poorest Country?
- 48 | Bekъm след ekcmaза
- 50 | The Century After the **Ecstasy**
- 52 I Коментар: Проф. Боби Бобев
- 54 | Comment: Prof. Bobi Bobey

61 | SCIENCE **TECHNOLOGY**

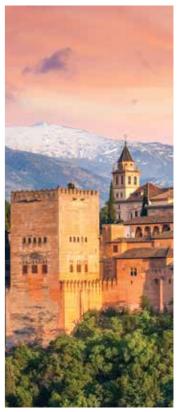
Bupycom, koūmo уби науката

Научният метод надделя над религиите и предразсъдъците. Но май ще omcmъnu npeg Covid-19

67 | The Virus That Killed Science

- 62 | Състезанието за абсолютната нула The Race to Absolute Zero
- 64 | Дяволът е в gemaŭ₁ume Devil in the Details
- Великата германска революция
- 81 | The Great German Revolution

83 | TRAVEL **LIFESTYLE**

94 | Андалусия: Мавританска приказка

Фламенко и ски, ислямски шедьоври и пъстър нощен живот - Гранада неслучайно есред най-модерните дестинации в Европа

99 | Andalusia: A Moorish **Fairytale**

- Интервю: Милчо Манчевски
- 89 I Interview: Milcho Manchevski
- 102 | Седем неща за правене в Малага Seven Things to Do in Malaga
- 106 | Благородството подслажда
- 109 | Nobility Sweetens
- 112 | Дискретният чар на туршията
- 115 | The Discreet Charm of Pickles

THE INFLIGHT MAGAZINE

БОРДНОТО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР ИМА СРЕДНА МЕСЕЧНА АУДИТОРИЯ ОТ НАД 100 000 ДУШИ, ИЛИ **НАД МИЛИОН ЧИТАТЕЛИ** ГОДИШНО

THE INFLIGHT MAGAZINE ENJOYS AN AVERAGE MONTHLY AUDIENCE OF MORE THAN 100,000 PEOPLE, OR **OVER A MILLION READERS** PER YEAR

ГЛАВЕН РЕДАКТОР

Константин Томов

ktomov@bulgariaonair.bg

ПРЕВОДАЧИ

Методи Йорданов Радослав Генчев Global Club

АВТОРИ

Антон Кръстев
Бойко Василев
Емил Иванов
Калин Ангелов
Калин Николов
Николай Кръстев
Радостина Николова
Петър Йовчев
Ясен Бориславов

ИЗДАТЕЛ ИНВЕСТОР МЕДИА ГРУП

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР

Виктория Миткова

ТЪРГОВСКИ ДИРЕКТОР

Леа Бакалова

lbakalova@bulgariaonair.bg

РЕДАКЦИОНЕН АДРЕС 1540 София, бул. Брюксел 1 office@bulgariaonair.bg men.: 02 448 40 70 www.bgonair.bg

БАНКОВА СМЕТКА

EDITOR-IN-CHIEF

Konstantin Tomov

ktomov@bulgariaonair.bg

TRANSLATORS

Metodi Yordanov Radoslav Genchev Global Club

CONTRIBUTORS

Anton Krastev
Boyko Vassilev
Emil Ivanov
Kalin Nikolov
Kalin Angelov
Nikolay Krastev
Radostina Nikolova
Petar Yovchev
Yassen Borislavov

DESIGN

35/ND NEW 100

PUBLISHER

INVESTOR MEDIA GROUP

CEC

Victoria Mitkova

MARKETING DIRECTOR

Lea Bakalova

lbakalova@bulgariaonair.bg

EDITORIAL ADDRESS

1540 Sofia, 1 Brussels Blvd. office@bulgariaonair.bg phone: (+359) 2 448 40 70 www.bgonair.bg

BANK ACCOUNT

IBAN: BG57 CECB 9790 1019 1023 03 BIC: CECBBGSF Банка "ЦКБ" АД – клон Варна ISSN 1314-2216

Съгласно чл.7а, ал.1 от Закона за задължителното депозиране на печатни и други произведения и за обявяване на разпространителите и доставчищите на медийни услуги (изм. и доп.ДВ бр.94 от 13.11.2018г.) действителен собственик на дружеството издател на списание "България он ер" е "Инвестр.БГ" АД, който публично дружество по Закона за публично предлагане на ценни книжа и е под надзора на Комисията за финансов надзор.

CONTRIBUTORS ABTOPИ

БОЙКО ВАСИЛЕВ е един от най-уважаваните телевизионни журналисти в България, водещ и продуцент на "Панорама" по БНТ. Доктор по социология, възпитаник на Софийския университет, специализирал е в Хайделберг, Германия. Автор е на десетки документални филми, включително "Децата на бащите", за който получи Голямата награда "Робер Шуман" за 2007 година.

BOYKO VASSILEV is one of Bulgaria's most renowned television journalists, and the host and producer of the talk show Panorama (broadcast on the National Bulgarian Television). He holds a Ph.D. in sociology, is a Sofia University alumnus, and has specialized in Heidelberg, Germany. He has authored dozens of documentaries, including The Children of the Fathers, for which he received Bulgaria's 2007 Robert Schuman Journalism Award.

НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ е български журналист, който следи геополитически и макроикономически теми, както и политическите и икономическите процеси на Балканите и тяхното отражение върху бизнеса в България. Бил е специален пратеник по време на военните операции в Босна и Херцеговина, Сърбия, Косово и Македония, както и водещ на "Светът е бизнес" по Bloomberg TV Bulgaria.

NIKOLAY KRASTEV is a Bulgarian journalist who covers geopolitical and macroeconomic issues, as well as the political and economic processes in the Balkans and their impact on business in Bulgaria. He was a special envoy during the military operations in Bosnia and Herzegovina, Serbia, Kosovo and Macedonia, as well as a host of "The World is Business" on Bloomberg TV Bulgaria.

ОТНОВО ЛЕТИМ ДО ТЕЛ АВИВ

WE ARE FLYING TO TEL AVIV AGAIN

Само една улица - и около 4000 години история - делят Тел Авив и Яфа. Тел Авив е създаден през 1909 от група евреи от Яфа, които просто купили парцел в пустеещите дюни северно от града. Не е известно кога точно е създаден Яфа, но се знае със сигурност, че вече е съществувал през 1470 година преди Христа, за да бъде завладян от египетския фараон Тутмос III. Според Стария завет оттук отплавал пророк Йона за прословутата си среща с кита. А след Тутмос III се заредили ияла върволица от завоеватели - Ричард Лъвското Сърце, султан Селим II, Наполеон... През XX век Яфа е населен основно от араби, но в последните години и доста заможни евреи се преместват тук, привлечени от старинните улички и специфичната атмосфера, които липсват в доминираните от небостъргачи богати северни райони на Тел Авив. Тук е съсредоточена и немалобройната българска колония.

Днес древният и новият град образуват една обща, внушителна и изпълнена с живот метрополия. С широката си и дълга километри плажна ивица, фантастичните барове, несекващия нощен живот и най-вече със спокойствието (заради което в Израел го наричат "мехура"), Тел Авив е фантастично място за почивка. А местната кулинария е смес от староеврейски, арабски и средиземноморски влияния, която не оставя никого незатрогнат.

От 14 октомври националният превозвач "България Еър" възстановява редовните си полети до Тел Авив. За повече информация - air.bg.

Just a street - and about 4,000 years of history - separate Tel Aviv and Jaffa. Tel Aviv was founded in 1909 by a group of Jews from Jaffa who simply bought a plot of land in the desolate dunes north of the city. It is not known exactly when Jaffa was founded, but it is known for certain that it already existed in 1470 BC to be conquered by the Egyptian pharaoh Thutmose III. According to the Old Testament, the prophet Jonah sailed from here for his famous encounter with the whale. And after Thutmose III a whole line of conquerors followed - Richard the Lionheart, Sultan Selim II, Napoleon ... In the XXth century Jaffa was inhabited mainly by Arabs, but in recent years a lot of wealthy Jews also moved here, attracted by the ancient streets and the specific atmosphere that is lacking in the skyscraper-rich northern regions of Tel Aviv. The rather large Bulgarian colony is also concentrated here.

Today, the ancient and the new city form a common, impressive and lively metropolis. With its wide and long kilometers of beach, fantastic bars, uninterrupted nightlife and especially the tranquility (which is why in Israel it is called "the Bubble"), Tel Aviv is a fantastic place to relax. And the local cuisine is a mixture of ancient Jewish, Arab and Mediterranean influences that leaves no one untouched.

From October 14, the national carrier Bulgaria Air resumes its regular flights to Tel Aviv. For more information - air.bg.

Authentic Bulgarian yellow cheese Lacrima. It's aged for at least 45 days - the time it takes to develop its delicate texture and irresistible milky-buttery taste.

BUSINESS ECONOMY

22 | ИНТЕРВЮ: ПЕТЯ ДИМИТРОВА **INTERVIEW: PETIA DIMITROVA**

12 | ТУНЕЛЪТ КЪМ ЕВРОТО СЕ СТЕСНЯВА THE EURO TUNNEL IS NARROWING

YUCAA U AULAFIGURES & FACES

59%

от пластмасовите отпадъци в България се рециклират - трети най-висок показател в Европейския съюз, показват данни на Eurostat. По-висок дял на преработваните пластмаси имат само Литва (70%) и Чехия (61%). Най-малък е делът на рециклираните пластмаси в Малта (11%), Франция (27%) и Ейре (28%). Средно за съюза се рециклират 41% от пластмасовите отпадъци. Годишно на всеки жител на общността се падат общо 34.4 кг изхвърлена пластмаса - с 24% повече, отколкото през 2009

of plastic waste in Bulgaria is recycled - the third highest indicator in the European Union, according to Eurostat data. Only Lithuania (70%) and the Czech Republic (61%) have a higher share of recycled plastics. Malta has the lowest share (11%), followed by France (27%) and Eire (28%). On average, 41% of plastic waste is recycled in the union. Each inhabitant of the community annually has a total of 34.4 kg of discarded plastic - 24% more than in 2009.

3.5%

е натрупаната инфлация в България от началото на годината до края на септември, показват данни на Националния статистически институт. Инфлацията за последните 12 месеца е 4.8% - най-високото отчетено ниво от 2012 година насам. Това е осезаемо над прогнозите на Министерство на финансите и БНБ за годишна инфлация в рамките на 3.5 - 3.7% през 2021 година.

is the accumulated inflation in Bulgaria from the beginning of the year to the end of September, according to data from the National Statistical Institute. Inflation for the last 12 months is 4.8% - the highest level reported since 2012. This is significantly above the forecasts of the Ministry of Finance and the BNB for annual inflation in the range of 3.5 - 3.7% in 2021.

1.5

милиарда лева са изплатени по мярката 60/40 на работодатели, пострадали от действията на властите срещу Covid-19. Сумата е натрупана от въвеждането на програмата през миналата година до септември 2021. През лятото на тази година обаче компаниите, потърсили подобна помощ, намаляват почти наполовина спрямо същия период на 2020.

billion levs were paid under the so called 'measure 60/40' to employers affected by the actions of the authorities against Covid-19. The amount has been accumulated since the introduction of the program last year until September 2021. In the summer of this year, however, companies seeking such assistance decreased by almost half compared to the same period in 2020.

евро е нетната стойност на изнесените от България селскостопански стоки за първото полугодие на 2021 година. Това е увеличение от почти 32% спрямо същия период на миналата година. Данните са на Министерство на земеделието.

euro is the net value of agricultural goods exported from Bulgaria for the first half of 2021. This is an increase of almost 32% over the same period last year. The data are from the Ministry of Agriculture.

Процесът по смяна на валутата в България се ускорява и става все по-непрозрачен

Текст ПЕТЪР ЙОВЧЕВ / Фотография SHUTTERSTOCK

бщественото мнение е най-лошото от всички мнения, казвал някога Никола дьо Шамфор, една от трагичните фигури на френската революция. Очевидно същото мислят и българските политици, и то от почти всички краища на спектъра, ако се съди по напредъка на плановете за въвеждане на еврото. Този процес, който започна през 2015 година без публични дискусии, без анализи, без проучвания, сега е на път да бъде завършен съвсем на тъмно. Дори задачата за изготвяне на "Оценка на ползите и разходите от приемането на еврото", заложена в оригиналното Постановление 168 на Министерския съвет от юли 2015, загадъчно е изчезнала при бързата поправка на документа, обнародвана на 30 март тази година, в последния момент преди парламентарните избори.

МНОЗИНА ОЧАКВАХА, ЧЕ стратегията за еврото, задействана от бившия финансов министър Владислав Горанов, най-малкото ще бъде премислена с идването на служебното правителство (което така или иначе прие ревизията на предишната власт като основна задача). Вместо това обаче в края на юни бе приет Национален план за въвеждане на еврото в Република България и бе фиксирана датата, когато да се случи това: 1 януари 2024 година. Планът бе публикуван за обществено обсъждане и получи някои доста съществени критики, на които ще се спрем по-късно. Но все така няма и помен от публични дискусии, от аргументи, да не говорим за въпросната оценка на ползите и разходите. Това би било грешен подход дори при положително обществено мнение. Но то далеч не е такова. Агенция "Тренд", която следи от няколко години темата, отчете 19% подкрепящи въвеждането на еврото и 50% категорично "против" през 2020, а в последното изследване от септември 2021 негативните нагласи дори нарастват: 58% против еврото срещу 21% "за", като 71% от анкетираните смятат, че еврото ще доведе до повишаване на це-

През май "Евробарометър" публикува своя телефонна анкета, според която подкрепата за еврото в България е пораснала от 50% преди година до 56% сега. Но в това проучване въпросът бе формулиран съвсем общо: дали по принцип подкрепяте идеята за въвеждане на еврото, без да се уточнява кога. В последващ въпрос се пита кога да стане това и отговорите изглеждат maka: "koлkomo може no-ckopo" - 26%, "след време" - 36%, "колкото може по-късно" - 17%, и "никога" - 20%. Toecm 73% от запитаните не желаят еврото да се въвежда в сроковете, предвидени от Националния план.

Ето и още няколко ключови въпроса от проучването: Притеснен ли сте от злоупотреби с цените покрай прехода - 77% казват "ga"; С приемането на еврото България ще загуби ли контрол върху икономическата си политика - 47% казват "ga" срещу 46% "не"; С приемането на еврото България ще загуби ли част от своята идентичност - 49% "да", 48% "не".

ТОЕСТ ДОРИ ПРОЕВРОПЕЙСКОТО по презумпция проучване показва, че българското общество е безкрайно далеч от консенсуса в полза на еврото. Да се упорства с ускоряване на темпото при тази ситуация много прилича на политическо самоубийство - макар и самоубийство, което после потенциално би могло да бъде възнаградено с уютно мяство в европейските структури, каквито немалко случаи имаше при влизането на други страни в еврозоната.

Рисковете са ясно очертани в коментарите под публикувания от МФ план. "Приемането на еврото без национален референдум и против нагласите на хората е неморално и има потенциал да генерира силен евроскептицизъм", предупреждава един такъв коментар. "Еврото би следвало да се приеме само след като политиците успеят да убедят народа в ползата от него... Ако не се направи това, всеки икономически ▶

▶ проблем на страната ни ще се приписва от евроскептиците на еврото и ще се използва за генериране на евроскептицизъм и евентуално излизане на страната ни от EC".

"Планът опитва да представи принципи и технически детайли, но не съдържа фундаментален предаварителен елемент - анализ на ползи и разходи, свързани с евентуална замяна на лева с евро като официална валута в страната", отбелязва друг коментатор. "Публичните институции в България никога не са представяли такъв анализ на обществото и бизнеса, който да обосновава защо е необходимо и какви биха били ползите спрямо разходите, ако еврото бъде въведено в България в обявения целеви срок". Други мнения подчертават, че сега действащият Валутен борд е инструмент за фискална дисциплина, който с приемането на еврото би изчезнал, и тогава за "България е много вероятно да повтори пътя на Португалия, Италия, Гърция и Испания, чийто държавен дълг е много по-голям от българския".

Впрочем нещо подобно каза и бившият гръцки финансов министър политик Янис Варуфакис в интервю за "Нова Телевизия". Нашумелият политик каза, че според него Полша и Чехия никога няма да "направят тази грешка" (за еврото), и изрази учудване, че България иска да го стори. "Еврото няма да ви помогне. Фалшивото усещане за полза се внушава от готовността на Европейската централна банка да печата пари, но това е нож с две остриета. Моята препоръка е - стойте далеч".

ДОСТА ТРЕВОЖНИ КОМЕНТАРИ предизвиква и една точка в плана, която гласи: "Превалутирането ще се извършва чрез прилагането на неотменимо фиксирания валутен курс между еврото и лева, който ще бъде определен с изменение на Регламент (ЕО) № 2866/984". Решението какъв да е валутният курс се взема от Съвета на ЕС - означава ли това, че досегашният фиксиран курс ще се промени без обсъждане в българския парламент, се пита в един от коментарите по плана, а друг директно настоява "В Проекта да бъде изрично, ясно и категорично регламентирано, че приемането на единната европейска валута като законно платежно средство в България се допуска единствено и само при превалутирането на лева в евро само при настоящия фиксиран kypc, npu koumo 1 eвpo = 1.95583 лева, и чрез прилагане на пълния цифров размер на този фиксиран курс при преобразуване, т.е. използване на всичките пет знака след десетичната запетая".

КАКВО ПРЕДВИЖДА СЦЕНАРИЯТ, съставен от Координационния съвет за приемане

ПУБЛИЧЕН ДЪЛГ І	КЪМ Б	ВП / О	GOVER	NMEN	T DEB	T TO GDP		
Страна / Country	2009	2012	2015	2018	2020	% 2009- 2020		
Страни извън еврозоната / Non-Eurozone Countries								
БЪЛГАРИЯ / BULGARIA	13,7	16,6	25,9	22,1	24,7	11		
Хърватия / Croatia	48,4	69,4	83,3	73,3	87,3	38,9		
Чехия / Czechia	33,4	44,2	39,7	32,1	37,7	3,3		
Дания / Denmark	40,2	44,9	39,8	34	42,1	1,9		
Унгария / Hungary	78	78,1	75,7	69,1	80,1	2,1		
Полша / Poland	49,8	54,4	51,3	48,8	57,4	7,6		
Румъния / Romania	21,8	37,1	37,8	34,7	47,4	25,6		
Швеция / Sweden	40,7	37,5	43,7	38,9	39,7	-1		
Страни в еврозоната / Eurozone Countries								
Белгия / Belgium	100,2	104,8	105,2	99,9	112,8	12,6		
Естония / Estonia	7,2	9,8	10,1	8,2	19	12,2		
Финландия / Finland	41,5	53,6	63,6	59,8	69,5	27		
Франция / France	83	90,6	95,6	97,8	115	<i>32</i>		
Германия / Germany	73,2	80,7	72	61,3	68,7	-4,5		
Гърция / Greece	126,7	162	176,7	186,4	206,3	79,6		
Италия / Italy	116,6	126,5	135,3	134,4	155,6	39		
Hugepландия / Netherlands	56,8	66,2	64,6	52,4	54,3	-2,5		
Словакия / Slovakia	36,4	53,6	51,8	49,6	59,7	23,3		
Испания / Spain	53,3	86,3	99,3	97,5	120	66,7		
Еврозона 19 / Euro Area 19	80,2	90,6	90,8	85,5	97,3	17,1		

на еврото? Освен датата - 1 януари 2024, той уточнява няколко други важни неща. В първия месец след въвеждането на еврото то и левът ще са в обращение заедно. След това - тоест в оптимистичния сценарий от 1 февруари 2024 - плащанията в България ще стават само в евро. В първата година търговиите ще са длъжни да изписват цените и в двете валути. Всички банкови сметки ще бъдат "автоматично и безплатно" превалутирани в евро (отново изниква въпросът при какъв курс?). През първите шест месеца банките и "Български пощи" ще обменят на каса левове за евро без такси. В БНБ левовете ще се обменят без такси неограничено време. Планът също предвижда, доста трогателно, да се осигури прозрачност - "Процесът по подготовка на страната ни за членство в еврозоната следва да бъде максимално прозрачен". Как ще стане това без обществена дискусия и след зачеркването на нуждата от оценка на ползите и разходите ли? Много просто: "за целта ще се създаде специална интернет страница за еврото и ще се проведат различни информационни и разяснителни кампани".

В ИНТЕРЕС НА ИСТИНАТА в последните ме-

сеци се чуха и по-рационални и отговорни позиции по темата. Служебният премиер ген. Стефан Янев коментира на заседание на Министерски съвет, че "В обществото и в политическия дебат не е достатьчно ясен и не е еднозначен отговорът искаме или не uckame, u ako uckame, koza u npu kakви условия?".

Защо анализът на ползите и разходите е толкова неудобна тема? Може би защото повечето ползи всъщност отдавна вече са изконсумирани. За Хърватия, която кандидатства успоредно с България, еврото изглежда разбираема стъпка: хърватската икономика и без това е силно евроизирана, с голям дял на кредитите в евро; куната е плаваща валута, за поддържането на курса на която хърватската народна банка на няколко пъти бе принудена да прави скъпи интервенции; страната е необикновено силно зависима от туризма, и то от дестинации в еврозоната; и накрая поредицата бюджетни дефицити увеличиха хърватския публичен дълг до 88% от БВП, така че евентуалното повишаване на кредитния рейтинг покрай приемането на еврото ще е добре дошло, намекна финансовият министър Здравко Марич.

НИЩО ОТ ТОВА НЕ Е ВАЛИДНО ЗА БЪЛГА-

РИЯ, чиято валута е стабилна благодарение на Валутния борд, и която има второто най-ниско съотношение дълг/БВП в целия Европейски съюз. Но дори и в Хърватия в момента тече национална nognucka за свикване на референдум за еврото.

Подобен референдум проведе Швеция още през 2003 година, с почти 83% избирателна активност и 56% гласове "против" еврото. Референдумът бе необвързващ, но поредицата шведски правителства оттогава се съобразяват с волята на хората и блокират влизането в механизма ERM II. Швеция, както и България, е приела ангажимента да приеме еврото с ратификацията на Лисабонския договор. Но това приемане не е обвързано с дати - може да се случи и през 2060 година. Полша, Чехия и Унгария избраха същия подход като шведите и възнамеряват да отлагат еврото, gokamo могат - или gokamo ситуацията в еврозоната не стане по-благоприятна. Румъния наскоро задвижи плановете си за приемане на еврото, но с доста по-широк времеви хоризонт: 2027 или 2028 година, с възможности за допълнително отлагане на срока. Впрочем Румъния е единствената друга страна в ЕС освен Хърватия,

която не ползва еврото и чийто държавен дълг е нараснал силно за последното десетилетие - с близо 26%; хърватският се е увеличил с 39%. За това време българският публичен дълг е пораснал с 11%, но от най-ниската стартова база; тези на Чехия, Дания и Унгария са се изменили само с по два-три процента, а шведският дори е намалял.

На този фон дългът на 19-те страни в еврозоната е скочил от 80.2 до 100.5% от БВП (през първото тримесечие на 2021), дълговете на Франция, Белгия, Испания, Кипър и Португалия са уверено над 100те процента, този на Италия надхвърля 160%, а гръцкият е вече над 209% от БВП. Не изглежда като най-подходящия момент за присъединяване към тази групичка. Още повече, че това изглежда като процес, от който няма връщане назад.

възможността за изход от еврозо-

ната съществува на теория, но цената за това съзнателно е направена толкова висока, че да го направи самоубийствено. Впрочем по този повод би било добре да си припомним референдума за еврото в Дания: още една страна, чиито политици не смеят да вземат решения на тъмно. Референдумът бе свикан през март 2000 година от правителството на Поул Расмусен - независимо, че страната вече си бе договорила правото да не влиза в паричния съюз, единствена от сегашните членки. Расмусен, както и всички останали големи партии в Дания, подкрепяха еврото. Основен аргумент на премиера бе настояването, че страната може да излезе едностранно от еврозоната, ако реши - но Еврокомисията категорично опроверга това. А после излезе и докладът на Датския икономически съвет, които твърдеще, че "икономическите ползи, които да се пожънат от членството в Европейския паричен съюз (ЕМU), са несигурни и малки", и че "ЕМИ наи-добре може да бъде описан като политически проект". Накрая датчаните отхвърлиха еврото с 53.2% "против" и 46.8% "за". И нито веднъж до момента не са съжалили за това.

Разбира се, България не е Дания. Механичните съпоставки между различни държави могат да са подвеждащи. Но българските граждани би трябвало да имат същите права като датските: да чуят ясно всички аргументи, да проучат плюсовете и минусите, и да вземат информираното решение, което е в основата на всяка работеща демокрация.

THE TUNNEL TO THE EURO IS NARROWING

Bulgaria's currency changeover process is accelerating and becoming more opaque

By PETAR YOVCHEV / Photography SHUTTERSTOCK

ublic opinion is the worst of all opinions, Nicolas de Chamfort, one of the tragic figures of the French Revolution, once said. Apparently Bulgarian politicians think the same, and from almost all ends of the spectrum, judging by the progress of plans to introduce the euro. This process, which began in 2015 without public discussion, without analysis, without studies, is now about to be completed in the dark. Even the task of drawing up a 'Benefit-Cost Assessment of the Adoption of the Euro', set out in the original Decree 168 of the Council of Ministers of July 2015, has mysteriously disappeared in the swift amendment of the document promulgated on 30 March this year, at the last moment before the general elections.

MANY EXPECTED THAT the euro strategy, triggered by former finance minister Vladislav Goranov, would at least be rethought with the arrival of the caretaker government (which anyway accepted the revision of the previous executive as its main task). Instead, however, at the end of June a National Plan for the Introduction of the euro in the Republic of Bulgaria was adopted and the date when this should happen was fixed: 1 January 2024. The plan was published for public consultation and received some fairly substantial criticism, which we will address later. However, there is still no sign of any public discussion, no arguments. let alone the benefit-cost assessment in question. That would be the wrong approach even in the face of positive public opinion. But it is far

following the issue for several years, reported 19% in favour of the introduction of the euro and 50% strongly against in 2020, and in the latest survey from September 2021, negative attitudes are even growing: 58% against the euro as compared to 21% in favour, with 71% of respondents believing that the euro will lead to higher prices.

In May, Eurobarometer published its telephone poll, according to which support for the euro in Bulgaria has grown from 50% a year ago to 56% now. But in that poll the question was phrased guite generally: 'Do you support the idea of introducing the euro in principle?" without specifying when. A follow-up question asked when this should happen and the an-

swers were: 'as soon as possible' - 26%, 'in time' - 36%, 'as late as possible' - 17%, and 'never' - 20%. That is, 73% of the respondents do not want the euro to be introduced within the timeframe foreseen in the National Plan.

Here are a few more key questions from the survey. Are you worried about price abuses during the transition? About 77% say "yes". Will Bulgaria lose control over its economic policy with the adoption of the euro? 47% say "yes" against 46% "no". Will Bulgaria lose part of its identity with the adoption of the euro? 49%"yes", 48% "no".

THAT'S TO SAY THAT EVEN THE PRO-EU-ROPEAN survey shows that Bulgarian society is infinitely far from a consensus in favour of

the euro. To persist with speeding up the pace in this situation looks a lot like political suicide - albeit a suicide that could potentially be rewarded later with a cosy place in the European structures, as there have been many cases of other countries joining the Eurozone.

The risks are clearly outlined in the comments under the plan published by the MoF. "Adopting the euro without a national referendum and against people's attitudes is immoral and has the potential to generate strong Euroscepticism," warns one such comment. "The euro should only be adopted once politicians have succeeded in convincing the people of its usefulness... If this is not done, every economic problem our country faces will be attributed by Eurosceptics to the euro and used to generate Euroscepticism and the eventual exit of this country from the EU."

"The plan attempts to present principles and technical details, but it does not contain a fundamental preliminary element - a benefit-cost analysis of the possible replacement of the lev by the euro as the country's currency," another commentator notes. "The public institutions in Bulgaria have never presented such an analysis to the public and the business community to justify why it is necessary and what would be the benefits versus the costs if the euro is introduced in Bulgaria within the announced target time." Other opinions underline that the current currency board is a fiscal discipline instrument that would disappear with the adoption of the euro, and then "Bulgaria is very >

likely to repeat the path of Portugal, Italy, Greece and Spain, whose public debt is much larger than Bulgaria's."

By the way, something similar was said by the former Greek finance minister, politician Yanis Varoufakis, in an interview with Nova Televizia. The famous politician said that in his opinion Poland and the Czech Republic will never "make this mistake" (about the euro) and expressed surprise that Bulgaria wants to do so. "The euro will not help you. The false sense of benefit is instilled by the European Central Bank's willingness to print money, but that is a double-edged sword. My recommendation is stay away."

A POINT IN THE PLAN that also provokes a lot of worrying comments is: 'The revaluation will be carried out by applying the irrevocably fixed exchange rate between the euro and the lev. which will be determined by amending Regulation (EC) No 2866/984'. The EU Council decides on the exchange rate. Does this mean that the current fixed exchange rate will be changed without discussion in the Bulgarian Parliament, asks one of the comments on the plan, while another directly insists: "The draft should explicitly, clearly and categorically regulate that the adoption of the single European currency as legal tender in Bulgaria shall only be allowed when the lev is converted into euro only at the current fixed exchange rate, at which 1 euro = 1. 95583 leva, and by applying the full numerical amount of this fixed rate when converting, i.e. using all five decimal places."

WHAT DOES THE SCENARIO drawn up by the Coordinating Council for the adoption of the euro envisage? Apart from the date - 1 January 2024 - it specifies several other important things. In the first month after the introduction of the euro, it and the lev will be in circulation together. After that - that is, in the optimistic scenario of 1 February 2024 - payments in Bulgaria will be made only in euros. In the first year, traders will be obliged to display prices in both currencies. All bank accounts will be "automatically and free of charge" converted into euros (again, the question arises at what rate?). During the first six months, banks and "Bulgarian Posts" will exchange levs for euros at the cash desk without any fees. At the BNB, levs will be exchanged free of charge indefinitely. The plan also provides, rather poignantly, for transparency: "The process of preparing this country for euro area membership should be as transparent as possible." How will this be done without public discussion and after the need for a benefit-cost assessment has been deleted? Very simply: 'a special website on the euro will be set up for this purpose and various information and clarification campaigns will be carried out.'

TO BE HONEST, MORE RATIONAL AND RE-SPONSIBLE positions on the subject have also "In society and in the political debate the answer is not clear enough and not unambiguous: do we want or do we not want, and if we want, when and under what conditions?" Gen. Stefan Yanev

been heard in recent months. Caretaker Prime Minister Gen. Stefan Yanev commented at a meeting of the Council of Ministers that "In society and in the political debate the answer is not clear enough and not unambiguous, do we want or do we not want, and if we want, when and under what conditions?"

Why is benefit-cost analysis such an awkward topic? Perhaps because most of the benefits have in fact long since been consumed. For Croatia, which is applying alongside Bulgaria, the euro seems an understandable step: Croatia's economy is already heavily euroised, with a large share of loans in euros; the kuna is a floating currency, and the Croatian National Bank has been forced to make expensive interventions several times to maintain its exchange rate; the country is unusually dependent on tourism, and on destinations in the Eurozone; and finally, a series of budget deficits have increased Croatia's public debt to 88% of GDP, so a possible credit rating upgrade alongside the euro adoption would be welcome, hinted Finance Minister Zdravko Maric.

NONE OF THIS IS VALID FOR BULGARIA. whose currency is stable thanks to the currency board and which has the second lowest debt-to-GDP ratio in the entire European Union. But even in Croatia, a national petition to call a referendum on the euro is underway. Sweden held a similar referendum back in 2003 with an almost 83% turnout and 56% voting against the euro. The referendum was non-binding, but successive Swedish governments have since complied with the will of the people and blocked entry into the ERM II mechanism. Sweden, like Bulgaria, accepted the commitment to adopt the euro with the ratification of the Lisbon Treaty. But this adoption is not date-bound - it could happen in 2060. Poland, the Czech Republic and Hungary have chosen the same approach as the Swedes and intend to delay the euro as long as they can - or until the situation in the euro area becomes more favourable. Romania has recently set in motion its plans to adopt the euro, but with a much wider time horizon: 2027 or 2028, with possibilities for further postponement. In fact, Romania is the only other country in the EU, apart from Croatia, that does not use the euro and whose public debt has grown strongly over the last decade - by nearly 26%; Croatia's has increased by 39%. In that time, Bulgaria's public debt has grown by 11%, but from a low starting base; those of the Czech Republic, Denmark and Hungary have only changed by two or three percent, and Sweden's has even declined. Against this backdrop, the debt of the 19 Eurozone countries has jumped from 80.2 to 100.5 per cent of GDP (in the first quarter of 2021), the debts of France, Belgium, Spain, Cyprus and Portugal are well above the 100 percent mark, that of Italy exceeds 160 per cent, and Greece's is already over 209 per cent of GDP. It doesn't seem like the right time to join this group. Moreover, this looks like a process from which there is no turning back.

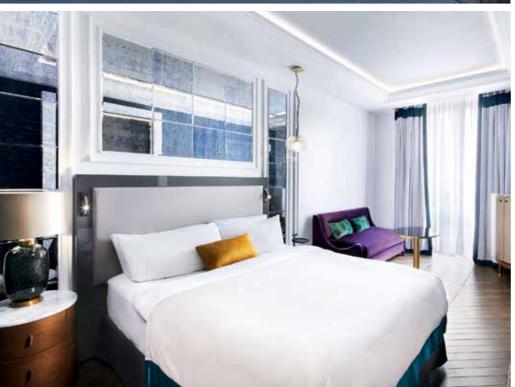
THE POSSIBILITY OF EXITING THE EURO-

ZONE exists in theory, but the price for doing so is deliberately made so high as to make it suicidal. Incidentally, on this occasion it would be good to recall the referendum on the euro in Denmark: another country whose politicians dare not make decisions in the dark. The referendum was called in March 2000 by Poul Rasmussen's government - despite the fact that the country had already negotiated its right not to join the monetary union, alone among the current members. Rasmussen, like all the other major parties in Denmark, supported the euro. The prime minister's main argument was the insistence that the country could unilaterally leave the Eurozone if it chose - but the European Commission strongly refuted this. And then came the Danish Economic Council report, which argued that "the economic benefits to be reaped from membership of the European Monetary Union (EMU) are uncertain and small", and that "FMU can best be described as a political project". In the end, the Danes rejected the euro with 53.2% against and 46.8% in favour. And not once so far have they regretted it.

Of course, Bulgaria is not Denmark. Mechanical comparisons between different countries can be misleading. But Bulgarian citizens should have the same rights as Danish citizens: to hear all the arguments clearly, to examine the pros and cons, and to make the informed decision that is the foundation of any functioning democracy.

AN ICONIC LANDMARK OF SOFIA

In the heart of the Bulgarian capital, within a walking distance from its business and commercial districts and the Government Offices, Sofia Hotel Balkan, a Luxury Collection Hotel, is recognized as the city's grand hotel.

It features 240 beautifully appointed, soundproofed guest rooms, luxurious brand new rooms and magnificent suites with stunning views over the city.

Sofia Hotel Balkan offers emblematic meeting rooms for largescale conferences, majestic weddings, gala dinners and special events. The 1,419 sq. m total banqueting space in the hotel consists of 3 ballrooms and small meeting rooms with a total capacity of 1400 guests. The Royal Ballroom is a glittering space enhanced by natural light and glistening chandeliers. Enjoy the stunning panoramic view over Rotunda St. George, with the biggest capacity up to 650 guests for major conferences and sophisticated gala dinners. The twin ballrooms Serdica and Sredetz are naturally lit venues which add a sense of elegance to meetings and celebrations. Each hall has 230 sq. m. of space, with their high ceilings creating a refined atmosphere. The two ballrooms are complimented by a

stylish pre-function space, where guests can indulge in moments of delight with cocktails and coffee breaks.

The fully renovated ostentatious Restaurant "Labels" offers the best ingredients for an exceptional dining experience, a fine mixture between Continental cuisine and the renowned Bulgarian tradition in hospitality and smart service.

The new Lobby Bar "Basilica" with its art deco elements is an elegant and tempting venue where you can relish your morning coffee, midday lunch, after-work drink or have your business meetings.

Sofia Hotel Balkan is part of Marriott International and it belongs to The Luxury Collection brand, a curated ensemble of the world's most iconic hotels. As such it participates in the Marriott Loyalty Program with which every quest or event organizer, if a member, can earn and redeem points, enjoy elevated Elite benefits and consistent Elite status recognition across all Marriott brands.

Feel the authentic spirit of Bulgaria and create beautiful memories in this emblematic hotel.

5 Sveta Nedelya Square, 1000 Sofia, Bulgaria T +359 2 937 8787 E reservation@sofiabalkan.net, www.sofiabalkan.com

Най-големият британски производител на вестникарска хартия обмисля намаляване на производството през зимата след скока в цените на енергията, според източници на Bloomberg. Великобритания е в разгара на енергийна криза, като разходите вече са толкова високи, че принуждават множество индустрии да ограничат производството и изпращат някои компании към финансов крах.

Следете бизнес трендовете онлайн:

bloombergtv.bg facebook.com/BloombergTVBG

SPOTIFINANCE.COM - ОНЛАЙН ПЛАТФОРМА ЗА ИНВЕСТИЦИИ SPOTIFINANCE В НЕДВИЖИМИ ИМОТИ И СТРОИТЕЛНИ ПРОЕКТИ

В период на ниски лихви и повишаваща се инфлация, всеки има нужда от високодоходни инвестиции.

Нашата мисия е да бъдем вашият дигитален партньор за предоставяне на инвестиционни възможности в най-привлекателния сектор - строителния, в атрактивни и привлекателни райони с голямо търсене - бърза реализация, с атрактивна доходност от 14% до 30%, чрез най-новите тенденции в инвестирането.

Ние управляваме дигиталната платформа, която подбира най-добрите проекти в строителния сектор, с кратко време на изпълнение, бърза ликвидност и висока очаквана доходност.

Ако искате да инвестирате в строителни проекти и недвижими имоти, онлайн без да е необходимо да разполагате с много пари spotifinance.com e Вашият партньор. Минимална инвестиция € 2000.

Платформата ни за онлайн инвестиции в строителни обекти Spoti Financial РІасе в секция "Инвестиционни Проекти" Ви позволява лесно и с няколко клика да разгледате инвестиционните проекти, които са отворени за инвес-

Това, което прави Споти Файнънс АД е да избере за своите клиенти най-добрите инвестиционни възможности: най-добрите строителни проекти, малки, компактни, бързи за реализация, разположени в атрактивни места с повишено търсене с цел бързи продажби и такива със срок от 10-14 месеца и най-важното с много голяма доходност и то в сектора с най-голяма стабилност и перспективи.

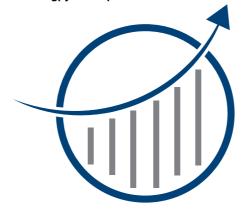
Hawume npoekmu

1. Къщи Приселци - изграждането на 2 самостоятелни еднофамилни къщи в с. Приселци на 12 км. от гр. Варна: очаквана доходност 30%, цялата печалба се разпределя между участниците

- Покупка на терен в регулация близо до Варна с фиксирана доходност 13.5%
- 3. Изграждането на къщи в по-голям затворен комплекс в София, местност "Камбаните" с фиксирана доходност 15%
- Изграждането на къщи в по-голям затворен комплекс в София. Банкя с фиксирана доходност 15%.

Kak8o gpyzo 8 spotifinance.com:

- Анализи на финансовия и имот-
- Новини, горещи финансови инструменти, криптовалути всичко за пазарите.
- Обяви за имоти в България без посредници
- Място, където може да финансирате Вашата инициатива, стартъп или нов продукт
- Интелигентните хора с умни napu uckam ga бъдат част от Spotifinance.com
- Предимства:
- Възможност за участие в строителни проекти или управление на недвижим имот на хора, които не разполагат с големи средства;
- Инвестиция в сектор с голям потенциал и нисък риск;
- Доходността е голяма заради по-голямата възвръщаемост в cekmopa:
- Път към Финансова независимост:
- Защита от инфлация;

www.spotifinance.com

ИГИТАЛНИТЕ EKOCUCTEMIA СА БЪДЕЩЕТО HA FAHKU

Петя Димитрова, главен изпълнителен директор и председател на УС на Пощенска банка, пред Bulgaria ON AIR

Текст МАРТИНА МАРИНОВА / Фотография АНТОН КРЪСТЕВ

оспожо Димитрова, печалбата на българските банки за първите седем месеца се е увеличила с почти 35% на годишна база и вече не е толкова далече от резултатите отпреди пандемията. Може ли да се каже, че ефектите от нея вече отшумяват за банковия сектор у нас?

Българските банки се справиха много добре с тази ситуация и демонстрираха още веднъж, че са устойчиви и стабилни институции. Резултатите показват, че банковата система е преминала с минимален стрес през този критичен период. И въпреки, че пандемията оказа своето Влияние и Всички работим в една необичайна среда, съпроводена от множество ограничения, българският банков сектор продължава да бъде стабилен, рентабилен, с високи нива на капиталова адекватност и ликвидност.

В епохата на рекордно ниски лихви, банките навсякъде по света са принудени да търсят други източници на печалба, най-вече от makси. Kak се приема това от клиентите?

Години наред банките държаха цените на много банкови услуги ниски, като ги субсидираха през лихвения доход. За съжаление в условията на рекордно ниски лихви това вече не е възможно и банките се налага да поставят справедлива стойност на своите услуги. Цените на таксите и комисионите отразяват и разходите, които ние трябва да правим, за да отговорим на нарастващите законови регулации и норми.

За сметка на това предоставяме на клиентите възможността да плащат по-ниски банкови такси, като ползват нашите услуги онлайн. Пандемията ускори процесите по дигитализация на банковите услуги, а ние, от своя страна, инвестирахме много усилия и средства, за да гарантираме тяхната максимална сигурност и надеждност. Клиентите ни оценяват това, което правим, и делът на трансакциите през дигиталните канали непрекъснато нараства.

Последната година и половина даде огромен тласък на дигитализацията в плащанията и финансовите услуги. Пощенска банка бе сред първите институции, които тръгнаха по този път в България, още доста преди коронавируса. Какви ползи ви донесе този ранен старт? Стартирахме процесите на дигитализация в Пощенска банка още преди няколко години, като създадохме специално звено, чиито конкретни задачи бяха свързани изцяло с тази мисия. Тази група изработи цялостната стратегия, >

набеляза приоритетни области, в които да се инвестира за създаване на нови продукти, с главна водеща цел - дигитализация. Тази далновидна политика даде своите резултати и през 2020 бяхме подготвени, много бързо предефинирахме бизнес моделите си и ги направихме по-дигитални, а работните процеси бяха реорганизирани, за да откликнат на очакванията на клиентите. Доказателството за навременните решения, които взехме, е в данните – в Пощенска банка за поредна година отбелязахме чувствително повишение на клиентише, които избират да банкират в онлайн среда, като вече над 70% от операциите се извършват по този начин.

Водени от тези данни, предложихме на нашите клиенти уникалния ни мобилен портфейл от ново по-коление ONE Wallet, с който потребителите могат да получават още повече банкови услуги през телефона си. С него на практика те

имат незабавен безконтактен достъп до основни банкови услуги, защото пренасят физическия портфейл в мобилния си телефон. В новия си портфейл могат да добавят всички свои банкови карти и да ги управляват свободно и ефективно благодарение на богатия набор от функционалности, които са заложени в приложението. Сред тях са и безконтактно плащане с телефона на ПОС терминал, управление на картите в мобилния портфейл като залагане на лимити за различните канали - ПОС, АТМ, плащане през интернет, възможности за добавяне на карти за лоялност от различни търговци, ваучери за отстъпки при наши партньори и много gpyzu.

Клиентите ни имат активен и аъвкав контрол върху средствата си 24/7, което е незаменимо удобство в днешно време.

Също така, в последните две години стартирахме тотално обновяване на клоновата ни мрежа и инвестирахме в модерни дигитални зони за експресно банкиране, които веднага бяха разпознати като предпочитана алтернатива на банкирането на гише. Благодарение на интуитивните устройства в тези зони клиентите ни могат да извършват сами по-лесно и

бързо голяма част от основните банкови операции, след като се идентифицират само с дебитната или кредитната си карта, без да е необходимо да са регистрирани за интернет банкирането на банката. Дигиталните зони функционират вече в 75 клона в 32 града в страната и предстои откриването на още локации и надграждане на услугата.

Радваме се, че клиентите ни оценяват предимствата на дигиталните канали за банкиране, бързината и сигурността, с която могат онлайн да управляват средствата си. Разбира се, това е процес и очакваме той да продължи, а ние ще сме до тях през това време, отговаряйки на конкретните им очаквания за по-бързо и по-удобно банкиране.

Дигитализацията отваря сектора за компании, които не само не са банки, но дори и досега не са били във финансовия сектор - технологични гиганти, даже социални мрежи. Какви са предимствата за традиционните банки в тази нова конкурентна среда?

От една страна, банките трябва да постигнем скоростта и гъвкавостта, присъщи на технологичните компании. От

друга страна обаче, ние трябва да продължим да се развиваме и да спазваме високи стандарти за сигурност и да отговаряме на регулаторните изисквания, които следваме като големи и традиционни финансови институции, защото клиентите очакват това om нас. Доказахме, че банките могат да се развиват със същото темпо ато технологиите. Реално вече сме високотехнологични институции, готови да обслужваме клиентише си напълно дигитално. Иновативните решения станаха неизменна част от нашите бизнес стратегии за развитие.

За нас е от стратегическо значение да си партнираме и с небанкови финансови институции. Преди дни Пощенска банка и ПОК "Доверие", част от "Виена Иншурънс Груп" - един от водещите международни застрахователи, подписаха договор за мащабно стратегическо партньорство, което ще осигури на клиентите ни достьп до най-иновативните банкови, застрахователни и пенсионно-осигурителни решения на пазара. Партньорство-

то ще предостави на всички потребители, мислещи за своето бъдеще, опция за включване в доброволен пенсионен фонд, който да им осигури по-висок стандарт на живот в пенсионна възраст. Наред с всички останали предимства, допълнителното пенсионно осигуряване дава възможност и за генериране на доходност от инвестиции при умерено ниво на риск.

Буквално преди дни обявихте старта на услугата Smart POS, която по същество превръща смартфона в POS терминал. Kakви са очакванията ви за нея? С тази услуга продължаваме да допринасяме за развитието на дигиталната екосистема и с основание се радваме, че сме първата банка в България, която ще предложи лесно и удобно решение за безконтактни разплащания на Всеки търговец. Това решение е атрактивно както за най-малките и нишови бизнеси, така и за големите kopnopamuвни kлиенти. Smart POS by Postbank ug6a, за да надгради утвърдения ПОС бизнес модел и да направи безконтактните плащания много по-достижими и удобни за търговците. Това, от своя страна, ще разшири достъпа до безконтактни плащания за крайните

клиенти, което освен удобно е и особено важно в условията на пандемия. Като използваме възможностите на модерните технологии в банкирането, отново отговаряме на нуждите на нашите клиенти за бързина, удобство и достъпност на услугите, koumo предоставяме. Smart POS by Postbank има отлично разработен и интуитивен аналитичен модул, който максимално улеснява дейността и дава възможност на всеки търговец да разполага незабавно с пълна информация и статус за всяка от осъществените трансакции, данни за техния брой и обем, а също и за реализирания оборот през приложението на дневна, месечна и седмична база. По този начин софтуерният ПОС осигурява по-успешно управление на бизнеса и продажбите, и по-лесно планиране чрез достъпната отчетност.

Клиентите, открили предимствата на онлайн услугите, рядко искат после да се върнат към обслужването на гише. Ще оцелеят ли банковите клонове и в по-далечно бъдеще?

Пандемията се оказа катализатор не само за дигитализацията на банките, но и стимул за финансовата грамотност на клиентите, след като успешно трансформира нагласи, за чиято промяна при обичайните обстоятелства бихме чакали

И, макар че акцентираме в развитието на дигиталните ни канали, успоредно с това инвестираме и в клоновата ни мрежа, зашото винаги ще има клиенти, които ще предпочетат личния човешки контакт и ще искат персонално отношение от своя личен банкер, наред с добре развитите ни апѕпшачни лсчлѕп.

Затова предложихме нашите дигитални зони за експресно банкиране, където клиентите могат да извършват сами полесно и бързо голяма част от основните банкови операции, но също и да потърсят консултация, ако имат нужда от нея.

България се включи в банковия съюз nokpaū внезапния устрем за приемане на еврото. Отразява ли се вече това на работата на българските банки? Ако не броим факта, че те вече трябва сами да си плащат за услугата да бъдат надзиравани?

Процесът по присъединяването страната ни към еврозоната е най-важният за България в следващите години. През юли 2020 страната ни бе приета за член на валутно-курсовия механизъм ERM II и банковия съюз като част от подготовката за влизане в еврозоната. А преди няколко месеца Координационният съвет за подготовка за членството прие проект на Национален план за въвеждане на еврото и при изготвянето му бяха следвани добрите практики от държавите-членки на еврозоната.

Що се отнася до надзора от страна на Европейската централна банка, за нас това беше едно естествено продължение на съществуващите регулаторни механизми и не води до съществена промяна на досегашната практика. Като член на ЕС ние и преди следвахме общите европейски регулаторни правила.

Всъщност европейският регулатор така или иначе вече познаваше повечето от банките, които взе под пряк надзор, тъй като те са част от големи международни банкови групи, чиято дейност се надзираваше от ЕЦБ и преди. В този смисъл не очакваме конкретни предизвикателства, на които да не можем да отговорим.

"Материалните пари няма да изчезнат напълно, но те ще бъдат все по-малко ценени и om nompeбителите, и om търговците"

Годините на неуморно печатане на пари от институции като ЕЦБ вече дават ефект под формата на растяща инфлация. Трайна тенденция ли е това според вас, или временно явление? Kakвa е прогнозата ви за развитието на лих-

По-високата инфлация, която наблюдаваме през настоящата година, до голяма степен се дължи на силното възстановяване на икономиката и високото потребление в много държави, което на моменти граничи дори с прегряване. По време на най-силните Covid-вълни през миналата година, цените на много стоки и суровини намаляха, докато сега наблюдаваме точно обратната тенденция. Глобалната икономика и най-вече логистичните вериги не бяха подготвени за подобен бум, особено като се има предвид, че в много държави нивото на заразените продължава да е високо, което оказва влияние върху производството и доставките на ключови ресурси и компоненти.

Така че трябва време на пазара да се ycnokou u ga намери своята равновесна точка. Високата инфлация в оългосрочен план е нежелан феномен и вече забелязваме първите действия от страна на някои централни банки за ограничаването ù.

На конференцията "Бъдещето: Париme", организирана от телевизия Bulgaria ON AIR, казахте, че виждате сериозна роля в бъдеще за блокчейн технологията в банковия сектор. Какви са възможните й приложения?

Действително дигиталните представляват необятен пазар. За нас водещ позитив трябва да бъде технологията на блокчейн, която може да има много общирно поле за приложимост в банковия бизнес в процеси като оптимизация, свиване на разходи... Виждаме бъдещето повече в технологията, отколкото в самите криптовалути. Необходимо е да добавим обаче, че за търговските банки криптовалутите са област, към която се отнасяме внимателно, защото ние сме силно регулиран бизнес и има много процедури, на които сме обект.

На тази широко представена конференция аз обърнах внимание, че напоследък все повече се говори и за официална дигитална валута. Много централни банки по света в момента обсъждат тази тема или провеждат експерименти. Европейската централна банка gage старт на проекта за създаване на цифрово евро в средата на тази година.

ЕЦБ посочи, че не планира напълно да замести физическите пари, а вижда виртуалното евро като алтернативна форма за разплащания и инвестиции, която да допълва ролята на банкнотите и монетите.

Смятате ли, че след още 10 години все още ще имаме и материални пари? И имат ли някакво основание онези, които в прехода към изцяло дигитални плащания виждат опасност от отнемане на лични свободи?

Парите в брой са все още предпочитаното средство за плащане у нас, макар в последните години делът на електронните плащания да нараства със стабилни темпове. С течение на времето обаче парите в брой ще губят своето значение, а хората все повече ще оценяват удобството на електронните пари. Материалните пари няма да изчезнат напълно, но те ще бъдат все по-малко ценени и от потребителите, и от търговците. Тяхното притежаване и използване ще бъде по-трудно и скъпо, отколкото електронните пари.

В момента във фокуса на нашето внимание са незабавните плащания, които позволяват в рамките на секунди да се преведат пари на контрагент. Пощенска банка, заедно с БОРИКА, работи много усилено по въвеждането на този продукт и до края на годината очакваме той да бъде достъпен за нашите клиенти.

DIGITAL ECOSYSTEMS ARE THE FUTURE OF BANKS

Petia Dimitrova, CEO and Chairperson of the Management Board of Postbank, talks to Bulgaria ON AIR

By MARTINA MARINOVA / Photography ANTON KRASTEV

s. Dimitrova, the profits of Bulgarian banks in the first seven months have increased by almost 35% on an annual basis and are now not so far from the results before the pandemic. Is it safe to say that its effects are already fading away for the banking sector in the country?

Bulgarian banks dealt very well with this situation and demonstrated once again that they are resilient and stable institutions. Results show that the banking system has been through minimal stress in this critical period. And although the pandemic has had its effect and we all work in an unusual environment with many restrictions, the Bulgarian banking sector is still stable, profitable, with high levels of capital adequacy and liquidity.

In times of record low interest rates, banks across the world are obliged to search for other profit sources, most of all from tariffs. How do customers react to this?

For years, banks kept the prices of many banking services very low by subsidizing them with the interest income. Unfortunately, in the conditions of record-breaking low rates, this is no longer possible, and banks have to set fair values for their services. Tariffs and rates of commissions reflect the costs we incur in covering the increasing legal regulations and norms.

However, we give our customers the opportunity to pay lower banking fees when using our services online. The pandemic accelerated the digitalization processes of banking services and we invested a lot of efforts and funds in guaranteeing maximum security and reliability. Our customers appreciate what we do, and the share of digital channel transactions is constantly growing.

The past year and a half was a significant impulse for digitalization in payments and financial services. Postbank was among the first institutions in Bulgaria to go down this path, long before the Coronavirus. What benefits did this early start give you?

We started the digitalization processes in Postbank years ago when we created a special unit with specific tasks related entirely to this mission. This group developed a complete strategy, along with its implementation, it outlined the priority fields for investing in creating new products with the main aim of digitalization.

This prescient policy brought its results and in 2020 we were prepared, we quickly redefined our business models and made them more digital, and swiftly reorganized work processes, thus responding to customers' expectations. Proof of the timely decisions we made is visible in the data - once again, we at Postbank showed a significant increase in customers choosing to bank online, with now 70% of operations carried out that way. We are happy that our customers appreciate the advantages of digital banking channels, and the speed and security with which they can manage their funds online. Naturally, this is a process and we expect it to continue, and we will be by their side throughout, meeting their expectations for faster and more convenient

Digitalization opens the sector to companies that not only aren't banks, but were never before even in the financial sector – tech giants, even social media. What are the advantages of traditional banks in this new competitive environment?

On one hand, banks must achieve the speed and flexibility that are typical for tech ▶

▶ companies. On the other hand, however, we must continue developing, keeping high security standards and meeting the regulatory requirements we abide by as big and traditional financial institutions, because that is what customers expect from us. Just as technologies develop at the speed of light, we banks have also proved that we can develop just as fast. Furthermore, we proved that we really are high-tech institutions, ready to provide services to our customers entirely digitally. Innovative decisions have become an integral part of our business development strategies.

It is of strategic importance to us to partner with non-banking financial institutions. Just days ago, Postbank and pension assurance company Doverie, part of Vienna Insurance Group - one of the leading international insurance companies, signed a contract for largescale strategic partnership to offer our customers access to the most innovative banking, insurance and pension assurance solution on the market. Our partnership will provide all users who are mindful of their future with the option to join a voluntary pension fund to ensure a higher living standard after retiring. Alongside all benefits, supplementary pension assurance gives the opportunity for return on investment with a moderate risk level.

Just days ago, you announced the start of the Smart POS service, which practically turns smartphones into POS terminals. What are your expectations for it?

With this service, we continue contributing to the development of the digital ecosystem and we are rightly happy to be the first bank in Bulgaria offering a convenient and simple solution for contactless payments to all retailers. This innovative service that contributes to mobility - which is key for the effective growth of many industries - is attractive not only to the smallest niche businesses, but to large corporate customers as well. Smart POS by Postbank is coming to further build on the established POS business model and to make contactless payments much more accessible and convenient to retailers. This itself will broaden the access of end customers to contactless payments, which is not only convenient, but also extremely important in the pandemic situation. Using the capabilities of modern technologies in banking, we once again meet our customers' need for speed, ease and accessibility of the services we provide. Smart POS by Postbank has an excellently developed intuitive analytic module that facilitates activities and allows for every retailer to immediately access the full information and status of each of the carried out operations, data on the complete amount and volume, as well as on the daily, monthly or weekly turnover from the app. Thus, the

software POS provides more successful business and sales management and easier planning through accessible reporting.

Having discovered the advantages of online services, customers then rarely want to go back to services at a desk. Will bank branches survive in the future?

The pandemic proved to be a catalyst, not only of the banks' digitalization, but also an incentive for the financial literacy of customers after successfully transforming attitudes that under normal circumstances we would have waited for years to change. And although we focus on developing our digital channels, we continue investing in our branch network as well, as there will always be customers who would prefer the pure human interaction and would want personal attention face to face with their private banker, alongside our well-developed digital services.

Therefore, we offered our digital self-service zones for express banking where customers can quickly and easily carry out a major part of the main banking operations themselves, but also seek consultation if they need it. Thanks to the intuitive devices in these zones, our customers themselves can carry out banking operations following identification with a debit or credit card, without the need to have registered for the bank's online banking.

Bulgaria joined the banking union in the sudden striving to implement the euro. Has this already affected the work of Bulgarian banks? Other than the fact that they themselves must pay for the service of being monitored?

The process of joining the Euro Area is the most important one for Bulgaria in the coming years. In July 2020, our country joined the Exchange Rate Mechanism ERM II and the

"There will always be customers who would prefer the pure human interaction and would want personal attention face to face with their private banker... Therefore, we offered our digital self-service zones for express banking where customers can quickly and easily carry out a major part of the main banking operations themselves. but also seek consultation if they need it"

for accession to the Euro Area. A few months ago, the Coordination Council for Preparation of the Republic of Bulgaria for Euro Area Membership passed a draft National Plan for the Introduction of Euro and the best practices of countries in the Euro Area were followed in the preparation.

Regarding the monitoring on behalf of the European Central Bank, to us this was a natural continuation of the existing regulatory mechanisms and does not lead to any significant change in the previous practice. As an EU member state, we had been abiding by the European regulatory rules well before that.

In fact, the European regulator already knew most of the banks it directly monitors, as they are part of large international banking groups whose activity was monitored by the ECB even before. In this relation, we do not expect any specific challenges we are not prepared to respond to.

The years of unbridled money printing by institutions like the ECB are already having their effect in the form of a growing inflation. Is this a permanent trend or a temporary event in your opinion? What is your forecast for the development of interest rates?

The higher inflation we have been observing during this year is to a great extent due to the strong recovery of the economy and high consumption in many countries, at times even bordering on overheating. During the harshest COVID waves of the past years, the prices of many goods and raw materials decreased, whereas now we are observing the opposite trend, which explains the rapid rise in prices. The global economy and most of all the logistic chains were not ready for such a surge, especially taking into consideration the fact that in many countries the rate of COVID-infected people stays high, which affects manufacturing and supplies of key resources and components.

It will take time for the market to ease and find a balance point. Long-term high inflation is an unwanted phenomenon and we are already witnessing initial actions on behalf of some central banks in restricting it.

At the Future: Money conference, organized by Bulgaria ON AIR, you shared that you see a serious role in the future for blockchain technology in the banking sector. What are its possible implementations?

Indeed, digital currencies are a vast market. A leading positive aspect to us would be the blockchain technology which can be widely implemented in the banking business in various processes such as optimization, lowering costs, and we see the future more in the technology than in cryptocurrencies themselves. We must also add that for commercial banks, cryptocurrencies are a field we are quite attentive towards, since we are a strongly regulated business and we are subject to many procedures. At this widely broadcast conference, I pointed out that lately we have been hearing more and more of an official digital currency. Many central banks worldwide currently discuss this topic, or are carrying out experiments. The European Central Bank launched the project for creating digital Euro in the middle of this year.

The ECB indicated that it does not plan to completely substitute physical money but sees virtual Euro as an alternative form for payments and investments, supplementing the role of banknotes and coins.

Do you think that in 10 more years we will still have physical money? And are there any grounds for those who see a danger of restricting personal liberties in the transition to entirely digital payments?

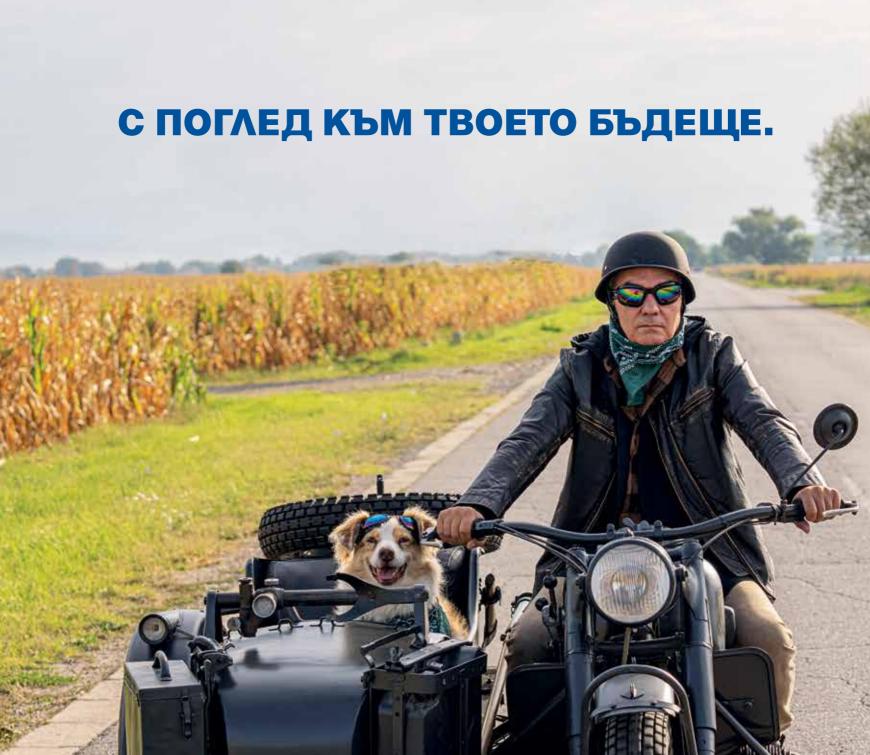
Cash is still the preferred payment method here, although in past years the share of electronic payments has been steadily growing. With time, however, cash will lose its importance and people will increasingly appreciate the convenience of e-money. Physical money will not completely disappear, but it will be less valued by consumers and retailers, and owning and using it will be more difficult and more expensive than using electronic money. We are currently focused on instant payments which allow for money to be sent to a counterparty in a matter of seconds. Postbank alongside BORICA have been working hard on implementing this product and we expect it to be available to customers by the end of the year.

HOBUHUTEONAIR

темите в баланс-

иентрална 18:30

късна емисия **21:30**

НАЧАЛОТО **НА** ТОПЛАТА ВОИНА

Налаганите от най-богатите парникови такси заплашват да създадат ново разделение между Изтока и Запада в Европа, не по-малко сурово от Желязната завеса

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

се още малцина се замислят за идеологическите последици (на поляризирания свят, б. р.) - за мирогледа, вярванията и социалната структура, които биха преобладавали в държава, която е едновременно непобедима и в постоянно състояние на "студена война" със своите съседи". По всяка вероятност именно от тези думи на Джордж Оруел, цитат от негово есе от октомври 1945, произлиза терминът "студена война" в смисъла, в който го познаваме през последните 75 години. Само след няколко седмици ще се навършат 30 години от окончателния край на Студената война: разпадането на СССР на 26 декември 1991. Дълбоко символичната годишнина обаче сякаш съвпада с началото на нов конфликт с подобни мащаби: този път не заради чиста идеология, а заради проза-

ични неща като отопление, осветление и личен транспорт.

ШОКИРАЩИЯТ СКОК В ЦЕНИТЕ на електричеството, газа и други енергоносители през есента на 2021 в Европа в значителна степен е плод на моментни обстоятелства: рязък скок в потреблението след дългото свиване заради Covid-19, и опит на някои доставчици да предизвикат изкуствен дефицит и да вдигнат цените. Но също така е резултат и на първите по-ясни стъпки към прословутата "Зелена сделка" - и твърде красноречиво предупреждение какво може да се случи, когато тя набере скорост.

Приносът на екологичните фактори към виcokume цени на тока засега се свежда найвече до прословутите "въглеродни такси" върху електроцентралите - такси, които ▶

▶ неумолимо растат в последните години и вече надхвърлят 60 евро на тон емисии в Европейския съюз. Това прави производството на енергия от въглища - доскоро най-евтиното, но и най-замърсяващото - неконкурентно. Поне на теория. На практика то увеличава търсенето за относително по-чистия природен газ, дърпа цената му нагоре и дава нова отсрочка за въглишата.

ВПРОЧЕМ ТОВА Е САМО ПЛАХОТО НА-

ЧАЛО. Идеите на Урсула фон дер Лайен и останалите мислители зад "Зелената сделка" предвиждат въглеродните такси да не се ограничават само с тежката промишленост и енергетиката, както е досега, а да се прехвърлят и върху други сектори - включително върху автомобилните горива и битовото отопление. Такава такса, засега умерена, се прилага експериментално в Германия от началото на годината. Ekcnepmu изчисляват, че тя добавя средно 400 евро към годишните разходи на всяко домакинство. 400 евро не е малка сума дори за богата Германия: за страните с поскромни доходи в ЕС, особено тези от Централна и Източна Европа, ударът би бил още по-болезнен. Още повече, че makcume върху електрогенерацията вече се прехвърлят върху джоба на потребителите.

"Реалните въглеродни такси ще са следващата голяма политическа битка", писа наскоро Саймън Купър в коментар за The Financial Times. "Отиват си полетите по 19 лири от Лондон до Майорка. Дрехите ни, бензинът, месото и кафето ще станат по-скъпи. Ще трябва да разпратим армия от работници по къщите в богатия свят, за да изтръгнат бойлерите, да монтират термопомпи и изолация на таваните".

Някога прадядовците ни са се охарчвали по сходен начин за прокарване на електричество, централно парно отопление и модерни тоалетни. Но те са получавали по-високо качество на живота в замяна, докато сега огромните разходи са, за да се замени една работеща технология с друга, без съществена разлика в преживявнето на потребителите.

"В БОГАТИЯ СВЯТ" Е КЛЮЧОВАТА ФРА-

ЗА тук. Във вида, в който е предложена, Зелената сделка е по джоба само на побогатите европейци. Тя, както се изрази нашумелият напоследък полски премиер Матеуш Моравиецки, "прави богатите по-богати, а бедните - по-бедни". Това изказване възмути много хора в Еврокомисията - но дори и там признават, че зеленият преход ще удари най-силно

ПАРНИКОВИ ЕМИСИИ НА ГЛАВА ОТ НАСЕЛЕНИЕТО CARBON EMMISSIONS PER CAPITA

1. Люксембург / Luxembourg	16.4
2. Естония / Estonia	13.7
3. Чехия / Czechia	10.3
4. Hugepландия / Netherlands	10.3
5. Норвегия / Norway	10.0
6. Германия / Germany	9.7
7. Белгия / Belgium	9.1
8. Финландия / Finland	8.5
9. Полша / Poland	8.4
10. Австрия / Austria	8.3
БЪЛГАРИЯ / BULGARIA	7.0

В тонове; данни от 2017

ПАРНИКОВИ ЕМИСИИ 1990-2017 CARBON EMMISSIONS 1990-2017

1. Латвия / Latvia	-60.0%
2. Румъния / Romania	-56.6%
3. Λumβa / Lithuania	-56.6%
4. Естония / Estonia	-53.5%
5. БЪЛГАРИЯ / Bulgaria	-39.8%
6. Словакия / Slovakia	-37.5%
7. Дания / Denmark	-37.5%
8. Великобритания / UK	35.6%
9. Чехия / Czechia	-32.6%
10. Хърватия / Croatia	-30.6%

върху по-бедните слоеве от населението. Фон дер Лайен и еврокомисарят по климатичните действия Франс Тимерманс неуморно повтарят, че трябва да се вземат всички възможни мерки това да се избегне и по-бедните домакинства да бъдат подпомогнати. Поне за момента обаче това са само думи.

Полша не е единствената страна, която изказа възражения срещу предложената структура на Зелената сделка - опасения за ефекта върху по-бедните европейци изразиха също премиерите на Люксембург Ксавие Бетел, на Словения Янез Янша и на Латвия Артурс Каринш. Но именно Моравиецки се очерта като главния опонент на линията на Фон дер Лайен. Той между другото предложи също планираното намаляване на емисиите с 55% до 2030 да се разпределят не поравно, а според Брутния вътрешен продукт на страните. Това се отнася и до всички други нови директиви, пример-

но тази за енергийната ефективност на сградите. "Не можем да използваме една и съща мярка за намаляване на емисиите за сграда в София и за сграда в Амстердам", подчерта Михал Куртика, полският министър за климата. След срещата на върха в Бърдо унгарският премиер Виктор Орбан директно посочи Зелената сделка като виновник за увеличените цени на енергия. "Ценовите прогнози за целия зелен проект се оказаха сбъркани", каза Орбан.

Страните от Централна и Източна Европа са естествени съюзници по тази тема. Но въпреки това българският политически елит дълго време чинно си мълчеше, предварително съгласен с всичко, което бъде спуснато от Брюксел. Едва след срещата в Бърдо президентът Радев заяви, че Европа се нуждае от Зелената сделка, но тя трябва да бъде разгръщана "много внимателно, така че държави като България да не загубят своята конкуренция и да не платят една много висока цена".

ОТ МНОГО ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКИ ПОлитици и коментатори сега се чуват мнения, че зеленият преход трябва да е еднакъв за всички, за да бъде ефективен. Това е, меко казано, лицемерна позиция. Да вземем например Полша, с нейната силно зависима от въглишата енергетика. Полша е сред лидерите по парникови емисии в Европа - но далеч не е шампионът. Нейните общи емисии СО2 са пониски от тези на Франция и Германия. А на глава от населението (8.4 тона) са доста по-ниски от тези на Нидерландия (10.3 тона), Германия (9.7), Финландия (8.5) - все страни, които са агресивно "за" Зелената сделка в сегашния й вид. Емисиите на България по данни от 2017 са 7 тона на глава от населението.

ОСВЕН ТОВА РЕДНО ЛИ Е ДА ГЛЕДАМЕ САМО В НАСТОЯЩЕТО? Учените твърдят, че т. нар. антропоген - период, в който човечеството влияе върху климата - започва с началото на Индустриалната революция през XIX век.

Богатите днес държави са богати именно защото най-рано се вляха в тази революция - или, иначе казано, защото най-дълго от всички са бълвали парникови емисии. Държави като Германия, Франция, Великобритания са сериозни замърсители цял век преди индустриализацията да обхване и страни като България. Те осъществяват днешния зелен преход с богатствата, натрупани от това замърсяване. Норвегия, емблемата на всички природозащитници, днес се хвали с рекордния дял електромобили

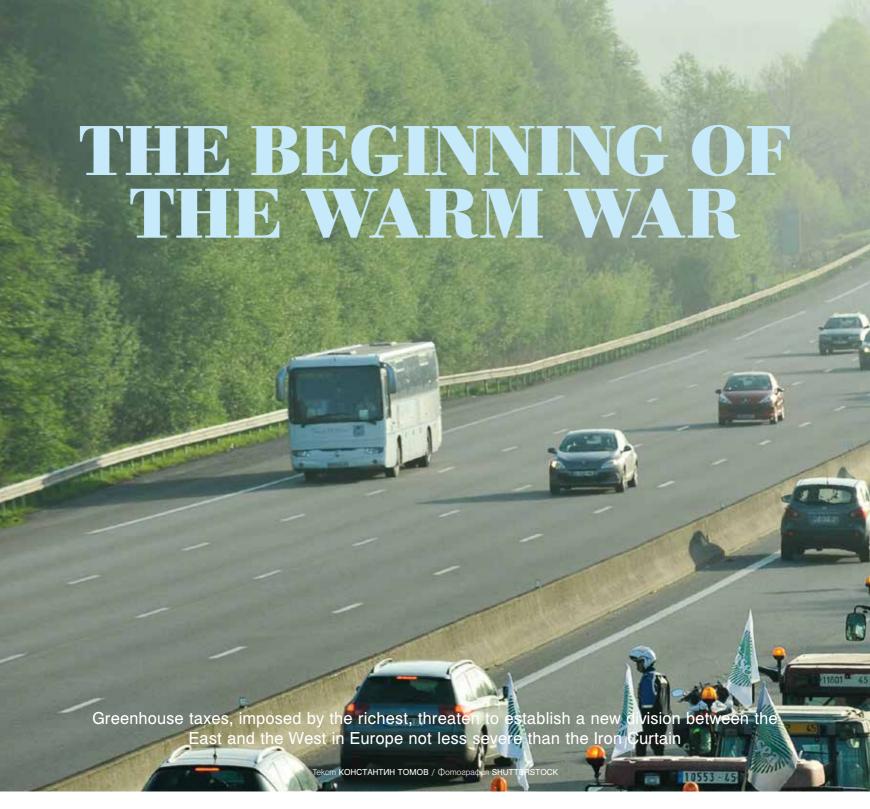

и чистата си хидроенергетика, но кой знае защо пропуска да изтъкне факта, че купува въпросните електромобили с милиардите, натрупани от износа на нефт - износ, който продължава и до ден-днешен. През миналата година норвежкият петролен сектор е дал 14% от БВП, 20% от приходите на хазната и 39% от експорта на страната.

ИЗТОЧНА ЕВРОПА ВПРОЧЕМ ВЕЧЕ ДАДЕ НЕМАЛЪК ПРИНОС за намаляването на емисиите, като загуби голяма част от промишлеността и населението си в последните три десетилетия на прехода. Днешните емисии на Полша, 319 млн. тона, са с над 50 млн. тона пониски от тези през 1990 година. Емисиите на България са намалели с 39.8% за тези три десетилетия - пети най-добър показател в ЕС. Челната шестица всъщност е съставена все от страни от бившия Източен блок. В същото време Германия с колосалните инвестиции във възобновяема енергия е успяла да намали емисиите си с по-малко от 22 на сто, Швеция - с 12.5%, Франция - с 12%. Съединените щати, които след влизането на Байдън в Белия дом се очертават като втори стожер на "зеления" преход, са намалили емисиите си с 0.4%. Емисиите на Норвегия са пораснали с 2 процента, на Нидерландия - с цели 8 процента, на Австрия - с близо 15%, на Испания - с 23%. А емисиите на Китай, къдеЕмисиите на България са намалели с 39.8% за тези три десетилетия пети най-добър nokasamen в ЕС. Челната шестица всъщност е съставена все от страни от бившия Източен блок. В същото Време Германия с колосалните инвестиции във възобновяема енергия е успяла да намали емисиите cu c no-marko om 22 на сто

то Западна Европа изнесе голяма част от замърсяващите си производства, са скочили с 353%. Всички тези данни ca om The Emissions Database for Global Atmospheric Research, любимия източник на Европейската комисия.

КАЗАНОТО ДОТУК НИ НАЙ-МАЛКО не омаловажава нуждата от промяна в начина ни на живот. Дори да се абстрахираме om прокобите за глобалното затопляне, изглежда очевидно, че при бързо нарастващото човечество ще трябва да се научим да използваме помалко ресурси по по-ефективен начин. И несъмнено това ще е съпроводено с немалка цена. Но тази цена трябва поне да изглежда справедлива: да е различна за големите и малките замърсители, за богатите и бедните. И да отива не в джобовете на прословутия 1%, а за създаване на алтернативи. Обратният опит, както напомня Саймън Купър, услужливо бе тестван от Еманюел Макрон във Франция. Макрон опита да въведе такса върху горивата, която засягаше най-вече бедните, не им предлагаше никаква транспортна алтернатива, не беше обсъждана предварително, и не беше ясно за какво ще се ползват парите от нея. "Жълтите жилетки" много бързо показаха на френския президент дали такава политика работи. За жалост обаче чиновниците в Брюксел са удобно далеч от избирателите си. ■

till only a few think about the ideological consequences (of the polarized world – editor's note) related to the world outlook, beliefs and social structure which would be prevailing in a country which is both invincible and in a constant state of a "Cold War" with its neighbours."

Most probably namely these words of George Orwell, quoted from his essay of October 1945 were used to coin the term "Cold War" in the sense in which we recognize it for the past 75 years. In just a few weeks it will be 30 years from the final end of the Cold War: the fall of the USSR on 26 December 1991. However, this deeply symbolic anniversary seems to coincide with

the beginning of a new conflict of a similar scale: this time it is not due to pure ideology but it is rather related to some everyday issues, such as heating, lighting and personal transport.

THE SHOCKING SURGE OF PRICES of electricity, gas and other energy sources in the fall of 2121 in Europe is mostly a result of the current circumstances: a sharp soaring up of the consumption after the long shrinking because of Covid-19, and an attempt of some suppliers to cause a deficit artificially and raise prices. But it is also the result of the first clearer steps to the notorious "Green Deal" and a very eloquent warning of what could happen when it gathers

enough speed.

The contribution of environmental factors to high electricity prices so far comes mainly to the notorious "carbon taxes" on electrical power stations – charges which were continuously rising in recent years and which now exceed EUR 60 per ton of emissions in the European Union.

This makes the production of energy from coal – until recently the cheapest one but also the most polluting and noncompetitive. At least in theory. In practice, it increases the demand for relatively cleaner natural gas, raises its price and gives coal another extension.

BY THE WAY, THIS IS JUST THE MODEST START. The ideas of Ursula von der Layen

and the other thinkers behind the "Green Deal" foresee that carbon taxes should not be limited to heavy industry and energy, as was the case so far, but they should be transferred to other sectors, including motor fuels and house heating. Such a fee, moderate so far, was being used experimentally in Germany since the beginning of the year. Experts estimate that it adds an average of EUR 400 to the annual expenses of each household. Eur 400 is not a small amount even for a wealthy country such as Germany and for lower-income countries in the EU, especially those in Central and Eastern Europe, the blow would be even more painful. Moreover, electricity charges are now being passed on to the consumers' pockets.

"Real carbon taxes will be the next big political battle," Simon Cooper wrote recently in a comment for The Financial Times. "The 19-pounds flights from London to Mallorca are going to disappear. Our clothes, petrol, meat and coffee will become more expensive. We will have to send an army of workers to the houses in the rich world to pull out the boilers, install heat pumps and insulate the ceilings."

Our ancestors used to spend a lot of money in a similar way on electricity, central heating and modern toilets. But they received a higher quality of life in return, while now the huge costs are to replace one working technology with another with no significant difference for the consumer.

"IN THE RICH WORLD" IS THE KEY PHRASE here. As proposed, only wealthier Europeans can afford the "Green Deal". As the recently notorious Polish Prime Minister Mateusz Morawiecki put it, it "makes the rich richer and the poor poorer." This statement outraged many people in the European Commission - but even there they admit that the green transition will hit predominantly the poorest sections of the population. Von der Layen and the EU Commissioner on Climate Action Frans Timmermans have repeatedly said that all possible measures should be taken to avoid this and to help poorer households. But at least for now, it is just words.

Poland is not the only country to object the ▶

proposed structure of the "Green Deal". Concerns about the effect on poorer Europeans were also expressed by the prime ministers of Luxembourg Xavier Bethel, Slovenia's Janez Jansa and Latvia's Arturs Karins. But it was Morawiecki who emerged as the main opponent of Von der Layen's line. He also suggested, among other things, that the planned reduction of emissions by 55% by 2030 will not be distributed equally, but according to the Gross Domestic Product of the countries. This also applies to all other new directives, such as the energy efficiency of buildings. "We cannot use the same measure to reduce emissions for a building in Sofia and a building in Amsterdam," said Michal Kurtika, Poland's climate minister. After the Bardo summit, Hungarian Prime Minister Viktor Orban directly pointed the "Green Deal" as the culprit for increased energy prices. "The price forecasts for the whole green project turned out to be wrong," Orban commented.

The countries from Central and Eastern Europe are natural allies in terms of this topic. However, the Bulgarian political elite was keeping silent for a long time and agreed in advance with everything which came from Brussels. It was only after the Bardo meeting, President Radev announced that Europe needs the "Green Deal" but it should be unfolded "very carefully so that countries like Bulgaria would not lose their competition and pay a very high price."

MANY WEST EUROPEAN POLITICIANS and commentators are of the opinion that the green transition is to be the same for all in order to be effective. This is mildly speaking a hypocritical position.

Let's take Poland for example and its highlydependent on coal energy sector. Poland is among the leaders in greenhouse emissions in Europe but it is hardly the champion. Its total CO2 emissions are lower than those of France and Germany. And the emissions per capita (8.4 tons) are much lower than those of the Netherlands (10.3 tons), Germany (9.7), Finland (8.5) which are all countries strongly supporting the "Green Deal" in its current form. The emissions of Bulgaria per 2017 data amount to 7 tons per capita.

BESIDES IS IT RIGHT TO SEE ONLY THE PRESENT? Scientists comment that the so called anthropogenic period during which mankind affected climate began with the start of the Industrial Revolution in the 19 c. Today's wealthy nations are such namely because they have entered this revolution earlier, or otherwise because they have been throwing up greenhouse emissions for the longest. Countries like Germany, France, Great Britain have started to pollute strongly a whole century before industrialization spread to countries like Bulgaria. They carry out the green transition currently using the wealth accumulated as a result of this pollution. Norway, the emblem of all environmentalists shows off today with its record number of electrical vehicles and its clean hydroenergy but who knows why it fails to point out the fact that it buys these vehicles using the billions accumulated from the export of oil which is still going on to the present day. Last year the Norwegian oil sector has contributed to 14% of its GDP, 20% of the treasury revenue and 39% of the country's export.

EASTERN EUROPE, HOWEVER, already gave its considerable contribution for the decrease of the emissions by losing an important part of its industry and population during the last three transitional decades. Poland's current emissions amounting to 319 million tons, are more than 50 million lower than those in 1990. Bulgaria's emissions have diminished by 39.8% for these three decades which is the fifth best indicator in the EU. The top six comprises of countries from the former Eastern Bloc. Meanwhile, Germany with enormous investment made in renewable energy managed to shrink its emissions by less than 22 percent, Sweden - by 12.5%, France - by 12%. The United States which since Biden's entry in the White House emerged as the second pillar of the "green" transition decreased their emissions by 0.4%. The emissions of Norway increased by 2 percent, of the Netherlands - by 8 percent, of Austria - by nearly 15%, of Spain - by 23%. And emissions from China where Western Europe exported much of its polluting productions soared by 353%. All this data is take from The Emissions Database for Global Atmospheric Research, the European Commission's favorite source.

WHAT WAS SAID SO FAR does not diminish the need of change in our way of life. Even if we disregard the threats of the global warming, it is obvious that considering the rapidly growing number of humans we will have to learn to use less resources in a more effective way. And this undoubtedly will be accompanied by a substantial price. But this price should at least seem fair: it should be different for the big and small polluters, as well as for the rich and the poor. And it should not go into the pockets of the notorious 1% but for creating options. The opposite experience as Simon Cooper reminds, was helpfully tested by Emmanuel Macron in France. Macron tried to introduce a fuel tax which mostly affected the poor offered them no transport alternative, neither was it discussed in advance, so that its did not become clear what the money would be used for. The "Yellow Vests" very quickly showed the French president whether such a policy worked. Unfortunately, officials in Brussels are conveniently far from their constituents.

ТУК СЪБИТИЯТА СЕ СЛУЧВАТ

посетете първата професионална платформа за специализирани събития в България

investormediapro.bg

НОВИТЕ ГОСПОДАРИ НА АВТОМОБИЛНИЯ СВЯТ

Om BMW u Volkswagen go Tesla - чии батерии ползват всъщност най-големите производители?

овече от столетие производителите на автомобили бяха госпостващата класа на този толкова могъщ сектор от световната икономика. Те бяха видимата му част, те владееха мечтите на хората, те прибираха лъвския пай от печалбата в него.

Но сега секторът е на път да претърпи тектоничен обрат. Причината е в електромобилите. "Около 50% от цената на един съвременен електромобил се пада на батерията... А 80% от цената на батерията се пада на клетките, които я съставят", обясни наскоро Филип Брюне, старши вицепрезиgeнт на Renault Group по задвижването, пред Automedia.bg. Humo eguн автомобилен производител обаче не произвежда такива клетки

Tekcm КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

в значими количества - gopu и Tesla.

В миналото господари на автомобилния свят бяха европейските и американските компании. Сега новите властелини са производителите на батерии - а 10-те най-големи сред mях go eguн ca om Азия. Трите лидера в този сегмент държат почти 70% от световния

го време подценяваха батериите и се задо-

ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ НА АВТОМОБИЛИ ДЪЛ-

воляваха да разчитат на външни доставчици. Със засилването на политическия натиск за преминаване към електромобили обаче им се наложи бързо да размислят и днес почти всеки автомобилен гигант има мащабни планове за "собствено" производство на батерии. Кавичките на "собствено" не бива да ви учудват: автомобилните компании нямат необходимото know-how, за да си правят баmepuume съвсем сами. Когато VW или Renault ви говорят за "собствени батерии", те имат предвид всъщност джойнт-венчъри с вече съществуващи играчи в този сектор.

Ярък пример за нарастналата мощ на производителите на батерии е настоящият световен лидер - kumauckama Contemporary Amperex Technology, или CATL. За по-малко от десетилетие тя извървя пътя от нулата до пазарна капитализация от 189 милиарда долара - повече от всеки автомобилен производител, освен Tesla и Toyota. Нека видим и кои са останалите девет имета в тази нова автомобилна "аристокрация".

ge go партньорства с BMW, Volkswagen, Hyundai, Honda, Toyota, Daimler u Great Wall. CATL е и единият партньор на Tesla в kumauckama "Гигафабрика" в Шанхаи. Догодина трябва да започне производството в първия европейски завод на групат в Арн-

Принос за успеха на Contemporary Amperex Technology Limited има и технологията за прорат, че производството на САТL ще скочи от 200 гигаватчаса тази година до над 600 ГВтч през 2025.

Пазарен дял: 26%

Ръст между 2016 и 2020 година: 3,400% Кого снабдява: BMW, Dongfeng Motor Corp, Honda, SAIC Motor Corp., Stellantis, Tesla, Volkswagen Group, Volvo Car Group, Great Wall

през 2008.

LG е единият партньор на Tesla за производството на електромобили в Китай, а освен това снабдява Hyundai, Ford, Renault, Volkswagen u Volvo. Има заводи за клетки в Мигичан, САЩ, и в Полша.

Компанията преговаря да произвежда новите клетки 4680, koumo Tesla планира да използва в бъдеще (очакванията са те да увеличат ▶

▶ обхвата на електромобилите средно с 16%). Илон Мъск обеща, че те ще позволят най-после компанията да създаде електромобил с цена 25 000 долара. Тезlа смята и сама да си ги произвежда в новата фабрика на Кейто Роуд край Фримонт.

Пазарен дял: 26%

Ръст между 2016 и 2020 година: 1193% Кого снабдява: General Motors, Groupe Renault, Stellantis, Tesla, Volvo, VW Group

3. Panasonic

Японският гигант дължи мястото си в Топ 3 преди всичко на партньорството си с Tesla в американската Гигафабрика край Невада. На практика почти 90% от производствения капацитет на Рапазопіс в областта на батериите задоволява нуждите на компанията на Илон Мъск.

В Гигафабриката в Невада, в която япониште са инвестирали 1.6 милиарда долара, се правят клетки тип 2170, разработени от Рапазопіс съвместно с Тезlа. Понастоящем това е и най-големият завод за батерии в света. Отношенията между двете компании обаче поохладняха леко след плановете на Тезlа да диверсифицира доставките и да произвежда собствени клетки. След това Рапазопіс създаде джойнт-венчър с Тоуота, който ще покрива нуждите на бъдещата електрическа гама на японския автомобилен производител. Освен това Рапазопіс снабдява Honda и Ford.

Пазарен дял: 17%

Ръст между 2016 и 2020 година: 214% Кого снабдява: Tesla, Toyota, Honda, Ford

4. BYD

Китайският производител на леки автомобили и автобуси, който още преди години привлече солидна инвестиция от Уорън Бъфет, през август 2021 е най-големият производител на електромобили в света, изпреварвайки дори Tesla. Компанията произвежда и доста големи количества батерии, най-вече за задоволяване на собствените си нужди.

BYD е съкращение от Build Your Dreams. Групата е основана през 1995 в Шънджен, а в автомобилния сектор навлезе с придобиването на Qinchuan Automobile Company през 2002. BYD има и джойнт-венчър с Daimler за производство на луксозни електромобили (Denza).

Пазарен дял: 7%

Ръст между 2016 и 2020 година: 113%

Кого снабдява: BYD, Ford

5. Samsung SDI

Kakmo ви подсказва името, това е поделението за батерии на гиганта Samsung Electronics. Компанията произвежда клетки в

заводите си в Южна Корея, Китай и Унгария. Нейни клиенти са ВМW, Volvo и Volkswagen. От гледна точка на европейските клиенти най-важна е фабриката в Унгария, в която Samsung инвестира 1.2 милиарда евро. Проектът предизвика доста спорове и разследване в Брюксел дали унгарското правителство не е нарушило правилата на общността за ограничаване на държавните помощи, за да привлече инвестицията.

Пазарен дял: 7%

Ръст между 2016 и 2020 година: 399% Кого снабдява: BMW, Ford, Stellantis, VW Group

6. SK Innovation

SKI е корейска петролна рафинерия, която навлезе в бизнеса с батерии, като инвестира 3.9 милиарда долара за построяването на заводи за клетки в САЩ, Китай и Унгария. Целта е до 2022 година производственият капацитет да достигне 33 гигавата.

SKI има kamo kлиенти Volkswagen, Daimler, Kia Motors, Jaguar Land Rover и даже Ferrari. В Китай компанията създаде смесено предприятие с Веіјіпд Automotive Industry Corporation (ВАІС), и е на път да сключи подобно с VW. В рамките на последното се строи завод за батерии в американския щат Джорджия, близо до завода на VW в Чатануга.

Преди време LG Chem осъди SK Innovations за кражба на търговски тайни

Пазарен дял: 4%

Ръст между 2016 и 2020 година: 226% Кого снабдява: Daimler, Ford, Hyundai, Kia

7. China Lithium Battery Group - CALB

Още една китайска компания, основана през 2007 година. Абревиатурата остана от времето, когато тя се наричаше China Aviation Lithium Battery, но миналата година името бе сменено, за да отразява по-точно основния фокус. Компанията разполага със собствен изследователски институт в областта на батериите, и с шест завода в градовете Чънджоу, Луоян, Сямен, Вухан, Ченду и Хефей.

Наскоро CALB обяви планове да разшири производствения си капацитет до 300 гигаватчаса през 2025 година.

Пазарен дял: 3%

Ръст между 2016 и 2020 година: 321% Кого снабдява: GAC Motor, Zhejiang Geely

Holding Group

8. Gotion High-Tech

Макар и базирана в Силициевата долина в Калифорния, тази компания всъщност е китайска, собственост на GuoXuan. Нейно дъщерно дружество е Liuzhou Guoxian Battery Со, която произвежда батериите за най-продавания електромобил в Китай - миниатюрния Wuling Hongguang Mini. Амбицията на Gotion е да продава по-големи батерии за електрификация на автобусния транспорт. Миналата година компанията си осигури инвестиция за 1.1 милиарда евро от Volkswagen.

Пазарен дял: 2%

Ръст между 2016 и 2020 година: 23% Кого снабдява: Chery Automobile Co., SAIC, VW

Groun

9. Envision AESC

AESC бе създадена през 2007 като джоинтвенчър между Nissan и японските електронни гиганти NEC и Tokin, най-вече за да снабдява с батерии един от първите масови електрически автомобили на пазара - Nissan Leaf. Първоначалната технология бе за литиевомангановооксидни батерии, но тя впоследствие бе изоставена. През 2018 Nissan и NEC продадоха контролния nakem на kumauckama енергийна група Envision Group, което включва и заводите в Тенеси, САЩ, и Съндърланд, Великобритания. Envision планира да превърне завода в Съндърланд в гигафабрика, а успоредно инвестира 2 милиарда в нов огромен завод в Дуе, Франция, в партньорство с груnama Renault.

Пазарен дял: 2%

Ръст между 2016 и 2020 година: 46% Кого снабдява: Groupe Renault, Nissan

Omkъge е: Дзама, Япония

10. Ruipu Energy Co. (REPT)

Сравнително млада компания, основана през 2017 с инвестиция на Tsingshan Industry - стоманодобивен гигант, който разполага и със собствени находища на никел, кобалт и литий. REPT работи усилено не само върху автмобилни батерии, но и върху по-големи уреди за битово съхранение на енергия, базирани върху литиево-железнофосфатна технология.

Пазарен дял: 1%

Ръст между 2016 и 2020 година: 100% Кого снабдява: Dongfeng, Yudo Auto. ■

THE NEW MASTERS IN THE AUTOMOTIVE WORLD

Tesla, BMW, VW - whose batteries use the world's largest manufacturers?

ore than a century the automotive manufacturers were a leading class in this so powerful sector of the world's economy. They were its visible part, they controled people's dreams, they took the biggest portion of its profit. But now the sector is about to undergo a tectonic twist. The reason is in the electric cars. "Around 50% from the price of a modern electric car is for the battery...and 80% from the cost of the battery falls on the cells that make it up" explained Philip Brune, Senior Operational Vice President of Renault Group in front of Automedia.bg. Not one carmaker, though, produces such cells in significant amounts - even Tesla. In the past, masters of the automotive world were the European and American companies. Now the new ones are the battery manufacturers - and the 10 biggest of them are all in Asia. The three leaders in this segment hold almost 70% of the world's market.

THE CARMAKERS UNDERESTIMATED BAT-TERIES FOR A LONG TIME AND WERE content to rely on external suppliers. With the increase of the political pressure for moving to electric cars, thoughm they had to quickly overthink the situation and today almost every automotive giant have large-scaled plans for "own" production of batteries. The quotation marks on "own" should not surprise you: the automotive companies do not have the required know-how to make their own batteries. When VW and Renault talk about "own batteries", in fact they mean joint-ventures with already existing players in this field.

A bright example for the rising power of the battery manufacturers is the current world leader - the Chinese Contemporary Amperex Technology or CATL. For less than a decade it walked the way from zero to a market capitalization of 189 billion dollars - more than any automotive manufacturer, except Tesla and Tovota. Let's also see who are the rest nine names in this new automotive "aristocracy"

10 of the largest car batteries manufacturers (GALLERY):

1. Contemporary Amperex Technology Limited

CATL is a Chinese company which amazing progress for the last couple of years is mainly a result from electric cars boom on the local market, but not only. The active expansion through the whole world brought to partners with BMW, Volkswagen, Hyundai, Honda, Toyota, Daimler and Great Wall. CATL also is the one of the partners of Tesla in the Chinese factory "Gigafactory" in Shanghai. Next year should start production in the first European factory in Arnstadt, Germany. Contributing to the success of Contemporary Amperex Technology Limited is the technology for the production of lithium and iron phosphate batteries, which reduces the need for increasingly expensive nickel and cobalt.

CATL promises to soon achieve a battery with a life of over 1.6 million kilometers, and priced below \$ 100 per kWh. The company also invented a patented new technology for batteries in which lithium is replaced by sodium. Analysts from the Chinese bank CICC predict that the production of CATL will jump from 200 gigawatt hours this year to over 600 GWh in 2025.

2. LG Energy Solution

This is a division of LG Chem, which runs the entire chemical business of LG Corporation. Once, LG Chem was one of the two pioneers in the automotive battery sector, along with >

▶ the subsequently bankrupt A123. The Koreans supplied the batteries for the first hybrid Chevrolet Volt in 2008.

LG is one of Tesla's electric vehicle partners in China, and also supplies Hyundai, Ford, Renault, Volkswagen and Volvo. There are cell plants in Migichan, USA, and Poland.

The company is negotiating to produce the new 4680 cells, which Tesla plans to use in the future (they are expected to increase the range of electric vehicles by an average of 16%). Elon Musk has promised that they will finally allow the company to create an electric car priced at \$ 25,000. Tesla also plans to make them at Keito Road's new factory near Fremont.

Market share: 26%

Growth between 2016 and 2020: 1193% Who supplies: General Motors, Groupe Renault, Stellantis, Tesla, Volvo, VW Group

3. Panasonic

The Japanese giant owes its place in the Top 3 primarily to its partnership with Tesla in the American Gigafactory near Nevada. In fact, almost 90% of Panasonic's production capacity in the field of batteries meets the needs of Elon Musk's company.

The Gigafactory in Nevada, in which the Japanese have invested \$ 1.6 billion, is making 2170 cells, developed by Panasonic in collaboration with Tesla. It is currently the largest battery plant in the world. However, relations between the two companies cooled slightly after Tesla's plans to diversify supplies and produce its own cells. Panasonic then created a joint venture with Toyota, which will cover the needs of the future electric range of the Japanese carmaker. Panasonic also supplies Honda and Ford.

Market share: 17%

Growth between 2016 and 2020: 214% Who supplies: Tesla, Toyota, Honda, Ford

4. BYD

The Chinese manufacturer of cars and buses, which years ago attracted a solid investment from Warren Buffett, in August 2021 was the largest manufacturer of electric cars in the world, ahead of even Tesla. The company also produces quite large quantities of batteries, mostly to meet its own needs.

BYD stands for Build Your Dreams. The group was founded in 1995 in Shenzhen, and entered the automotive sector with the acquisition of Qinchuan Automobile Company in 2002. BYD also has a joint venture with Daimler for the production of luxury electric vehicles (Denza).

Market share: 7%

Growth between 2016 and 2020: 113%

Who supplies: BYD, Ford

5. Samsung SDI

As the name suggests, this is the battery division of the giant Samsung Electronics. The company manufactures cells in its plants in South Korea, China and Hungary. Its customers are BMW, Volvo and Volkswagen.

From the point of view of European customers, the most important is the factory in Hungary, in which Samsung invests 1.2 billion euros. The project has sparked much controversy and an investigation in Brussels over whether the Hungarian government has violated Community rules on limiting state aid to attract investment.

Market share: 7%

Growth between 2016 and 2020: 399% Who supplies: BMW, Ford, Stellantis, VW

6. SK Innovation

SKI is a Korean oil refinery that entered the battery business by investing \$ 3.9 billion to build cell plants in the United States, China and Hungary. The goal is to reach 33 gigawatts of production capacity by 2022.

SKI has as customers Volkswagen, Daimler, Kia Motors, Jaguar Land Rover and even Ferrari. In China, the company has set up a joint venture with Beijing Automotive Industry Corporation (BAIC), and is about to conclude a similar one with VW. The latter is building a battery plant in the US state of Georgia, near the VW plant in Chattanooga.

Some time ago, LG Chem condemned SK Innovations for stealing trade secrets.

Market share: 4%

Growth between 2016 and 2020: 226% Who supplies: Daimler, Ford, Hyundai, Kia

7. China Lithium Battery Group - CALB

Another Chinese company founded in 2007. The acronym dates back to the time when it was called China Aviation Lithium Battery,

In the past, masters of the automotive world were the European and American companies. Now the new ones are the battery manufacturers – and the 10 biggest of them are all in Asia

but last year the name was changed to better reflect the main focus. The company has its own research institute in the field of batteries, and six factories in the cities of Chengzhou, Luoyang, Xiamen, Wuhan, Chengdu and Hefei. CALB recently announced plans to expand its production capacity to 300 gigawatt hours in 2025.

Market share: 3%

Growth between 2016 and 2020: 321% Who supplies: GAC Motor, Zhejiang Geely Holding Group

8. Gotion High-Tech

Although based in California's Silicon Valley, this company is actually Chinese, owned by GuoXuan. Its subsidiary is Liuzhou Guoxian Battery Co., which manufactures batteries for China's best-selling electric car, the miniature Wuling Hongguang Mini. Gotion's ambition is to sell larger batteries for bus electrification. Last year, the company secured an investment of 1.1 billion euros from Volkswagen.

Market share: 2%

Growth between 2016 and 2020: 23% Who supplies: Chery Automobile Co., SAIC,

VW Group

9. AESC Envision

AESC was established in 2007 as a joint venture between Nissan and Japanese electronics giants NEC and Tokin, mainly to supply batteries to one of the first mass electric cars on the market, the Nissan Leaf. The original technology was for lithium-manganese oxide batteries, but it was later abandoned. In 2018, Nissan and NEC sold a controlling stake to Chinese energy group Envision Group, which also includes plants in Tennessee, USA, and Sunderland, UK. Envision plans to turn the Sunderland plant into a gigafactory, while investing \$ 2 billion in a new huge plant in Douai, France, in partnership with the Renault Group.

Market share: 2%

Growth between 2016 and 2020: 46% Who supplies: Groupe Renault, Nissan Where is it from: Zama, Japan

10. Ruipu Energy Co. (REPT)

Relatively young company, established in 2017 with an investment of Tsingshan Industry – giant in the steel production field, that also has its own deposits of nickel, cobalt and lithium. REPT is working hard not only on car batteries, but also on larger household energy storage devices based on lithium-iron phosphate technology.

Market share: 1%

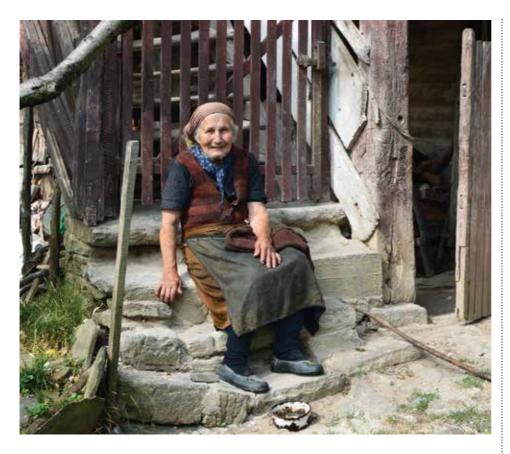
Growth between 2016 and 2020: 100% Who supplies: Dongfeng, Yudo Auto ■

ANALYSIS POLITICS

48 | ВЕКЪТ СЛЕД ЕКСТАЗА THE CENTURY AFTER THE ECSTASY 52 | КОМЕНТАР: ПРОФ. БОБИ БОБЕВ **COMMENT: PROF. BOBI BOBEV**

КОЯ Е ВСЪЩНОСТ НАЙ-БЕДНАТА СТРАНА?

"Най-бедната страна в ЕС" е определение, което почти неизменно съпровожда името на България в много западноевропейски медии. Независимо дали в материалите им става дума за социалното неравенство, или за постижения в спорта например. Но всъщност немалко експерти напоследък изразяват съмнения доколко това клеймо е заслужено - а сега и някои официални числа потвърждават мнението им.

Статистически България действително си остава на дъното в Европейския съюз по отношение на доходите. Но сухата статистика не отчита нито високия дял на сивата икономика и на неотчетените доходи, нито разликата в стандарта на живот и покупателната способност. Отчетоха ги обаче икономистите от словашката Асоциация на социално-икономическите анализатори. Те направиха проучване на покупателната способност на средната работна заплата в ЕС и още няколко държави. Резултатът: страната, в която със средната работна заплата могат да се купят най-малко стоки и услуги, е именно Словакия. След нея се нарежда Турция. "Въпреки че средната заплата в Словакия е доста по-висока от тези в страни като Турция, България и Румъния, сравняването на номиналните стойности не е подходящо, защото и цените в тези държави са различни", обясни Ян Кошч от асоциацията.

България се е измъкнала от последното място в EC и по друг показател: дела на населението, изложен на бедност и материални лишения. Тук първенец е Румъния, с 35.8% от населението в такова положение, по данни на Eurostat. България е втора с 33.6%, трета е Гърция с 27.5%. Испания и Литва допълват челната петорка. Донякъде изненадващо, страната с най-малък дял на хората, живеещи в бедност, е Чехия - 11.5%. ■

WHAT IS ACTUALLY THE POOREST COUNTRY?

"The poorest country in the EU" is a definition that almost invariably accompanies Bulgaria's name in many Western media - no matter whether their materials are about social inequality or achievements in sports, for example. But in fact, many experts have recently expressed doubts about the merit of this stigma - and now some official figures confirm their opinion.

Statistically, Bulgaria still remains at the bottom of the European Union in terms of income. But dry statistics do not take into account neither the high share of the gray economy and unreported income, nor the difference in living standards and purchasing power. However, those were accounted for by the economists from the Slovak Association of Socio-Economic Analysts. They surveyed the purchasing power of the average wage in the EU and several other countries. The result: the country where the average wage can buy the least goods and services is Slovakia. It is followed by Turkey. "Although the average salary in Slovakia is much higher than in countries such as Turkey, Bulgaria and Romania, comparing nominal values is not appropriate because prices in these countries are also different," explained Jan Kosc of the association.

Bulgaria has escaped the last place in the EU on another indicator as well: the share of the population exposed to poverty and material deprivation. Romania is the leader here, with 35.8% of the population in such a situation, according to Eurostat. Bulgaria is second with 33.6%, third is Greece with 27.5%. Spain and Lithuania complete the top five. Somewhat surprisingly, the country with the lowest share of people living in poverty is the Czech Republic - 11.5%.

ИЗБЕРИ ПОАД "ЦКБ-СИЛА":

ПЪРВОТО РЕГИСТРИРАНО В БЪЛГАРИЯ ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 1994 Г.

КЪМ 30.06.2021 Г. – С 410 ХИЛЯДИ КЛИЕНТИ И НАД 1,6 МИЛИАРДА ЛВ. УПРАВЛЯВАНИ НЕТНИ АКТИВИ В ПЕНСИОННИТЕ ФОНДОВЕ (ДАННИ НА КФН: WWW.FSC.BG).

ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД ОТ МАРТ 1996 Г.,

ОТ 2019 Г. ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД.

*Посочените резултати нямат по необходимост връзка с бъдещи резултати.

ВЕКЪТ СЛЕД ЕКСТАЗА

Точно 100 години след появата на фашизма е уместно да се запитаме kou om kanaните му съществуват и до днес

Текст БОЙКО ВАСИЛЕВ / Фотография SHUTTERSTOCK

цената изглежда абсурдно. Човек с гола глава и Наполеонов комплекс се криви по сцената с резки, комични, пародийни жестове и физиономии, напомнящи лошо изпълнение на "Комедия дел'арте". Прилича на чичо от село, неочаквано попаднал сред интелектуалци. Изведнъж вдига ръка за римски поздрав и публиката полудява. Хемингуей ще го засече как се прави, че чете вестник, като го държи наобратно.

НО ТОЧНО ПРЕДИ ВЕК МАЛЦИНА СЕ СМЕЕХА на бившия социалист Бенито Мусолини. Възходът на фашизма в Италия плени не просто тълпите, но и поетите. Умове и таланти като Маринети, Унгарети и Евола се възхищаваха на чичото, който обещаваше корпоративно съгласие между класите, нов Рим и мощна имперска утопия с орли и вълчици. И не просто обещаваще, а превърна фашистката идеология в продукт за износ.

Кое във фашизма беше толкова лепкаво? Италия и светът ще мъдруват по въпроса през ноември 2021, който бележи стогодишнината от ключовия Трети фашистки конгрес. Ще говорят за шока от Първата световна, поражението, глада, хиперинфлацията, дори за испанския грип, страшилището на 20-те. Може би ще кажат и нещо за медиите.

ЧЕ В ЕСТЕТИКАТА НА ФАШИЗМА ВЛАСТВА спектакълът, е банална истина. Пищните постановки по площади и стадиони, превърнати в кинопрегледи и филмови шедьоври, като "Триумф на волята" на Лени Рифенщал, вдъхновяват, мобилизират, очароват. Ролята на публиката? Както казах, нейната работа е да изпада в екстаз. Душният площад и киносалонът не са място за самостоятелно мислене, камо ли за реакция и интеракция.

Ключов тук е монтажьт. Талантливи режисьори внимателно подреждат кадрите,

така че лидерът да изглежда секси, а масите – обладани от него. Така смешните жестове от проблем се превръщат в предимство, гротеската – в тържество на страстта. Политиката прелива в поезия: красива, заразна, опасна, отровна; като лъскаво и прелъстително растение-хищник.

МОЖЕ БИ ЗАТОВА СЕ СМЯТА, че Мусолини и Хитлер биха били невъзможни, ако имаше 24-часова телевизия, със скрита камера и преки предавания. Тя би разобличила абсурда на диктаторите, би ги направила смешни и би предотвратила възхода им още през 1921 г.

Не знам. Вероятно телевизията би попречила на Мусолини и Хитлер. Да не забравяме обаче, че друга медиа, радиото, им помогна много. Диктаторите са негови рожби. Радиото увеличи гласа им и го достави във всеки дом. По израза на Маршал Маклуън, то подгря обществата и ги пре-

върна в племена.

Нека бъдем честни: към фашистка Италия се проявява по-голяма снизходителност, отколкото към нацистка Германия. По италианските градове още се виждат надписи "Година X от фашистката ера". Хулиганите на "Лацио" се поздравяват с фашисткия поздрав. Внучката на gukmaтора Александра Мусолини направи политическа кариера. Политици с откровено фашистки възгледи станаха мейнстрийм. В Германия, където денацификацията бе проведена решително, това би било немислимо. Не е мястото тук да изследваме причините, една от които е, че италианските фашисти не достигнаха всички крайности на нацизма.

ДА СЕ ВЪРНЕМ ОБАЧЕ В НАШИ ДНИ. Само преди две години вълната на емигрантската криза още бе висока - и изглеждаше, че часът на италианската крайна десница е настъпил. Но дойде вирусът. И разликата между големите приказки и реалните действия лъсна. В момента Италия се управлява от правителството на технократа Марио Драги, подкрепено от почти всички. Сред подкрепящите неохотно се нарежда и десният популист Матео Салвини, което едва ли му носи само плюсове. Против е само другата партия на краината десница, "Италиански братя", кръстена на първите думи на италианския химн и водена от една амбициозна дама, Джорджа Мелони.

За десния радикал няма по-голям враг от gpyz десен радикал. Но mesu napmuu uмam и други проблеми. Съветникът по социалните медии на Салвини, Лука Моризи, се разследва за разпространение на наркотици. От "Италианските братя" изтече видео с хитлеристки поздрави, вицове и намеци за злоупотреби с пари. Двете партии не nokaзаха добра форма на местните избори през октомври. Сега се крепят на глинени крака - антиваксърство, критика на всичко и всички – и деликатни опити за разграничение от хулиганите, Мусолини и всякакви крайности.

ПАНДЕМИЯ, КРИЗА, ТРЕВОГА - ЕДИН ВЕК по-късно те отново са тук. Но 1921 не е 2021. Една от причините отново са медиите. Скандалите в крайната десница са свързани със социалните мрежи и тяхната особена, подривна природа, която не търпи тайни и насърчава раздора. Матео Салвини, типичен Фейсбук-политик, вече е вкусил и от меда, и от жилото на новите медии. Те издигат, те свалят; събират лайкове, но и хейт. Всъщност, те са ядрено оръжие: поразяват противника, поразяват и теб.

Тук явно има закон. Съграденото от медии ще бъде разградено от тях. Важното е обаче какво ще прави публиката. Ще се остави ли на монтажистите, или ще бъде активна и мислеща. Преди век екстазът не помогна. Затова нека го оставим за поemume.

By BOYKO VASSILEV / Photography SHUTTERSTOCK

he scene looks absurd. A man with a bald head and a Napoleon complex wriggles across the stage with abrupt, comic, parodic gestures and grimaces reminiscent of a bad performance of the Commedia dell'arte. He looks like a rustic dude unexpectedly caught among intellectuals. Suddenly he raises his hand for a Roman salute and the audience goes amok. Hemingway will catch him pretending to read a newspaper by holding it upside down.

BUT EXACTLY A CENTURY AGO A FEW LAUGHED at the former socialist Benito Mussolini. The rise of fascism in Italy captivated not just the crowds, but the poets as well. Minds and talents like Marinetti, Ungaretti and Evola admired the dude who promised a corporate accord between the classes, a new Rome and a powerful imperial utopia with eagles and she-wolves. And he didn't just promise, he turned fascist ideology into a product for export.

What was so sticky about fascism? Italy and

the world will wise up on the issue in November 2021, which marks the centenary of the pivotal Third Fascist Congress. They will talk about the shock of the First World War, defeat, famine, hyperinflation, even the Spanish flu, the bugbear of the 1920s. Maybe they'll say something to the media, too.

THAT IN THE FASCISM AESTHETIC, SPECTACLE RULES is a banal truth. Lavish productions in squares and stadiums, turned into newsreels and movie masterpieces, like Leni Riefenstahl's Triumph des Willens, inspire, mobilise, fascinate. The role of the audience? As I said, its job is to go amok. The stuffy plaza and the movie theatre are not places for independent thinking, let alone reaction and interaction.

The montage is the key here. Talented directors carefully arrange the shots so that the leader looks sexy and the masses – possessed by him. In this way, ridiculous gestures turn from a problem into an asset, the grotesque into a celebration of passion. Politics overflows into poetry: beautiful, contagious, dangerous, poisonous; like

a glossy and seductive predator plant.

YOU MIGHT THINK that Mussolini and Hitler would have been impossible if there had been 24-hour television, with hidden cameras and live broadcasts. It would have exposed the absurdity of the dictators, made them laughable, and prevented their rise back in 1921.

I don't know. Perhaps television would have stopped Mussolini and Hitler. But let's not forget that another medium, radio, helped them a lot. Dictators are its offspring. Radio magnified their voice and delivered it to every home. In Marshall McLuhan's phrase, it warmed up societies and turned them into tribes.

Let's be honest: Fascist Italy was treated with more leniency than Nazi Germany. You can still see signs on Italian towns saying 'Year X of the Fascist Era'. The hooligans of S.S. Lazio greet each other with the fascist salute. The dictator's granddaughter Alessandra Mussolini made a political career. Politicians with overtly fascist views became mainstream. In Germany, where denazification was carried out decisively, this would

Pandemic, crisis, trouble - a century later they are here again. But 1921 is not 2021. One of the reasons is again the media. The scandals on the far right have to do with social media and its peculiar, subversive nature that tolerates no secrets and encourages discord. Matteo Salvini, a typical Facebook politician, has already tasted both the honey and the sting of the new media

www.interlogistica.bg

have been unthinkable. It is not the place here to explore the reasons, one of which is that Italian fascists did not reach all the extremes of Nazism.

LET US, HOWEVER, RETURN TO THE PRESENT DAY. Only two years ago the tide of the migrant crisis was still high, and it seemed that the hour of the Italian extreme right had come. But then the virus came. And the difference between big talk and real action was exposed. Italy is now ruled by the government of technocrat Mario Draghi, supported by almost everyone. Reluctantly among those backing him is the right-wing populist Matteo Salvini, which hardly brings him just benefits. The other party of the far right, the Italian Brothers, named after the first words of the Italian anthem and led by an ambitious lady, Giorgia Meloni, is the only one against.

For the right-wing radical, there is no greater foe than another right-wing radical. But these parties have other problems. Salvini's social media adviser, Luca Morisi, is under investigation for drug distribution. The Italian Brothers leaked a video of Hitlerite salutes, jokes and hints of embezzlement. The two parties did not show good form in the local elections in October. Now they are resting on feet of clay - anti-vaxxerism, criticism of everything and everyone, and delicate attempts to distinguish themselves from hooligans, Mussolini and all extremes.

PANDEMIC, CRISIS, TROUBLE - A CENTURY LATER they are here again. But 1921 is not 2021. One of the reasons is again the media. The scandals on the far right have to do with social media and its peculiar, subversive nature that tolerates no secrets and encourages discord. Matteo Salvini, a typical Facebook politician, has already tasted both the honey and the sting of the new media. They uplift, they bring down; they gather likes but also hates. In fact, they are a nuclear weapon: they strike the enemy and they strike you as well.

There is clearly a law here. What is built by the media will be degraded by them. What matters, however, is what the audience will do. Will it leave itself to the editors, or will it be active and thinking? A century ago, the ecstasy didn't help. So let's leave it to the poets.

Надеждни куриерски услуги за страната и чужбина

Доставяме пратки навсякъде в България на следващия работен ден, за по-малките населени места - по график.

Заедно с GLS доставяме колетни пратки навсякъде в Европа.

БЪЛГАРИЯ ЗАКЪСНЯ С ИСКАНИЯТА СИ КЪМ СКОПИЕ

Текст БОБИ БОБЕВ* / Фотография ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Самият факт на провеждане на срещата Западни Балкани - Европейски съюз (6 октомври, б. ред) е радващ. Той показва, че след като ние като председателстващи Европейския съюз поставихме тази тема през 2018, сега и други членки на ЕС, които имат непосредствени интереси в този регион, също проявяват нужната активност. Част от това е и срещата в Бърдо, организирана от словенското председателство.

ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ са шест държави, за които има разнопосочни мнения, към които очакванията са различни. Много трудно е да се уеднаквят критериите на Европа към тях, особено на така наречените държави с решаващ глас. Едва ли обаче е случаен фактът, че именно Ангела Меркел и Еманюел Макрон в рамките на Бърдо организираха отделни срещи с българския президент Румен Радев и македонския премиер Зоран Заев, както и с президента на Сърбия Александър Вучич и премиера на Косово Албин Курти. Тоест ЕС и отделни влиятелни членки търсят горещите точки, създаващи предпоставки за нестабилност, несигурност, спиране на интеграционния процес. В същия дух може да се третира и неотдавнашната обиколка в шестте държави на Урсула фон дер Лайен.

Разбира се, много неща биха станали по-ясни, gokamo видим краиния текст на декларацията, която трябва да бъде приета. Личните ми очаквания са, че в нея няма да намерим конкретика. Стана дума за това, че Словения е предложила да се визира 2030 година като срок за приемане на шестте държави - идея, която бе подкрепена и от други, например Австрия. Но до фиксиране на дати едва ли ще се стигне. Ще има насърчителни фрази по отношение на бъдещето, подчертаване на европейckama nepcnekmu8a...

РУСИЯ, КИТАЙ И ТУРЦИЯ НЕСЪМНЕНО БИХА се възползвали от създаването на политически вакуум в региона, от липса на сътрудничество, от известния евроскептицизъм, който се

роди и развива в тези общества. Гражданите на тези шест държави все по-често започват да смятат, че ЕС им дава обещания, които не изпълнява. Те виждат в Европейския съюз своеобразна панацея за решаване на всички свои вътрешни и международни проблеми.

Това е разбираемо, България преди повече от десетилетие по същия начин се стремеше да стане член на съюза, и несъмнено получи ползи от това.

Как бихме могли да излезем

от ситуацията, в която се озовахме със Северна Македония? Това ще е доста трудна задача. Ние едва в последния отрязък от време се заехме да обясняваме собствената си позиция. А тази позиция трябваше да е ясна на целия свят, и особено на нашите партньори в Европа, още много отдавна.

България подчертано допусна грешки в изграждането на тази политика. Изискванията ни, нашите условия, трябваше да са заявени още през 90-те години.

В МОИТЕ ОЧИ ИМА ЗНАЧИТЕЛНА РАЗЛИКА между постигането на споразумение по Преспанския договор между Гърция и Северна Македония, и и подписването на договора за добросъседство между България и Северна Македония. Защото Гърция първо постигна желаното от нея, постигна резултатите, и тогава се съгласи да подпише Преспанския договор. А ние първо подписахме и после си поставихме условията.

Нашите близки роднини от Северна Македония не бяха дали основание да им се гласува такъв кредит на доверие с тази десетилетна антибългарска истерия, която се развива там. Сякаш сложихме каруцата пред магарето.

Сега е доста е сложно да се намери изход. Това ще е сериозен проблем за нашата дипломация, защото натискът е сериозен, въпреки че по дълбокото ми убеждение ние свършихме и нечия чужда работа - имаше държави, които смятаха за прибързано сега да се започват преговори със Северна Македония и Ал-

ДАЛИ Е БИЛО ГРЕШКА, ЧЕ НАВРЕМЕТО, през 1992, България първа призна независима Македония? С този акт България показа добрите си намерения, демонстрира едно разбиране на желанията на обществото в тогавашната Македония да се превърне в независима държава. Но непосредствено след това признаване, при по-нататъшното регулиране на отношенията, ние трябваше да поставяме своите условия. Защото

> това, за което настояхме през 2017 при nognucването на Договора за добросъседство, до голяма степен беше непроменено от 1992. За това време почти нищо в отношенията не се бе

> *Проф. д-р Боби Бобев е историк и дипломат, бивш посланик на България в Албания и Косово. Коментарът е направен за Bloomberg TV Bulgaria, в предаването "Светът е бизнес" с водещ Ивайло Лаков

ЗАСТРАХОВКА ЗАЩИТЕНА ФАМИЛИЯ

Погрижи се за дома си с 20% отстъпка до края на февруари

За gonълнителна информация nocememe www.armeec.bg

Винаги с вас!

ЗАСТРАХОВАЙТЕ СВОЯ ДОМ НА ПРОМОЦИОНАЛНА ПРАЗНИЧНА ЦЕНА. ПОГРИЖЕТЕ СЕ ЗА СПОКОЙСТВИЕТО И СИГУРНОСТТА НА ВАШИЯ ДОМ И ИМУЩЕСТВО СЪС ЗАСТРАХОВКА "ЗАЩИТЕНА ФАМИЛИЯ".

Какви са предимствата, предлагани от ЗАД "АРМЕЕЦ":

- Защита на дома срещу минимална премия от 10 лв.;
- 20% отстъпка от застрахователната премия;
- Застрахователно покритие, изцяло съобразено с Вашето жилище и имуществото Ви;
- Бърза процедура и експертна консултация при сключване на застраховката;
- Възможност за избор на застрахователните рискове;
- Покритие срещу кражба чрез взлом и кражба с техническо средство до 14 000 лева без опис на имуществото;
- Навременно изплащане на щетите в случай на застрахователно събитие;
- Осигурен денонощен Асистанс център с телефони: 0 700 139 39 и 0887 922 444.

Къде можете да сключите застраховка "ЗАЩИТЕНА ФАМИЛИЯ"?

- В офисите на ЗАД "Армеец";
- При застрахователните брокери и агенти, които са партньори на компанията.

ПРОМОЦИЯТА Е ВАЛИДНА ДО 28.02.2022 г.

BULGARIA WAS LATE WITH ITS DEMANDS TO SKOPJE

By BOBI BOBEV * / Photography EUROPEAN COMMISSION

The very fact of holding the Western Balkans - European Union meeting (October 6) is gratifying. It shows that since Bulgaria, during its presidency of the European Union, raised this issue in 2018, now other EU members that have immediate interests in this region are also showing the necessary activity. Part of this is the meeting in Brdo, organized by the Slovenian Presidency.

THE WESTERN BALKANS are six countries for which there are differing opinions, to which expectations are different. It is very difficult to harmonize Europe's criteria for them, especially for the so-called decisive-vote countries. However, it is hardly a coincidence that it was Angela Merkel and Emmanuel Macron in Brdo who organized separate meetings with Bulgarian President Rumen Radev and Macedonian Prime Minister Zoran Zaev, as well as with Serbian President Alexander Vucic and Kosovo Prime Minister Albin Kurti. That is, the EU and some influential members are looking for hot spots that create preconditions for instability, uncertainty, suspension of the integration process. The recent tour of Ursula von der Leyen's six states can be treated in the same vein.

Of course, many things would become clearer as we see the final text of the declaration to be adopted. My personal expectations are that we will not find specifics in it. It was said that Slovenia had proposed targeting 2030 as the deadline for the accession of the six countries an idea that was supported by other countries as well, such as Austria. But fixing dates is unlikely. There will be encouraging phrases about the future, emphasizing the European perspective ...

RUSSIA, CHINA AND TURKEY WOULD DEFINITELY benefit from the creation of a political vacuum in the region, from the lack of cooperation, from the well-known Euroscepticism that was born and developed

Citizens of these six countries are increasingly beginning to feel that the EU is giving them promises that it is not fulfilling. They see in the European Union a kind of panacea for solving all their domestic and international problems. This is understandable, more than a decade ago Bulgaria similarly aspired to become a member of the union, and undoubtedly benefited from it.

How could we get out

of the situation we found ourselves in with North Macedonia? This will be quite a difficult task. It was only in the last period of time that we began to explain our own position. And this position should have been clear to the whole world, and especially to our partners in Europe, a long time ago.

Bulgaria has made clear mistakes in building this policy. Our requirements, our conditions, had to be stated in the early 1990s.

IN MY EYES, THERE IS A SIGNIFICANT DIFFERENCE between reaching an agreement on the Prespa Treaty between Greece and North Macedonia, and signing the Treaty of Good Neighborliness between Bulgaria and North Macedonia. Because Greece first achieved what it wanted, achieved the results, and then agreed to sign the Prespa Treaty. And we first signed and then set the terms.

Our close relatives from Northern Macedonia had not given a reason to vote them such a credit of confidence with this decade-long anti-Bulgarian hysteria that is developing there. It was as if we had put the cart in front of the donkey.

Now it is quite difficult to find a way out. This will be a serious problem for our diplomacy, because the pressure is serious, although in my deep conviction we have also done someone else's work - there were countries that considered it hasty to start negotiations with North Macedonia and Albania right now.

WAS IT A MISTAKE THAT IN 1992, Bulgaria was the first to recognize an independent Macedonia? With this act Bulgaria showed its good intentions, demonstrated an understanding of the desires of the society in the then Macedonia to become an independent state. But immediately after this recognition, in the further regulation of relations, we had to set our own conditions. Because what we insisted on in 2017 when

> signing the Neighborhood Agreement has remained largely unchanged since 1992. During that time, almost nothing in the relationship had changed.

* Prof. Dr. Bobi Bobev is a historian and diplomat, former Bulgarian Ambassador to Albania and Kosovo. The comment was made for Bloomberg TV Bulgaria, in the show "The world is business" hosted by Ivaylo Lakov

ОТНОВО ЛЕТИМ ДО ИЗРАЕЛ

Виж повече за полетите на www.air.bg

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

огато Франсис Хаугън постъпва на работа във Facebook kamo продуктов мениджър npeз 2019, в обществената памет е все още е пресен споменът как Марк Зукърбърг отговаря на неудобни въпроси в Конгреса на САЩ. Предходната 2018 беше белязана от активни регулаторни действия срещу големите технологични компании, най-вече заради ролята им в предизборната кампанията през 2016 и заради съмнения как обработват личната информация на потребителите. На Хаугън са ѝ нужни само две години, за да реши, че съмненията на регулаторите са основателни и ga cmaнe m.нap. whistleblower (разобличител), като събере още информация и я

разпространи след напускането си през пролетта на 2021.

СТАВА ВЪПРОС ЗА ИЗТЕКЛИТЕ ТНЕ FACEBOOK FILES, според които компанията е била наясно с вредите, които нанася, но въпреки това е избрала да не ги омаловажи в името на печалбата. Критиките срещу технологичният гизант не са нещо ново. Само че Франсис Хаугън е вътрешен човек и това придава нов нюанс и тежест на твърденията ѝ. Освен това тя е работила именно в отдел, който се е занимавал с алгоритмите на Facebook и с изследвания как те всъщност още повече разпространяват грешна информацията и как от това се възползват злонамерени

трети лица. Според твърденията на Хаугън пред Конгреса Facebook е имала последователен подход да дава превес на печалбата, когато е имало конфликт между печалба и прилагане на мерки за защита в различните си платформи.

ТОВА, ЧЕ ЕДНА КОРПОРАЦИЯ ПОСТА-ВЯ НА ПРЕДЕН ПЛАН финансовия си услех, едва ли изненадва някого. От друга страна обаче, би се очаквало компанията да е малко по-предпазлива предвид ролята ѝ в разпространението на фалшиви новини и език на омразата и предвид вече съществуващите остри критики към мениджмънта на Facebook от страна на властите в САЩ. Тъкмо заради това се наложи Зукърбърг да дава

показания пред Конгреса, включително за подозренията в компрометирана обработка на лични данни. В тази връзка, Хаугън твърди, че Facebook съзнателно е криел от държавните органи свои вътрешни разследвания, разкриващи вреgume om продуктите на компанията. По думите ѝ вместо това се е стигало до лавинообразно натрупване на негативни последици, включително опасни онлайн спорове, водещи до истинско офлайн насилие.

А НИТО ПРИХОДИТЕ, НИТО ПЕЧАЛБА-

ТА на Facebook изглеждат застрашени. През второто тримесечие на 2021 компанията регистрира 56% ръст в приходите на годишна база, а нетната

печалба расте със 101% спрямо същото тримесечие на предходната година. През предишните тримесечия финансовите резултати не са много по-различни: 46% и 94% годишни ръстове съответно на приходи и нетна печалба. На фона на тези повече от добри стойности и на фона на изглежда безскрупулния подход на компанията въпреки факта, че е обект на особено внимание от регулаторите, е естествено да се появи въпросът къде е горната граница? Какви последици за обществото и с какъв магнитут е готова да gonyche Facebook в името на още и още приходи?

Преди Хаугън да разкрие самоличносmma си през октомври 2021, тя предоставя на редица медии и представители на правителството вътрешни докуменmu, koumo e konupaлa при напускането си през май тази година. Част от разкритията засяга социалната мрежа Instagram, която се оказва, че нанася особени вреди на психичното здраве на млади момичета. Става въпрос тежки последици за самооценката на тийнейджърките, след продължителен престой в мрежата, където те сравняват себе си с моделите и инфлуенсърите с привидно "перфектен" външен вид и живот. Cnopeg вътрешен доклад на Facebook именно усилията да постигнеш идеален профил в Instagram води до порочен кръг на ниско самочувствие депресии, хранителни разстройства. Около 13% от потребителите в Обединеното кралство и 6% в САЩ, които са имали мисли за самоубийство, ги обвързват по някакъв начин с ползването на социалната мрежа. Факт e, че в Instagram има и много тенденции и профили, които показват своите собствени несъвършенства в усилието си ga nokaжam, че реалният живот е различен от nomoka в Instagram.

ПРОБЛЕМЪТ ОБАЧЕ ПРОИЗТИЧА ОТ КОНТРОЛА на съдържанието и двойните стандарти при модерирането. Любопитен пример беше случай с профила на Селест Барбър, стенд-ъп комик от Австралия, през есента на миналата година. В своите снимки и клипове Барбър пародира именно профилите на модели и инфлуенсъри с "перфектна" визия. През октомври 2020 поредният майтап е със снимка на модела om Victoria's Secret Кандис Суейнпоъл. На еротичния кадър Суейнпоъл е на практика гола, но умело прикрива гърдите си с ръце и има небрежно наметнат шлифер. Барбър, която не може да се похвали с мерките на модел, но пък има чувство за хумор в изобилие, застава в абсолютно същата поза, но алгоритьмът на Instagram забранява на нейните последователи да споделят кадъра "тъй като нарушата стандартите за голота и сексуална активност", Такъв проблем в поста на "ugeaлнama" моделка от Victoria's Secret не е имало. Това беше публичен случай, тъй като Барбър има достатъчно широка мрежа от последователи и в крайна сметка Instagram разреши споделянето на пародийната снимка. Но можем само да гадаем колко обикновени младежи и девойки са били уведомявани от социалната мрежа, че снимките им не съот-Ветстват на определени стандарти

▶ и какви са последиците от това върху психичното им здраве.

СПОРЕД ХАУГЪН МЕНИДЖМЪНТЪТ НА **FACEBOOK** е бил наясно със смущаващите изводи и въпреки това не е предприемал категорични действия в посока реформа на алгоритмите. След kamo през септември изтекоха документите от Хаугън, технологичния гигант обяви, че засега спира работа по отделен проgykm на Instagram, предназначен за деца под 13 години. Бившата служителка на Facebook призовава законодателите в САЩ да изследват алгоритмите, които всъщност определят как излежда фийда в платформите. A алгоритмите извеждат на преден план съдържание, което има повече лайкове и коментари и това не е новост. Още през 2016. когато Доналд Тръмп спечели президентските избори, стана ясно, че социалните мрежи значително са допринесли за усещането за балон. Така например един американец с либерални възгледи от Калифорния например, четейки своя Facebook фийд, е no-вероятно да остане с впечатление, че мнозинството от хора споделят неговите възгледи. И обратното, земеделецът от щата Айова, трудно би допуснал колко много хора разсъждават като съгражданина му на Западния бряг, ако по цял ден следи своя балон в социалната мрежа.

"AKO ЕГОТО СМЕ НИЕ - КАКВО ХАРЕС-BAME UNU HE XAPECBAME, mo cynepeгото е това, което искаме да бъдем. Ами значи Instagram e cynep его", коментира Георги Малчев, управляващ директор на маркетинг и дигиталната агенция Xplora.bg npeg Bloomberg TV Bulgaria. Той обяснява, че в днешно време алгоритмите се случват дигитална среда. Ако преди маркетингът е представлявал предположения на база проучвания сред определени извадки от населението, то сега е обратното. Алгоритмите казват: лицето X изглежда прояви интерес към определено съдържание, нека му дадам още от същото, обяснява Малчев. По gymume му Facebook е съвсем наясно какво го прави успешна компания и това е когато повече хора действат под формата на лайкове и коментари. А те са по-склонни да са активни, когато има повече емоция и съдържание, свързано с техните интереси.

Зависимостта между Facebook и потребителите на социалната мрежа е двупосочна и тя все повече се задълбочава, като сривът на приложенията на компанията на 4 октомври беше поредното доказателство. При близо 2 млрд. активни потребители на ден, цената на това социално затъмнение не е само няколко часа скука, но и съществени бизнес щети за безброй компании, които разчитат на Facebook за комуникация, реклама и маркетинг. Това е още едно проявление на алгоритмите - способността им, съзнателно или не, да влияят на популярността на един продукт или услуга или пък на изборните резултати. Настоящите проблеми около алгоритмите е по-вероятно да се задълбочават в бъдеще, тъй като пандемията постави на преден план онлайн търговията и рекламата.

предвид сложните зависимости и мащаба на влияние на Facebook, ако се стигне до сбльсък между технологичния гигант и властите в САЩ, залозите са големи и за двете страни. Според Хаугън и екипа ѝ от юристи може да става дума дори за нарушение на закона от страна на Facebook, ако мениджмънтът действително е бил наясно с вредите, които алгоритмите му нанасят и същевременно е спестявал детайли в публичните си изявления. От компанията на Зукърбърг пък тво

дят, че Хаугън е откраднала фирмена

информация. Националното обществено

радио в САЩ подчертава, че Хаугън, в качеството ѝ на т.нар. разобличител (whistleblower), е защитена от закона, когато предоставя такива документи на държавни органи. Проблематично обаче би било изтичането на информацията в медиите. Taka че може да се очаква продължителна и тежка битка по редица фронтове в САЩ и Европа: Хаугън се очаква да дава показания пред британските власти. Когато през 2018 г. Зукърбърг даваще серия показания пред американския Конгрес, акциите на компанията бяха изключително волатилни. През тази година като цяло регулаторите в САЩ се бяха насочили към големите технологични компании. Включително Google и Twitter в резултат от обвинения за начина, по който обработват лични данни и заради ролята им в предизборната кампания през 2016. Тъй като става въпрос за компании гиганти, тези сътресения повлякоха пазарите като цяло в САЩ, поради което 2018 не се смята за добра година за борсите. Ако разкритията на Франсис Хаугън и peakuuume на Facebook u pezyлamopume доведат до подобна буря, не е изключено да се появят вторични ефекти в неподозирани сектори.

The Power of Algorithms

The short-term collapse of Facebook and Instagram clearly showed our dependence on them meanwhile the leaked inside information, shows their dependence on profit

By RADOSTINA NIKOLOVA / Photography SHUTTERSTOCK

nen Francis Haugen joins Facebook as a product manager in 2019, the memory of Mark Zuckerberg answering awkward questions before the US Congress is still fresh in the public memory. The previous 2018 was marked by active regulatory actions against the big technological companies, mostly because of their role in the pre-election campaign in 2016 and because of doubts on how they process users' personal information. It takes only two years for Haugen to come to the conclusion that the doubts are

reasonable and to be come the so called whistleblower by gathering more information and spread it after her leaving in the spring of 2021.

IT IS ABOUT THE LEAKED FACEBOOK TILES, according to which the company was aware of the damages it inflicts but despite that, chose to belittle them in the name of profit.

Criticism against the technological giant is not something new. However, Francis Haugen is an insider and this fact gives a new nuance and weight to her accusations. In addition, she has

worked precisely in a department, dealing with Facebook algorithms and with researches on how, in fact, they spread wrong information even more and how malicious third parties take advantage of it. According to Haugen's accusations before the Congress, Facebook had consistent approach on choosing profit over applying measures on safety through its different platforms.

THE FACT THAT A CORPORATION PUTS ITS FINANCIAL SUCCESS AT THE FOREFRONT hardly surprises anyone. On the other hand,

▶ though, it is expected the company to be a little bit more careful, considering its part in spreading false news and a hatred language and the already existing sharp criticism on Facebook's management by the USA authorities. In this relation, Haugen claims that Facebook consciously hides from the authorities its inside investigations which reveal the damages their products caused. According to her, it instead there was an avalanche of negative consequences, including dangerous online disputes, leading to real offline violence.

AND NEITHER FACEBOOK'S REVENUE NOR ITS PROFIT seem threatened. In the second quarter of 2021, the company registered 56% growth in revenue on an annual basis, and net profit grew by 101% compared to the same quarter of the previous year. In the previous guarters, the financial results were not much different: 46% and 94% annual growth of revenues and net profit, respectively. Against the background of these more than good values and against the background of the seemingly unscrupulous approach of the company, despite the fact that it is the subject of special attention by regulators, it is natural to ask where is the upper limit? What consequences for the society is Facebook ready to allow in the name of more and more revenue? Before Haugen revealed her identity in October 2021, she provided to multiple medias and government representatives inside documents which she copied on her leaving in May this year. Part of the revalations concern the social media Instagram, which turns out to inflict major damages to the mental health of young girls. It is about the self-evaluation of the the teenage girls after a long stay in the network where they compare themselves with models and influencers with seemingly "perfect" appearance and lifestyle. According to an inside Facebook report, it is indeed the efforts in obtaining a perfect Instagram profile the thing that leads to a vicious cycle of low self-esteem, depressions, digestive disorders etc. Around 13% from the users in UK and 6% in USA, who had suicidal thoughts, are connected somehow with using the social media. It is a fact that in Instagram there are also plenty of trends and profiles, which show their own imperfections, trying to state that the real life is different from the one in Instagram.

HOWEVER, THE PROBLEM STEMS FROM CONTENT CONTROL and double standards in moderation. A curious example was the case of Celeste Barber, a stand-up comedian from Australia, last fall. In her photos and videos, Barber parodies the profiles of models and influencers with a "perfect" vision. In October 2020, another joke is with a photo of Victoria's Secret model Candice Swanepoel. In the erotic shot, Swanepoel is practically naked, but she skillfully covers her breasts with her hands and has a casually dressed raincoat. Barber, who can not boast of

According to an inside Facebook report, it is indeed the efforts in obtaining a perfect Instagram profile the thing that leads to a vicious cycle of low self-esteem, depressions, digestive disorders

the measures of a model, but has a sense of humor in abundance, stands in exactly the same position, but the algorithm of Instagram forbids her followers to share the frame "because it violates the standards of nudity and sexual activity." There was no such problem in the post of the "ideal" model from Victoria's Secret. This was a public case, as Barber had a wide enough network of followers and eventually Instagram allowed the parody photo to be shared. But we can only guess how many ordinary young men and women have been informed by the social network that their photos do not meet certain standards and what are the consequences of this on their mental health.

ACCORDING TO HAUGEN, FACEBOOK'S MAN-AGEMENT was aware with the disturbing conclusions and despite that, they did not take any categorical actions to reform their algorithms. After the leakage of Haugen's documents in September, the technological giant announced that for now it stops working on a separate Instagram products, targeted on children over 13 years old. The former Facebook employee call on the USA authorities to investigate the algorithms which, in fact, define how the feed of platforms looks like. The algorithms take to the front the content that has more likes and comments, which is not something new. In 2016, when Donald Trump won the presidential election, it became clear that social media had significantly contributed to the feeling of a bubble. For example, an American with liberal views from California, reading his Facebook feed is more likely to be left with the impression that the majority of people share his views. Conversely, the lowa farmer would find it hard to imagine how many people think like his fellow West Coast if he follows his social media bubble all day.

"IF THE EGO IS US – WHAT WE LIKE OR DIS-LIKE, then the superego is what we want to be. Therefore, Instagram is a super ego", comments Georgi Malchev, Operational Director of Marketing and Digital Agency Xplora.bg to Bloomberg TV Bulgaria. He explains that nowadays algorithms happen in a digital environment. If before marketing represented assumptions based on surveys among certain samples of the population, now it is the opposite. The algorithms say: person X seems to be interested in a certain content, let me give him more of the same, Malchev explains. According to him, Facebook is well aware of what makes it a successful company and this is when more people act in the form of likes and comments. And they are more likely to be active when there is more emotion and content related to their interests.

The dependence between Facebook and social network users is two-way and it is deepening, as the collapse of the company's applications on October 4 was another proof. With nearly 2 billion active users a day, the cost of this social blackout is not only a few hours of boredom, but also a significant business damage to countless companies that rely on Facebook for communication, advertising and marketing. This is another manifestation of algorithms - their ability, consciously or not, to influence the popularity of a product or a service or the election results. Current problems with algorithms are more likely to worsen in the future as the pandemic puts online commerce and advertising at the forefront.

CONSIDERING THE COMPLEX DEPENDEN-

CIES and scale of Facebook's influence, if there is a clash between the technological giant and the US authorities, the stakes are high for both sides. According to Haugen and her team of lawyers, we can even speak of a law violation of Facebook if the management is aware of the damages, which its algorithms inflict and at the same time did not reveal all the details in its public presentations. Zuckerberg's company claim that Haugen has stolen a company information. The National Public Radio in USA underlines that Haugen, being a whistleblower is protected by law when providing such documents to state authorities. The problem would be the information to get to the medias. So we can expect a long, tough fight on several fronts for USA and Europe: Haugen is expected to testify before the British authorities. In 2018, when Zuckerberg testified before the American Congress, the shares of the company were extremely volatile. This year, regulators in the United States have generally targeted major technology companies, including Google and Twitter, as a result of allegations about the way they process personal data and their role in the 2016 election campaign. As it concerns the market giants, these shocks dragged markets in the United States as a whole, which is why 2018 is not considered a good year for stock markets. If the revelations of Francis Haugen and the reactions of Facebook and regu-

lators lead to such a storm, it is possible that side

effects may occur in unsuspected sectors.

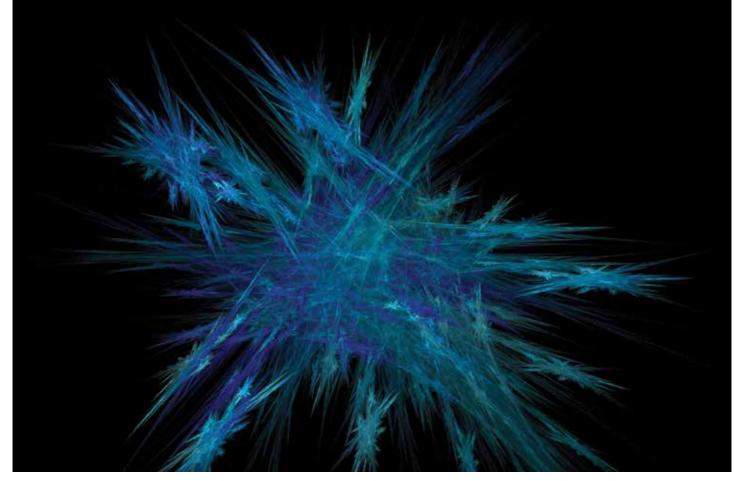
SCIENCE **TECHNOLOGY**

64 | ВИРУСЪТ, КОЙТО УБИ НАУКАТА THE VIRUS THAT KILLED SCIENCE

70 | ДЯВОЛЪТ Е В ДЕТАЙЛИТЕ **DEVIL IN THE DETAILS**

СЪСТЕЗАНИЕТО ЗА АБСОЛЮТНАТА НУЛА

THE RACE FOR ABSOLUTE ZERO

Доколкото е известно на модерната наука, не съществува горна граница за температура във вселената. Но има долна граница и знаем точно колко е тя: минус 273.15 градуса по Целзии. Наричана още 0 градуса по скалата на Келвин или "абсолютната нула", тази температура от десетилетия е недостижима цел за физиците. Но сега група учени от Бременския университет в Германия се доближиха максимално до нея - те успяха да постигнат в лабораторни условия температура, само с 38 трилионни от градуса по-висока от абсолютната нула.

Групата от Бремен е поредният водач в едно много оспорвано състезание. В миналото рекордът принадлежеще на Масачузетския технологичен институт, преди това - на Международната космическа станиия. Но начинът, по който зерманиите излязоха начело, би впечатлил всяко хлапе с увлечение към водните бомбички. За да намалят максимално проникването на енергия от външната среда в експеримента си, те просто го... пуснаха от върха на 120-метрова кула. Свободното падане успя почти напълно да изолира пробата от външни влияния, но само за двете секунди, в които траеше то. Следващият кандидат за рекорда очевидно ще се нуждае от по-висока кула. ■

As far as modern science knows, there is no upper practical limit for the temperature in the universe (unless we are talking about the purely hypothetical Planck temperature). But there is a lower limit and we know exactly how much it is: minus 273.15 degrees Celsius. Also called 0 degrees on the Kelvin scale or "absolute zero", this temperature has been an unattainable goal for physicists for decades. But now a group of scientists from the University of Bremen in Germany have come as close as possible to it - they managed to reach a temperature in the laboratory, only 38 trillionth of a degree above absolute zero.

The group from Bremen is yet another leader in a very contested competition. In the past, the record belonged to the Massachusetts Institute of Technology, before that - to the International Space Station. But the way the Germans came out on top would impress any kid with a passion for water bombs. To minimize the penetration of energy from the outside environment into their experiment, they just ... dropped it from the top of a 120-meter tower. The free fall managed to almost completely isolate the sample from external influences, but only for the two seconds in which it lasted. The next candidate for the record will obviously need a higher tower.

ИДВА ЛИ СЛЪНЧЕВАТА РЕВОЛЮЦИЯ?

IS THE SOLAR **REVOLUTION COMING?**

Учени от института Мартин Лутер в Хале-Витенберг успяха да увеличат около десет пъти фотоволтаичния ефект на фероелектрични кристали, като използваха кристални слоеве от бариев, стронциев и калциев титанат. Сегашните масови фотоволтации са на силициева основа, чиято ефективност е твърде ограничена. Новата технология може да предизвика истинска революция в соларната енергетика - тя не само е в състояние да генерира доста повече енергия от единица площ, но и ще е значително по-проста за производство. Проблем засега е само себестойността на материалите - но решим проблем, уверяват учените.

Scientists at the Martin Luther Institute in Halle-Wittenberg have increased the photovoltaic effect of ferroelectric crystals by about ten times by using crystal layers of barium, strontium and calcium titanate. Current mass photovoltaics are siliconbased, which limits their efficiency. The new technology can cause a real revolution in solar energy - it is not only able to generate much more energy per unit area, but will be much simpler to produce. The only problem so far is the cost of the materials - but it is a solvable problem, scientists say.

ПЛАЩАЙ ЛЕСНО

с **ЦКБ** и **Google Pay™**Безконтактно и сигурно с твоя телефон

ВИРУСЪТ, КОЙТО УБИ НАУКАТА

Научният метод надделя над религията и предразсъдъците. Но май ще отстъпи пред Covid-19

Tekcm КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

убавото нещо при науката е, че тя е истина, независимо дали вярвате в нея, или не", обича да повтаря Нийл деГрас Тайсън, астрофизик, телевизионен водещ и един от популярните научни коментатори. След Просвещението и Индустриалната революция науката наистина усля да надделее над вярата и да се утвърди като доминиращия метод за вземане на решения. Но сега, в третото десетилетие на XXI век, отхвърлянето на научния метод отново взе да става масово явление - този път не на основата на религия или предразсъдъци, а на основата на... наука.

ОСНОВЕН ЕЛЕМЕНТ ОТ НАУЧНИЯ МЕТОД е подлагането на съмнения, оспорването на общоприетото. Или, както казваше Карл Сейгън, друг велик популяризатор на науката и учител на Тайсън, "Скептичната проверка е средството - и в науката, и в религията - чрез което дълбоките мисли могат да бъдат отсети от дълбоките безсмислици".

Само че в зората на новия век изведнъж се зароди една област на науката, която не толерираше скептицизма и оспорването: теорията за глобалното затопляне. Онези, които се усъмняваха в нея или изказваха алтернативно на общоприетото мнение, не бяха оборвани в спорове и с аргументи, а просто изолирани - и от медийното внимание, и от жизненоважното за съвременните учени финансиране. Всеки, посмял да възрази на канона, беше и продължава да бъде заклеймяван като платен слуга на петролната или на някоя друга "старомодна" индустрия (впрочем малцина си дават сметка, но петролните гиганти бяха сред първите, възседнали вълната на

"зеления" преход. Те са готови да печелят от него по същия начин, по който са печелили и досега - или даже повече).

В НАЧАЛОТО НА ОКТОМВРИ 2021 ЕДИН ЗНАКОВ

в това отношение процес приключи в Австралия: известният климатолог Питър Рид загуби обжалването на делото за неправомерно уволнение от Университета Джеймс Кук. Д-р Рид бе освободен през 2018, след като изрази съмнения в твърденията на свои колеги, че коралите по Големия бариерен риф измират масово в резултат на глобалното затопляне. Рид твърди, че рифът е здрав и, благодарение на програмите за защита, е в девствено състояние. И също така настоява, че организации като Австралийския институт за морски изследвания "вече не заслужават доверие".

Университетьт, за които работеше Питър Рид, е един от основните бенефициенти от правителствените програми за спасяване на рифа, така че разбираемо ръководствто не остана доволно от думите на учения. Рид обаче настоя, че в трудовия му договор изрично е вписано правото да изказва собствено мнение, и че уволнението му е нарушение на закона и цензура. На първа инстанция съдът уважи иска и му присъди 1.2 млн. австралийски долара обезщетение. Но при обжалването федералният съд постанови, че "интелектуалната свобода, защитена от член 14 на договора, не е обща свобода на словото". Разбира се, някой идеалист би възразил, че общата свобода на словото е гарантирана от далеч по-значим документ - Австралийската конституция. Но никой не се сети за нея в случая. ▶

№ "Австралийските университети вече не са институции, окуражаващи упражняването на интелектуална свобода и използването на научния метод в търсене на истината. Вместо това са корпоративни бюрокрации които твърдоглаво налагат неподлежащата на съмнение ортодоксалност", писа разочарован Гидиън Рознър, директор на Института за обществени дела.

Питър Pug не е конспиративен теоретик, обикновена откачалка или безскрупулен лобист. Той е уважаван (поне доскоро) учен, който изказва професионалното си мнение. Правилно или грешно, би трябвало да се прецени чрез противопоставяне с други мнения, анализ на фактите и експерименти. Вместо това устата на Pug е запушена по начин, достоен за времената на Светата инквизиция. Всъщност това дори не е съвсем честно спрямо инквизицията: нейният процес срещу Галилео Галилей например продължава две години, от 1614 до 1616, и включва няколко диспута и възможности ученият да изкаже и докаже твърденията си. Рид не получава такова право.

Α ΟΤ ΜИΗΑΛΑΤΑ ΓΟДИНА НАСАМ ИМА И ВТОРА ТАКАВА ОБЛАСТ, в която изказването на алтернативни мнения е ерес: борбата с Covid-19. Тук не става дума за антиваксърите, за обикновените невежи, за измишльотините в социалните мрежи. Става дума за сериозни, уважавани учени и лекари. Като например доцент Петър Атанасов, ръковоgumeл на Covid-omgелението в столичната болница за спешна помощ "Пирогов", който подчерта, че е проследил състоянието на 3000 души, прекарали инфекцията, и че нито един от тях не се е разболял повторно. Затова доцент Атанасов смята, че хората, преболедували от Covid, няма нужда да се ваксинират. Няма нужа да се ваксинират и хората с доказани антитела - защото целта на ваксината е именно да изгради антитела. Тези думи на един от хората, най-често сблъсквали се с пандемията в България, веднага му навлякоха обвинения, че е антиваксър и че манипулира общественото мнение. Много от тези обвинения дойдоха от групата телевизионни "Covid-палячовци", както ги нарече един друг лекар - социолози, математици, инфлуенсъри, на които пандемията даде шанса за прословутите 15 минути слава, и чиято категоричност е обратнопропорционална на познанията им по

Вече се понатрупаха сериозни изследвания, които потвърждават думите на Атанасов: преболедуването осигурява доста траен имунитет, а според някои - и доживотен. Тези проучвания са публикувани в някои от най-влиятелните научни издания - European Journal of Genomics, Nature, Lancet. Но няма да ги срещнете в масовите медии. Всъщ-

Отбележете си как вече всяко нещо, което оспорва догмата, се представя като анти-наука - етикет, който по тази логика би могъл да се лепне на всеки откривател, дръзнал да оспори някое всеобщо, но грешно убеждение

ност един научен портал наскоро събра на едно място линкове към подобни изследвания - без какъвто и да било коментар или анализ, просто линкове. Facebook, който иначе трудно се впечатлява от простащини, обиди и дори заплахи с насилие, блокира тези линкове като нарушение на "нашата общностна политика". Междувременно се трупат и доказателства, че ваксините не са толкова ефективни, колкото оптимистично се надявахме в началото. Но и за това няма да научите от популярните медии.

ОЩЕ ЕДИН ПРИМЕР: С АВТОРИТЕ НА НА-ШУМЯЛАТА Great Barrington Declaration, npuзоваваща локдауните да се заменят с нов подход, наблягащ на фокусираната защита на по-застрашените пациенти - възрастни, диабетици, със сърдечносъдови заболявания, и по-леки мерки за всички останали. Трите оригинални имена под тази декларация бяха на д-р Мартин Кулдорф, професор по медицина от Харвардския университет; д-р Сунетра Гупта, професор по епидемиология от Оксфордския университет; и д-р Джей Бхатачаря, професор по медицина от Станфорд. Дори и поотделно, имената им би трябвало да им гарантират внимателно изслушване. Вместо това те бяха старателно изолирани. Кулдорф разказва, че опитал да изложи мнението си пред водещите американски и британски медии, но навсякъде получил omkaз. Накрая успял да си издейства публикация... от испаноезичното издание на CNN.

МИНАЛАТА ПРОЛЕТ ЛОКДАУНИТЕ БЯХА ПРЕДЛОЖЕНИ с аргумента, че все още знаем твърде малко за новия вирус. Нека временно се затворим, докато научим по-

вече и докато подготвим болниците. Сега тези аргументи услужливо са забравени. Локдауните вече са общоприето, канонично средство, срещу което не може да се възразява. Общественото мнение се диктува от чиновници или медици, направили кариери в политиката; на хора като споменатите професори от Харвард, Оксфорд и Станфорд просто не се дава дума. Даже нещо повече: наскоро Кулдорф бе подложен на нещо kamo gpyzapcku съд в British Medical Journal. "Науката се състои в рационално несъгласие, в подлагане на съмнение и изпитание на ортодоксалните схващания, и в постоянно търсене на истината", писа той в отговор, публикуван om The Spectator. "При нещо като локдауните - една неизпитана политика, която засяга милиони хора - ожесточените дебати и проверки са по-важни отвсякога... Но при локдауните науката е заплашена да бъде потисната от политиката. Локдаунът се превърна от непроверена теория в неоспорима догма, при която несъгласните се подлагат на лични amaku".

Във въпросната публикация на ВМЈ Кулдорф и авамата му колеги бяха определени като "новите продавачи на съмнение" - "сякаш скептицизмът и предизвикването на теориите вече се смята от BMW за нещо, достойно за заклеймяване", подчертава той. Освен това са обвинени, че са "проповедници на стадния имунитет" - "което е горедолу като да обвиниш някого, че е привърженик на гравитацията. И двете са научно установени явления", казва Кулдорф, и добавя: "Отбележете си как вече всяко нещо, което оспорва догмата, се представя като анти-наука - етикет, който по тази логика би могъл да се лепне на всеки откривател, дръзнал на оспори някое всеобщо, но грешно убеждение".

ТОВА Е НАИСТИНА ТРЕВОЖНА ТЕНДЕН-ЦИЯ, защото, ако се замислите, на практика всеки научен пробив в досегашната история на човечеството е започнал като непопулярна теория на малцинството, бореща се срещу схващанията на мнозинството ("Има ли в историята дори един случай, когато мнозинството е било право?", попита навремето Робърт Хайнлайн).

Галилей и Бруно нито са първите, нито са последните учени, преследвани заради убежденията си. Едуард Дженър, създателят на първата в историята ваксина, срещу едра шарка, отначало е посрещнат със скептицизъм и трябва да минат 40 години, преди изобретението му да бъде общоприето. Остава ни само да се благодарим, че в началото на XVI век не са съществували социални мрежи. Иначе и някой си Nicolaus Соретпісиѕ вероятно щеше да бъде заклеймен като автор на фалшиви новини и блокиран завинаги. ■

THE VIRUS THAT KILLED SCIENCE

The scientific method has succeeded in overcoming religion and prejudice. But it seems to give way to Covid-19

By KONSTANTIN TOMOV / Photography SHUTTERSTOCK

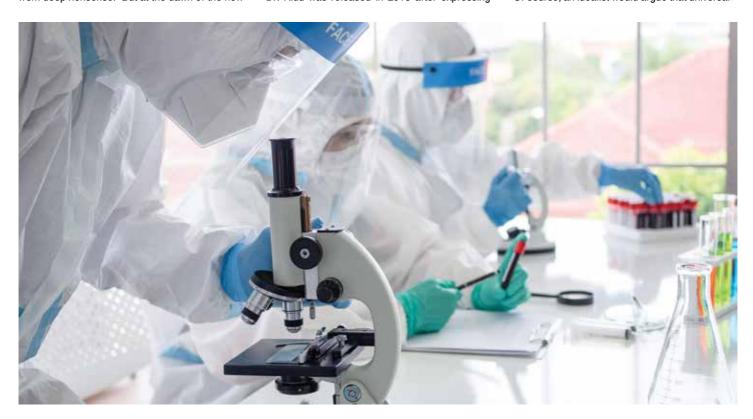
he good thing about science is that it's true, whether you believe it or not," says Neil deGrasse Tyson, an astrophysicist, television presenter and one of the most popular scientific commentators. After the Enlightenment and the Industrial Revolution, science really succeeded in overcoming faith and establishing itself as the dominant method of decision-making for mankind. But now, in the third decade of the 21st century, the rejection of the scientific method has once again become a mass phenomenon this time not on the basis of religion or prejudice, but on the basis of... science.

A KEY ELEMENT OF THE SCIENTIFIC METH-**OD** is questioning, challenging the conventional. Or, as Carl Sagan, another great science communicator and Tyson's teacher, said, "Skeptical scrutiny is the means, in both science and religion, by which deep thoughts can be winnowed from deep nonsense." But at the dawn of the new

century, a field of science that did not tolerate skepticism and challenge suddenly emerged: the theory of global warming. Those who doubted it or expressed an alternative to the common opinion were not challenged in disputes and arguments, but simply isolated - both from the media attention and from funding which is so vital for modern scientists. Anyone who dared to object to the canon was and continues to be stigmatized as a paid servant of the oil or some other "oldfashioned" industry (by the way, few realize it, but the oil giants were among the first to ride the wave of the "green" transition. They are willing to profit from it in the same way they have profitted so far - or even more).

IN EARLY OCTOBER 2021, A LANDMARK TRIAL ended in Australia: renowned climatologist Peter Ridd lost an appeal against the case of wrongful dismissal from James Cook University. Dr. Ridd was released in 2018 after expressing doubts about the claims of his colleagues that corals on the Great Barrier Reef are dying en masse as a result of global warming. Ridd claims that the reef is healthy and, thanks to protection programs, is in a pristine state. He also insists that organizations such as the Australian Institute of Marine Research "are no longer credible".

The university for which Peter Ridd worked was one of the main beneficiaries of the government's reef rescue programs, so it is understandable that the management was not happy with the words of the scientist. However, Ridd insisted that his employment contract explicitly included the right to express his own opinion, and that his dismissal was a violation of the law and censorship. At first instance, the court upheld the claim and awarded him 1.2 million Australian dollars in damages. But on appeal, the federal court ruled that "intellectual freedom protected by Article 14 of the treaty is not general freedom of speech." Of course, an idealist would argue that universal

▶ freedom of speech is guaranteed by a far more important document, the Australian Constitution. But no one thought of it in the case. "Australia's universities are no longer institutions encouraging the rigorous exercise of intellectual freedom and the scientific method in pursuit of truth. Instead, they are now corporatist bureaucracies that rigidly enforce an unquestioning orthodoxy," wrote the disappointed Gideon Rozner, director of policy at the Institute of Public Affairs.

Peter Ridd is not a conspiracy theorist, a simple freak or an unscrupulous lobbyist. He is a respected (at least until recently) scientist who expresses his professional opinion. Right or wrong, it should be judged by confrontation with other opinions, analysis of facts and experiments. Instead, Ridd's mouth was plugged in a manner worthy of the time of the Holy Inquisition. In fact, this is not even entirely fair to the Inquisition: its trial against Galileo Galilei, for example, lasted two years, from 1614 to 1616, and involved several disputes and opportunities for the scholar to make and prove his claims. Ridd does not receive such a right.

AND SINCE LAST YEAR, THERE HAS BEEN A SECOND AREA in which the expression of alternative opinions is a heresy: the fight against Covid-19. This is not about anti-vaxers, about ordinary ignoramuses, about fabrications on social networks. These are serious, respected scientists and doctors. Such as Associate Professor Petar Atanasov, head of the Covid department at the Pirogov Emergency Hospital in Bulgarian capital Sofia, who stressed that he had monitored the condition of 3,000 people who had contracted the infection and that none of them had been re-infected. That is why Atanasov believes that people who have suffered from Covid do not need to be vaccinated. And there is no need to vaccinate people with proven antibodies - because the purpose of the vaccine is to

build antibodies, after all. These words of one of the people who most often encountered the virus in Bulgaria, immediately led to accusations that he was an anti-vaxxer and that he manipulated public opinion. Many of these accusations came from the Covid Clowns, as another doctor called them - sociologists, mathematicians, influencers, to whom the pandemic gave a chance for the notorious 15 minutes of fame on the TV, and whose conviction is inversely proportional to their knowledge of the subject.

SERIOUS RESEARCH HAS ALREADY ACCU-MULATED, which confirms Atanasov's words: the illness provides quite lasting immunity, and according to some - for life. These studies have been published in some of the most influential scientific journals - European Journal of Human Genetics, Nature, Lancet. But you will not meet them in the mass media. In fact, a scientific portal recently brought together links to such research - without any comment or analysis, just links. Facebook, which is otherwise difficult to impress with vulgarities, insults and even threats of violence, blocked these links as a violation of "our community standards". Meanwhile, evidence is accumulating that vaccines are not as effective as we optimistically hoped at first. But you will not learn about this from the popular media

Another example: with the authors of the infamous Great Barrington Declaration, which called for lockdown to be replaced by a new approach centered on focused protection for more at-risk patients (elderly, diabetics, cardiovascular disease patients), and lighter measures for everyone else. The three original names under this declaration were those of Dr. Martin Kulldorff, a professor of medicine at Harvard University; Dr. Sunetra Gupta, Professor of Epidemiology at Oxford University; and Dr. Jay Bhattachrya, a professor of medicine at Stanford. Even individually, their names should ensure that they are listened to carefully. Instead, they were thoroughly isolated. Kulldorff said that he tried to present his opinion to the leading American and British media, but was refused everywhere. He finally managed to get a post ... from the Spanish-language edition of CNN.

LAST SPRING, LOCKDOWNS WERE PRO-POSED, arguing that we still know too little about the new virus. Let's close temporarily until we learn more and prepare the hospitals. Now these arguments have been helpfully forgotten. Lockdowns are now a common, canonical tool that cannot be objected to. Public opinion is dictated by clerks or medics who have made careers in politics: people like the aforementioned professors from Harvard, Oxford and Stanford are simply not given a say. What's more, Kulldorff was recently subjected to a sort of 'comradely trial' in the British Medical Journal. "Science is about rational disagreement, the questioning and testing of orthodoxy and the constant search for truth," he wrote in a response published by The Spectator. "With something like lockdown - an untested policy that affects millions - rigorous debate and the basics of verification / falsification are more important than ever ... But with lockdown, science is in danger of being suppressed by politics. Lockdown moved instantly from untested theory to unchallengeable orthodoxy: where dissenters face personal attack ".

In the BMJ publication in question, Kulldorff and his two colleagues were described as 'the new merchants of doubt' - "as if skepticism and challenge is regarded by BMJ as something to be condemned", he emphasizes. They are also accused of being 'proponents of herd immunity - "which is akin to accusing someone of being in favor of gravity. Both are scientifically established phenomena," says Kulldorff, adding: "Note here how something that challenges an orthodoxy is described as anti-science - a label that presumably could have been applied to any scientific innovator who ever questioned a failed orthodoxy".

THIS IS A REALLY WORRYING TREND, because if you think about it, virtually every scientific breakthrough in the history of mankind has begun as an unpopular theory of the minority, fighting against the views of the majority ("Does history record any case in which the majority was right?", Robert A. Heinlein wrote at the time). Galileo and Bruno are neither the first nor the last scholars persecuted for their beliefs. Edward Jenner, the creator of the first vaccine in history, was initially met with skepticism and it would be 40 years before his invention was widely accepted. We can only be thankful that at the beginning of the Sixteenth century there were no social networks. Otherwise, someone named Nicolaus Copernicus would probably be stigmatized as the author of fake news. And blocked forever.

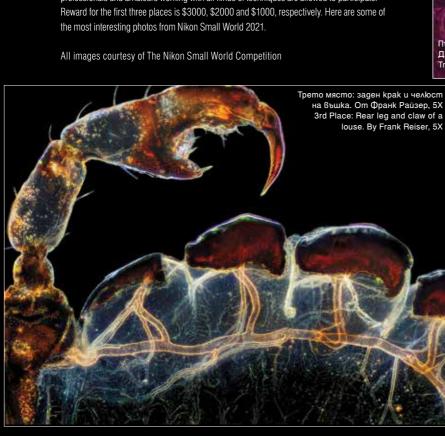

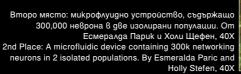
Bceku фakm e akmuß

ДЯВОЛЪТ Е В ДЕТАЙЛИТЕ DEVIL IN THE DETAILS

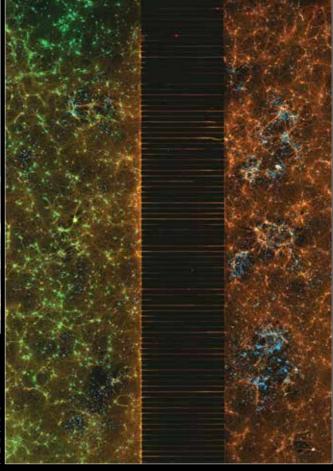
Началото е скромно: през 1975 е учредена фотографска награда за онези, които се мъчат да упражняват това изкуство през светлинен микроскоп. Но постепенно вглеждането в онова, което иначе остава невидимо за очите ни, привлича все повече внимание. Днес Nikon Small World Competition е eguн om най-интересните и уважавани фотографски конкурси, а изданието за 2021 година привлече хиляди участници от цял свят. До участие се gonyckam и професионалисти, и любители, работещи с всевъзможни техники. Наградите за първите три места са съответно 3000, 2000 и 1000 долара. Ето и някои от най-интересните фотографии от Nikon Small World 2021.

The beginning was modest: in 1975 a photographic award was established for the ones who try to practice this art through a light microscope. But gradually looking at what would otherwise remain invisible to our eyes started gaining more and more attention. Today, the Nikon Small World Competition is one of the most interesting and respected photography awards, and the 2021 edition has attracted members from all over the world. Both professionals and amateurs working with all kinds of techniques are allowed to participate.

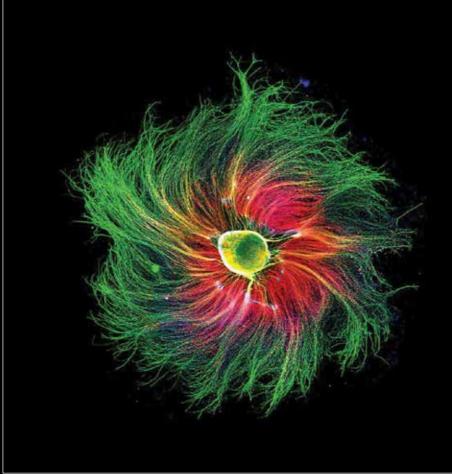

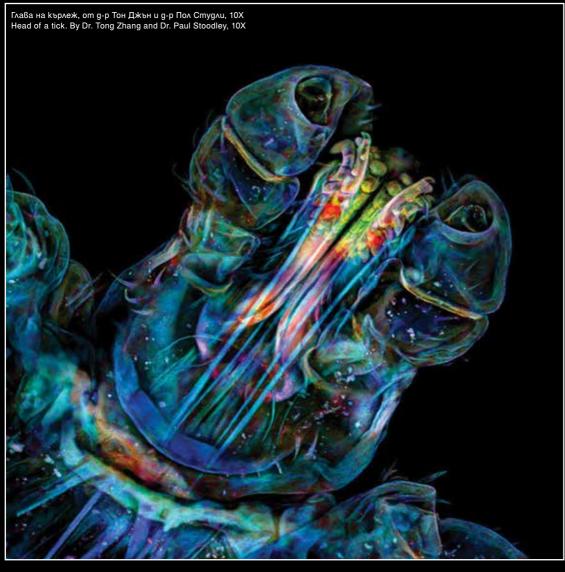

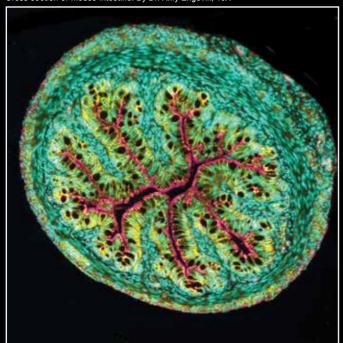
Четвърто място: сензорен неврон на ембрион на плъх. От Паула Диас, 10X 4th Place: Sensory neuron from an embryonic rat. By Paula Diaz, 10X

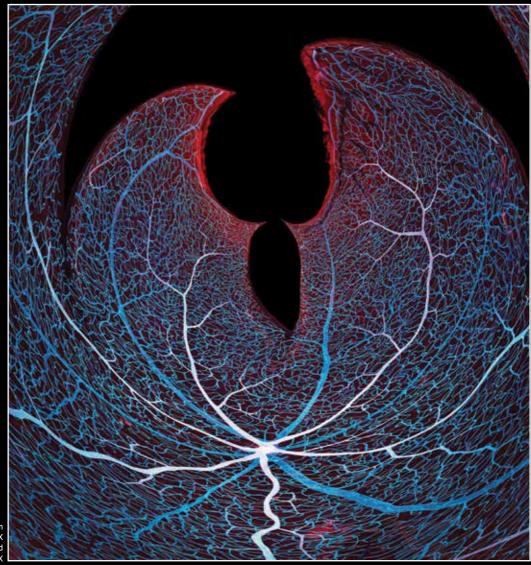

Разрез на черво от мишка. От g-р Ейми Енгевик, 10X Cross section of mouse intestine. By Dr. Amy Engevik, 10X

Люспи от kpuлото на пеперуда. От Себастиен Мало, 20X Vein and scales on a butterfly wing. By Sebastien Malo, 20X

Кръвоносни съдове на ретината на мишка. От Джейсън Кърк и Карлос Флорес Суарес, 20X Vasculature of a mouse retina. By Jason Kirk and Carlos P. Flores Suarez. 20X

Памучна тъкан с полепнали полени. От g-р Феличе Плаченти, 10X Cotton fabric with pollen grains. By Dr. Felice Placenti, 10X

Снежинка. От g-р Йорн Xonke, 4X Snowflake. By Dr. Joern N. Hopke, 4X

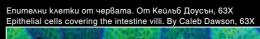

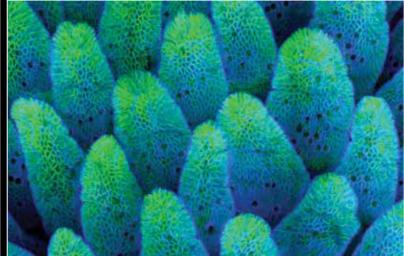

Кристал трапезна сол. От Саулиус Гугис, 10X Table salt crystal. By Saulius Gugis, 10X

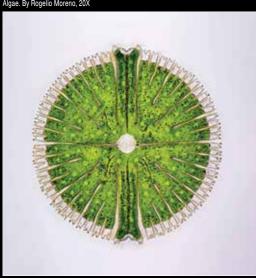
Червен корал - вкаменелост. От Норм Бейкър, 5X Red fossil coral. By Norm Barker, 5X

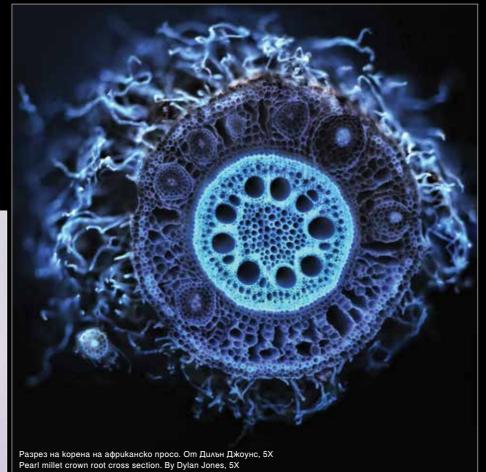

Сегмент от скала от района на Карлсбад. От g-р Бернардо Чезаре и g-р Mapkyc Hoйман, 20X Section of Karlsbader Sprudelstein rock. By Dr. Bernardo Cesare and Dr. Markus Neumann, 20X

HACEAMOTO ELS E

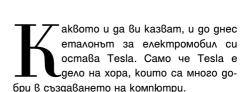
С четиристепенно меню в бизнес класа

The state of the s

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

Докато сега се срещаме с новото BMW іХ - дело на хора, които са много добри в създаването на автомобили.

Дали това е достатьчно, за да наклони баланса на силите? Имаме цял ден по пътищата на Бавария, за да научим.

КАТО ГОВОРИМ ЗА TESLA, ДА НЕ ЗА-**БРАВЯМЕ**, че BMW всъщност бе egun om пионерите в областта на електрическите коли. Прототитьт на із се появи две години преди първия масов модел на американците. Повечето конкуренти тогава все още смятаха дизела за технологията на бъдещето.

Но после баварците забавиха темпото, и іЗ остана самотен на на пазара близо осем години. Сега обаче виждаме, че в Мюнхен не са загубили това време напразно. іХ и новото і4 в никакъв случай не са просто следващата стъпка в електрификацията. Те са цял следващ етап.

Технологичните новости в тези автомобили са безброй. Но понеже в последните години водещият мотив на купувачите са не технологиите, а дизайнът, нека започнем оттам.

по отношение на дизайна іх навлича на BMW kpumuku, още преди да се появи на бял свят. Концептът iNext, koumo го предшестваше, определено не беше обикнат от масите. За щастие във финалната кола повечето му дразнещи черти са изчезнали.

Главният дизайнер на BMW оприличи този автомобил на добре огладен камък. Но тази загладеност е продиктувана от нуждата за максимална аеродинамичност. Като размери, іХ е някъде между Х5 и Х7. Но коефициентът на въздушно съпротивление при X5 е 0.31. Тук е 0.25. Митичноmo Ferrari F40 имаше с почти ияла десета no-Bucok (0.34).

Въпреки това не бихме нарекли този външен вид недвусмислено красив. Но той е нещо по-ценно от това: оригинален е. Във време, когато повечето нови модели си приличат като капки вода, това BMW се разпознава от километър.

НЕЩОТО, КОЕТО ЩЕ ПРЕДИЗВИКА наймного спорове, е най-отпред. Не се изкушавам да използвам думата решетка, защото всъщност оттук никога няма да мине какъвто и да било въздух. Това е просто един пластмасов капак. Но не от каква да е пластмаса, защото този уникален материал, ако бъде надраскан или наранен, ▶

▶ може да се поправи сам. Достатъчно само да го нагреете леко с най-обикновен сешоар, или дори да го оставите на слъние.

Този интерес към новите материали впрочем се отнася и до по-съществени части от колата. Ако не смятаме батерията, корпусът на iX е чувствително по-лек от този на X5. Заслугата е и на използвания скелет от въглеродни влака, и на профилите от специална алуминиева сплав, създадени първоначално за Rolls-Royce Phantom. От Phantom идват също пневматичното окачване и уникалният панорамен покрив, който се затъмнява по електрически път, с едно натискане на бутон.

IX ИМА ТРИ РАЗЛИЧНИ ВЕРСИИ според батерията и мощността, като и трите са със задвижване на двете оси. Базовата, xDrive 40, има 71 киловатиса използваема батерия, 326 коня мощност и максимален пробег от 425 километра.

Hue обаче тестваме no-високата - xDrive 50. Тук батерията е със 105 киловатчаса използваем капацитет, а мощността скача до 523 коня. Това чудовище е способно ga се изстреля от 0 go 100 km/ч само за 4.6 секунди - нищо, че само батерията му тежи 640 килограма. А догодина ще се появи и по-мощна версия, с 620 коня мощност. По-удивително и от ускорението обаче е пътното поведение. іХ има много прецизен волан и смайваща пъргавина като за размерите му. Тайната е в завиващите задни колела. А също и в батерията от ново поколение, която е по-плоска и е вградена в пода. Благодарение на това центърът на тежества тук е с цели 9 сантиметра пониско, отколкото в Х5.

Интериорът също напълно съответства на новаторското задвижване.

Вече двайсетина години всяко следващо ВМW ни изглежда приятно познато отвътре, защото подходът на компанията към интериора винаги е бил еволюционен. И това е много хубаво, във всяка следваща кола още със сядането инстинктивно знаеш кое къде е и как работи. Не и тук обаче. iX не само е като никое друга вму до момента. То е като никоя друга кола.

Доказателството е, че ще ви трябва обучение, дори и само за да излезете от колата. На вратата отвътре няма ръкохватка, а само дискретен бутон за освобождаване на ключалката.

Дизайнът на таблото е минималистичен, и изпълнен с подчертано презрение към гладките извивки. И към традиционните материали.

НАЙ-УДИВИТЕЛНОТО В ТОЗИ ИНТЕРИОР е, че съвсем доскоро почти всичко, което виждате, е било боклук. Килимчетата на

пода са направени от стара пластмаса, изловена от океана. Дървото и алуминият са рециклирани. А кожата на седалките, за да опази природата, не е обработена с химикали, а с маслинови листа.

Новият двоен екран за приборите и мултимедията е забоден върху таблото, което не е много оригинален подход. Но пък е с чудесна резолюция и графика, отлично четим, даже при силно слънце, и достатъчно просторен да си отворите няколко прозореца едновременно. Навигацията има добавена реалност, което е голямо улеснение.

Само че всичко това, което ви казах до момента, няма особен смисъл. Едва ли някой от вас се е съмнявал, че ВМW е в състояние да направят динамична, с прецизно управление и с луксозен интериор кола. Всичко това отдавна го приемаме за даденост. Големият въпрос е какво са направили ВМW в онази област, в която не са силни открай време: софтуера, батерията и управлението на енергийните потоци. И ето го идеалното място, където да тестваме това - на митичния германски аутобан, където, както знаете, ограничението на скоростта е "колкото можете да вдигнете".

Ускорението на този автомобил в никакъв случай не е като в най-мощната Tesla Model S или в Porsche Taycan. Няма да ви стане лошо от него. Но е много, много впечатляващо.

Естествено, за нас въпросът не е колко можем да вдигнем, защото максималната скорост е ограничена на 200 километра в час. Въпросът е какво ще стане с обхвата, когато вдигнем въпросните 200.

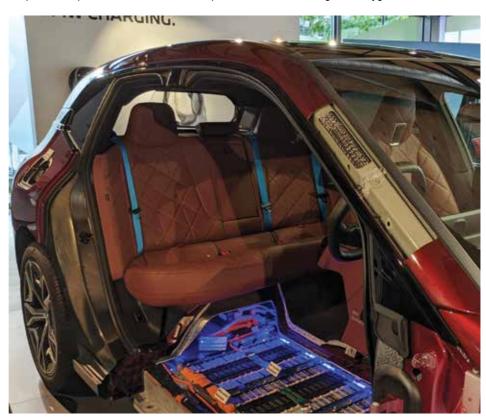
МАКСИМАЛНИТЕ 620 КИЛОМЕТРА ПРО-

БЕГ според WLTP са мъчно постижими в реалния живот, и инженерите на BMW го признават честно. Но те ни уверяват, че колата може да измине 500 при скорост 130 километра в час. И до 450 при скорост, достигаща 170.

Струва ни се трудно за вярване. Но при 93 процента батерия на старта, след 240 изминати километра от Мюнхен през Динголфинг до Алпите, все още ни остават 44 процента. И 226 километра пробег. А, както видяхте, сме карали и по-бързо от 170. Обхватьт би трябвало да се запазва и през зимата, защото іХ има много сложна система за оползотворяване на остатьчната топлина. Подгряването на салона на практика почти не коства енергия от батерията.

Естествено, всички тези чудеса не идват даром. Цената на базовото хDrive 40 в България започва от 160 000 лева. хDrive 50 като това ще ви струва почти 199 хиляди. Но всъщност това е съвсем съизмеримо с бензиново X5 с такава мощност. И е с двайсет хилядарки по-евтино от бензиновото X7.

Заключението: въпреки теглото, въпреки задвижването, и въпреки милионите джаджи, които правят от тази кола нещо като смартфон на колела, тя си остава истинско, неподправено ВМW. Тоест нещо, което доставя удоволствие. ■

THE GREAT GERMAN **REVOLUTION**

523 hp, from Sofia to Varna on a single charge, bells and whistles from the Rolls-Royce Phantom - the new flagman from Munich was truly impressive

By KONSTANTIN TOMOV / Photography UWE FISCHER

hatever people may say, the Tesla remains the benchmark for electric vehicles. However, Tesla is the creation of people who are very good at making computers. Now we'll meet the new BMW iX - the creation of people who are very good at making cars.

Will this be enough to tip the scales? We have all day on the roads of Bavaria to find out.

SPEAKING OF TESLA, LET'S NOT FORGET

that BMW was actually one of the electric vehicle pioneers. The i3 prototype appeared two years before the Americans released their first mass-produced model. Most competitors at the time still believed that diesel engines were the technology of the future.

Subsequently, the Bavarians slowed down the pace and the i3 was alone on the market for close to eight years. Now we're seeing, however,

that all this time was not wasted in Munich. The iX and the new i4 are not just another step in the process of electrification. They are a whole new stage.

The technological innovations in these cars are numerous, but since the leading factor for buyers in recent years has been design and not technology, let's start there.

AS FAR AS THE DESIGN GOES, the iX has brought BMW criticisms even before it saw the light of day. The iNext concept, which preceded it, was definitely not liked by the masses. Fortunately, the final version of the car no longer had the annoying features.

BMW's chief designer described this automobile as a well-polished stone. This smoothness was dictated by the need for maximum aerodynamics. Size-wise, the iX stands somewhere between the X5 and the X7. The X5's drag coefficient is 0.31,

while the iX's is 0.25. The legendary Ferrari F40's drag coefficient is almost a tenth higher - 0.34. Despite of this, we would not describe this exterior as unambiguously attractive. However, it's definitely original, which is even better. At a time when most new car models are difficult to tell apart, this BMW can be recognized from a mile away.

THE MOST HEATED DEBATES WILL be caused by the thing in the front. I would rather not use the word grille, because no air will ever pass through it. It's merely a cover made of plastic. But not any plastic, because this unique material can fix itself when scratched or damaged. It's enough to just slightly heat with a hair dryer or just let it sit in the sun.

This interest in new materials goes beyond the grille and into more important parts of the car. If we exclude the battery, the iX's body is much ▶

▶ lighter than the X5's. That's due to the carbon fiber cage and aluminum spaceframe, initially created for the Rolls-Royce Phantom. The air suspension and unique panoramic roof, which can be electrically dimmed with the press of a button, also come from the Phantom.

THE iX COMES IN THREE VARIANTS, based on its battery and power, with all three coming with an all-wheel-drive system. The base xDrive 40 has a 71 kWh battery, 326 hp and a maximum range of 425 km. However, we tested the better one, which comes with a 105 kWh battery and 523 hp. This monster is capable of going from 0 to 100 km/h in 4.6 seconds, given that battery alone weighs 640 kg. Next year there will be a 620 hp variant.

The handling is even more impressive than the acceleration. The iX's steering and agility are mindboggling for a car this size. The secret is in the rear-wheel-steering system and the new generation battery, which is flatter and installed on the floor, lowering the center of gravity by 9 cm, compared to the X5.

The interior completely corresponds to the innovative propulsion. For some twenty years now, each new BMW seems pleasantly familiar on the inside, because the company's approach to the interior has always been an evolutionary one. That's a great thing, because as soon as you sit down in a newer BMW, you would instinctively know where things are and how they work. That's not the case here, however. The iX is not just unlike any BMW made so far, but it's unlike any other car. The fact that you would need training just to get out of the vehicle is proof of this. There is no inside door handle, but a discreet button for releasing the lock. The instrument panel's design is minimalistic and obviously despises smooth curves, as well as tra-

THE MOST IMPRESSIVE THING ABOUT this interior is that almost everything it's made of was

BMW iX xDrive 50

523

k. c. максимална мощност hp max power

765

Нм максимален въртящ момент Nm maximum torque

6.6

cekyнgu yckopeнue 0-100 kм/ч seconds 0-100 km/h

630

630 km максимален пробег 630 km maximum range

trash until recently. The floor mats are made of old plastic, fished out of the ocean. The wood and the aluminum elements have been recycled. The leather on the seats has not been treated with chemicals, but with olive leaves, in order to spare the environment.

The new double screen for the instrument cluster and the infotainment is perched on the dash-board, which is not very original. It's graphics and resolution, on the other hand, are excellent, it can easily be read even in bright sun and is big enough for you to open a few windows at the same time. The navigation system has an augmented reality, which is a huge pro.

There's not much sense behind what I just wrote. It's highly unlikely anyone really doubted that BMW is capable of making a dynamic car with precise handling and a luxurious interior. We've

been taking all of this for granted for a while now. The big question is what did BMW do in the fields they're not known to be best in - the software, the battery and the energy flow management. Here comes the perfect place to test this - on the legendary German autobahn, where, as you know, the speed limit is "as fast as you can go".

This car's acceleration is in no way like that of the Testa Model S or the Porsche Taycan. It's not gut-wrenching, but it's very, very impressive. The question for us is not how fast we can go, because the iX is artificially limited to a top speed of 200 km/h. The question is what will happen to the range when driving at said top speed.

THE MAXIMUM 620 KM RANGE, ACCORD-ING to WLTP is hard to achieve in real life, and BMW's engineers have admitted this. They assure us, however, that the car can cover 500 km at a speed of 130 km/h, and up to 450 km at 170 km/h.

We found this car to believe, but with a battery at 93% at the start and after driving 240 km from Munich to the Alps, we still had 44% left and a range of 226 km. As I mentioned, we were driving faster than 170 km/h.

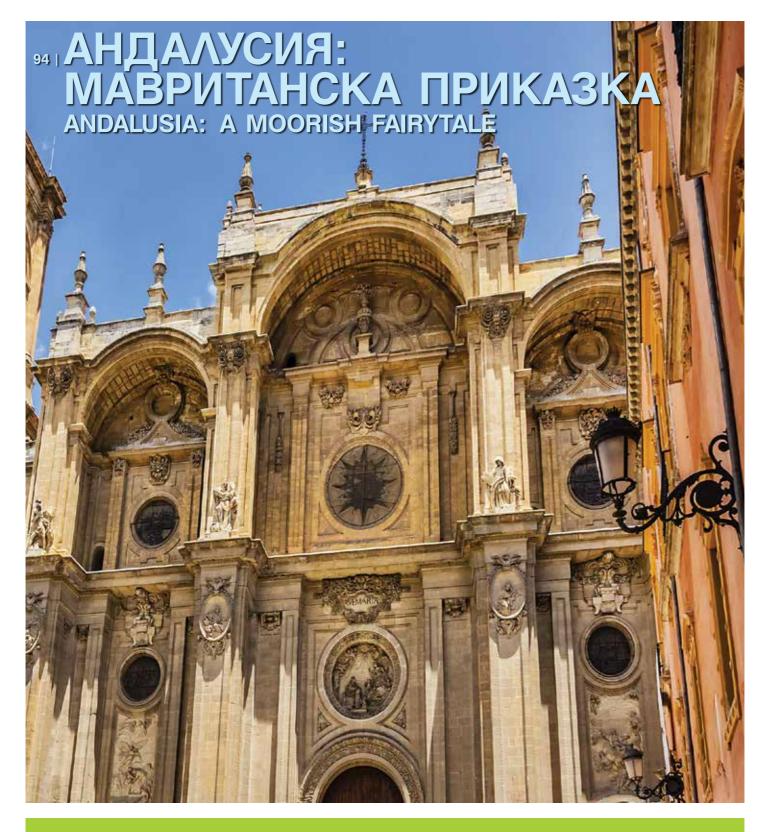
The range should also remain about the same in the winter, because the iX has a very complex system for utilizing the residual heat. Heating the interior practically does not consume energy from the battery.

Of course, all these wonders come at a price. The xDrive 40, which is the base version, starts at 160,000 leva in Bulgaria. The xDrive 50 will cost almost 199,000 leva. This price, however, is similar to what you would pay for a gasoline X5 with similar power. It's 20,000 cheaper than the gasoline X7. The conclusion is that, despite the weight, the motor and numerous bells and whistles, which make this car a smartphone on wheels, it remains a true and genuine BMW. In other words - something that gives you pleasure.

ditional materials

TRAVEL LIFESTYLE

87 | ИНТЕРВЮ: МИЛЧО МАНЧЕВСКИ

112 | ДИСКРЕТНИЯТ ЧАР НА ТУРШИЯТА

АФИЦ

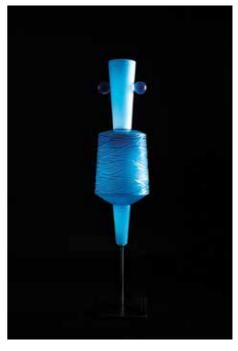
КЛАСИКА

АНА ФЕДОРОВА // Талантливата и самобитна украинска пианистка е поредната международна звезда, с която Софийската филхармония ще поглези публиката си тази есен (при това на намалени цени, обявени като жест към хората, на които се налага да се тестват, за да влязат в залата). Федорова, позната от изпълненията си с Кралската филхармония в Лондон и Бостънската филхармония, ще свири емблематичния Концерт номер 3 за Пиано на Рахманинов. Диригент ще е Емил Табаков.

КИНО

ВЕЧНИТЕ // Съвсем прясната носителка на "Оскар" Клои Жао (Nomadland) режисира този фантастичен екшън, в който тайнствени извънземни се намесват незабелязано в делата на човечеството. В главните роли са Кит Харингтън, известен и от Game of Thrones, и Джема Чан, а по екрана се мяркат и други доста познати лица, включително Ричард Мадън, Салма Хайек и самата Анджелина Джоли.

ИЗКУСТВО

БИЕНАЛЕ НА СТЪКЛОТО // Това е вече трето издание на международното биенале, посветено на художниците, работещи със стъкло.То е и най-обхватното до момента, представящо 158 интересни автори от 41 държави. Биеналето събира световноизвестни имена и дебютанти, професори и студенти, класически похвати и подчертано новаторски проекти. Основната експозиция е в галерия "Квадрат 500", една част е и в Нов български университет.

4 ноември, Зала България

По кината от 5 ноември

До 7 ноември, Квадрат 500

CLASSICS

ANA FEDOROVA // The talented and quite original Ukrainian pianist is yet another international star with whom the Sofia Philharmonic Orchestra will pamper its audience this fall (at reduced prices, announced as a gesture to the people who have to be tested to enter the hall). Fedorova, known for her performances with the Royal Philharmonic in London and the Boston Philharmonic, will play Rachmaninov's iconic Piano Concerto No. 3, conducted by Emil Tabakov.

CINEMA

THE ETERNAL // The very recent Oscar winner Chloe Zhao (Nomadland) directs this fantasy action, in which mysterious aliens interfere unnoticed in the affairs of mankind. The movie stars Kit Harrington, known to us from Game of Thrones, and Gemma Chan, and the screen will show you some more quite familiar faces, including the ones of Richard Madden, Salma Hayek and Angelina Jolie herself.

ART

GLASS BIENNALE // This is the third edition of the International Biennial, dedicated to artists working with glass. It is the most comprehensive so far, presenting 158 interesting authors from 41 countries. The Biennale brings together world-famous names and debutants, professors and students, classic techniques and emphatically innovative projects. The main exposition is in the "Square 500" gallery, and one part is in the New Bulgarian University.

EN

November 4, Bulgaria Hall

In theaters from November 5

Until November 7, Square 500

POSTEF

ЛИТЕРАТУРА

ЗОВЪТ НА ПЛЕМЕТО // Една от последните книги на Нобеловия лауреат Марио Варгас Льоса се отдалечава от обичайната му тематика и вместо това ни предлага един твърде увлекателен опит за анализ на либерализма - от корените му до наши дни. "Написах тази книга, защото нищо не е било толкова изопачавано, толкова изкривявано като либерализма", обясни преди време Льоса в разговор с The Economist. В "Зовът на племето" той анализира Адам Смит, Ортега-и-Гасет, Хайек, Попър - мислители, за които признава, че са повлияли силно на мирогледа му.

Издателство "Колибри"

ИСТОРИЯ

THE DAWN OF EVERYTHING // B последните години автори като Ювал Ноа Харари (Sapiens) и Джаред Даймънд представиха ранната човешка история като идилично време, приключило с развитието на земеделието и създаването на иерархични, изпълнени с неравенство общества. В тази книга антопологът Дейвид Гребър и археологът Дейвид Уенгроу правят тези теории на пух и прах, предлагайки един изцяло нов поглед към т. нар. "първобитна" епоха - поглед, който е спорен, но и подчертано интересен.

Издателство Farrar, Straus and Giroux.

ТЕЛЕВИЗИЯ

ЧЕРВЕНА БЮЛЕТИНА // Тук става дума не за изборите, разбира се, а за прословутата червена бюлетина, издавана от Интерпол за международно издирвани опасни престъпници. В тази екшън комедия, режисирана от Роусън Маршал Търбър, опасните престъпници са Райън Рейнолдс и възхитителната Гал Гадот, а Дуейн Джонсън - Скалата е в ролята на опитен психолог от ФБР, чийто път се кръстосва с техния. С непредвидими последици, разбира се.

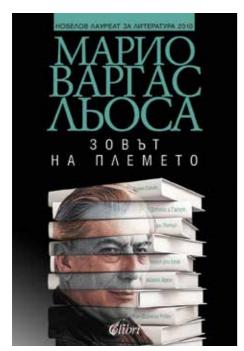
По Netflix om 12 ноември

FN

BOOK

THE CALL OF THE TRIBE // One of the last books of the Nobel laureate Mario Vargas Llosa deviates from his usual narratives and instead offers us a very fascinating attempt to analyze liberalism - from its roots to the present day. "I wrote the book basically because I believe there's nothing that has been so misrepresented, so slandered, so distorted as liberalism," Llosa told The Economist some time ago. In The Call of the Tribe, he analyzes Adam Smith, Ortega y Gasset, Hayek, Popper - thinkers he admits have strongly influenced his worldview.

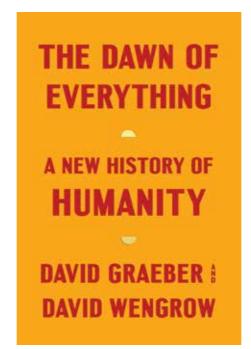
Colibri Publishing House

HISTORY

THE DAWN OF EVERYTHING // In recent years, authors such as Yuval Noah Harari (Sapiens) and Jared Diamond have presented early human history as an idyllic time that ended with the development of agriculture and the creation of hierarchical, inequal societies. In this book, anthropologist David Graeber and archaeologist David Wengrow make these theories of fluff and dust, offering an entirely new view of the so-called "primitive" era a view that is controversial but also emphatically interesting.

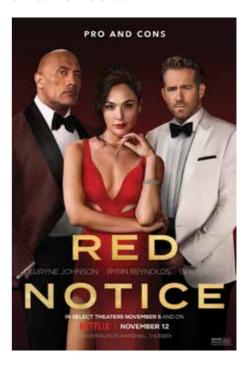
Издателство Farrar, Straus and Giroux.

TELEVISION

RED NOTE // This is not about the elections, of course, but about the famous red bulletin issued by Interpol for internationally wanted dangerous criminals. In this action comedy, directed by Rawson Marshall Thurber, the dangerous criminals are Ryan Reynolds and the delightful Gal Gadot, and Dwayne Johnson - The Rock plays an experienced FBI profiler whose path intersects with theirs. With unpredictable consequences, of course.

On Netflix from November 12

90% ОТ ФИЛМИТЕ ДНЕС НЕ МОГАТ ДА CE HAPEKAT U3KYCTBO

Световноизвестният режисьор Милчо Манчевски пред Bulgaria ON AIR за уличната фотография, разликите между Европа и Америка, и отношенията между България и Македония

Текст НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ / Фотография ЛИЧЕН АРХИВ

дна фотографска изложба на Милчо Манчевски в София ни срещна отново с имениния македонски режисьор. Роден в Ckonue, Манчевски получи световна известност през 90-те години, най-вече с филма си "Преди дъжда" (Before the Rain), номиниран за "Оскар" като най-добър чуждоезичен филм, носител на "Златен лъв" от фестивала във Венеция, и включен от The New York Times сред най-добрите 1000 филма в историята на киното. Манчевски е автор на още множество пълнометражни и късометражни филми, последният от които е "Каймак". Режисирал е епизод om хитовия сериал "Hapkompeжa", kakmo и музикални клипове за групи kamo Arrested Development и Riff.

Г-н Манчевски, как гледате на съвременното

За да бъда искрен, трябва да ви кажа, че не съм познавач и не следя филмите, които идват от Балканите. Това не е свързано конкретно с балканското кино - просто не гледам много филми като цяло. Повече имам желание да чета книги, да посетя някоя галерия или да гледам баскетболен мач. Така че не съм познавач на съвременните тенденции.

Наскоро завършихте последния си филм - "Каймак". Какво искате да ни покажете с него?

"Каймак" е черна комедия. Това е филм, в който има и смях, но и много трагични моменти. В центъра му

е човекът, човешките желания и съдби. Става дума за две семейства, които в началото са нормални, а в края... в края са щастливи.

Черна комедия не е ли чудесно описание изобщо на действителността на Балканите?

На Балканите има колкото искате трагедии. Но аз се опитвам да не отделям нещата, да не търся регионалното. Хората са хора навсякъде по света, те си имат своите желания и тъги, радости и още много други моменти, които ги съпровождат в живота им. Ние имаме много повече сходни неща помежду си, отколкото отличия. Когато някой прекалено набляга на географските различия, особено когато го прави някой от развития свят, ми се струва, че винаги може да се намери един подтекст на расизъм в това. Така гледам и на историите, на кинематографията, на изкуството. Интересува ме дали книгата или филмът са хубави, и какво е в съзнанието на човека, без значение на това откъде е той.

Все пак могат ли балканските истории да са интересни за Холивуд? Вие сте от балканските творци с най-големи успехи там.

Не (смее се). Те не са интересни в частта, в която се отнасят само до Балканите. Ако имат общочовешки характер - ако драмата, заплитането на историята, конфликтите, образите са общочовешки, тогава те са интересни и за Холивуд, kakmo и за ▶

№ Япония или Бразилия. Аз имам този личен опит и наблюдение, защото някои филми, които съм правил, много добре са били разпространени именно заради общочовешкия им характер. Що се отнася до Холивуд, то това е преди всичко индустрия и там уважението към изкуството, към творческия дух и към различното съществува в много малка степен.

Заради това предпочитам да работя в Европа, където разбирането на това какво е изкуство, и как то и авторът му трябва да бъдат уважавани, е много по-комплексно и дълбоко.

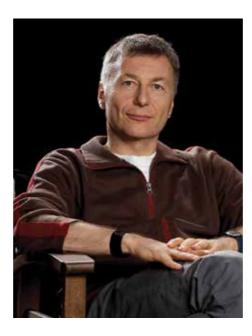
Преди 20 години, когато за пръв път разговоряхме с вас, представяхте вашия филм "Прашина" ("Прах"). Как гледате днес на по-ранните си работи?

Това е много интересен въпрос. Много е трудно човек да бъде обективен към собствените си творения и изкуство. Макар и да знае дълбоко в себе си кой от филмите каква стойност има, все пак се смесват обективната преценка и усещанията, които е имал авторът, когато е създавал филма. За да се направи подобен анализ, да се види обективно филмът, трябва да мине един поголям период. Споменахте "Прашина": преди известно време отново го гледах и ми беше интересно колко е богата тази история. Как се променя, фрагментира, после фрагментите отново се обединяват. Накрая става една аеродинамична история.

Съгласен ли сте с твърдението, че днес филмите са повече продукт на технологиите, а не толкова на играта на актьорите?

Правенето на филми е доста сложно нещо. Онова, което винаги ме е интересувало, е в кой момент филмът става изкуство. Защото знаем, че когато художникът седне пред платното, творческият процес е вече започнал. Но при филма създаването продължава много дълго и не знам дали е възможно през иялото време да се поддържа творческият дух.

Вярно е, че във филмите вече има страшно много технология, и има много други креативни хора, които допринасят към него чрез технологията. Затова се опитвам да разбира дали творческият момент момент се случва, когато сценарият се пише и подготвя, или когато се снима, или когато пък се монтира... Дали изобщо е възможно да се прави толкова дълго изкуство, или са необходими отделни изблици на изкуство. Отдавна търся отговора и понякога съм близо до него, а понякога - далеч. Във всеки случай голяма част от филмите, които ги гледаме - примерно 90% - са конвенционални, които много трудно могат да се наричат изкуство. Те използват една обвивка, една ко-

"Благодарение на технологията днес всеки може да направи филм. Това стана съвсем демократично занимание"

жичка от изкуство, но под нея всъщност се комерсиални по своя характер и в тях има повторение на неистини, или неща, които са ни познати

Мен ме интересуват тъкмо тези 10% при които творецът изплува на повърхността. Десетте процента, при които се появява Микеланджело или Матис, Бергман или Майкъл Сноу.

Благодарение на технологията днес всеки може да направи филм. Това стана съвсем демократично занимание. Цедката е вече в дистрибуцията. Как да разберем, че на някой меридиан е направен прекрасен филм, който със сигурност ще ни допадне, но не сме стигнали до него, защото не е бил разпространен по света или показан по големите фестивали? Така че, от една страна, имаме голяма демократизация в правенето на филми, но, от друга, недостатъчно демократично разпространение.

Това ли е разликата между американското и европейското кино?

Разликата е, че тези две култури всъщност гледат различно на филма и на изкуството. В американското кино филмът се представя от продуцента и макар да съществува уважение към режисьора, то е до голяма

степен условно. Докато в европейската култура филмът принадлежи на режисьора. Аз повече приемам този подход. Именно поради тази разлика филмът в Америка доста рядко е отражение на един автор, по-често е синтетично творение, което задоволява комерсиални цели, и отразява творческия интерес на различни хора: не само на режисьора, но и на продуцента, сценариста. Мога да илюстрирам разликите в американския и европейския подход с такъв пример: купуваш си картина на Пикасо или Ван Гог. По начина, по който възприемат филмите в САЩ, това означава, че можеш да променяш картината, както ти харесва. Ако "Слънчогледите" на Ван Гог са ти твърде жълти, можеш да ги оцветиш в червено. Европа има повече уважение към изкуството и автора на произведението - без значение кой го притежава.

В София беше представена вашата фотоизложба "ТАМ". С какво ви изкушава фотографията в период, когато всеки може да я прави с телефона в джоба си? Аз работя в различни формати, когато става дума за моето визуално и концептуално изкуство. Навремето притежавах големи и скъпи фотоапарати, но всъщнот повечето снимки правех с най-простите апаратчета. За мен моментът е много по-важен от техническото качество и добрата резолюция. Всъщност понякога грубият и неясен кадър даже допринася за естемическия ефект. Днес работя със фотоапарат Sony, а понякога дори и с мобилен телефон. Важен е моментът, важни са сърцето и окото. Затова е много добре, че техниката е достъпна и всеки може да снима. Естествено, това не означава, че всеки ще бъде творец или че всеки ще направи прекрасна снимка.

Обичам да правя улична фотография - но в стария смисъл на улична фотография, не като продукт на XXI век, а в традицията на Анри Картие-Бресон, на Роберт Франк... Това е фотография, в която се борят мигът и вечността. Иначе фотографията за мен е като хайку, като поезия. Нещо, което можеш да направиш на момента, без да го обясняваш. В това намирам голямата разлика и атрактивност в сравнение с правенето на филми.

Как гледате на отношенията между България и Северна Македония, защо не са толкова добри?

Не знам (смее се). Какво да кажа така, че да бъде умно, в същото време да бъде добронамерено и да не бъде погрешно разбрано? Лошо е, че хора, които живеят едни до други, които могат да са най-близки, в този момент имат толкова голямо несъответствие. По принцип според мен трябва да се обича и уважава съседът. А в този случай - два пъти повече. ■

90% of Today's Films Cannot Be Described as Art

World-famous film director Milcho Manchevski talks to Bulgaria ON AIR about street photography, the differences between Europe and the US and relations between Bulgaria and North Macedonia

By NIKOLAY KRUSTEV / Photography PERSONAL ARCHIVE

e met again with the acclaimed Macedonian director thanks to his photo exhibition in Sofia. Born in Skopje, Manchevski became famous across the world in the 1990's mostly with his film Before the Rain, which was nominated for an Oscar in the Best Foreign Language Film category, won the Golden Lion at the Venice Film Festival and included by the New York Times in the List of Best 1,000 Films Ever Made Manchevski has authored numerous other feature and short films, the last of which is Kajmak. He has directed an episode of the crime drama TV series The Wire, as well as music videos by Arrested Development and Riff.

Manchevski, how do you see contemporary Balkan cinema?

To be honest, I must say that I am no connoisseur and do not follow up on films coming from the Balkans. That's not just about Balkan cinema - I simply do not watch many films in general. I am more interested in reading books, visiting art galleries or watching a basketball game. So, I am not familiar with the contemporary trends.

You recently completed you latest film - Kajmak. What's the message you want to project with it?

Kajmak is a dark comedy. It's a film with much laughter, but also many tragic moments. At the center of it are man, human desires and fates. It's about two families which are normal at the beginning, but at the end they're... they're happy at the end.

Isn't dark comedy a great general description of the reality in the Balkans?

There are plenty of tragedies in the Balkans, but I'm trying not to separate or seek regional things. We are much more similar than we are different. When someone stresses on the geographical differences too much, especially when it's done by someone from the developed world, it seems to me that some form of implied racism can always be found in that. People are people everywhere in the world, they have their

▶ desires, sorrows, joy and many other moments that come with their lives.

That's how I view stories, cinematography, art. I am interested whether a given book or film are good, how they fit into man's conscience, regardless of where they're from.

Can Balkan stories be interesting for Hollywood, after all? You are among the most successful Balkan artists there.

No (laughs). They are not interesting in their part pertaining to the Balkans alone. If they have a universal human nature - if the drama, the storyline, conflicts, characters are of a universal human nature, then they would be interesting for Hollywood, just like for Japan and Brazil. I have such personal experience and observations, because some of the films I have made were very well received precisely for their universal human nature. As far as Hollywood is concerned, it is an industry, above all, where the respect towards art, the creative spirit and the different exists to a very small degree.

That is why I prefer to work in Europe, where the understanding of what art is, how it and its author are to be respected, is much more complex and deep.

Twenty years ago, when we first spoke, you were presenting your film Dust. How do you view your earlier works today?

That's a very interesting question. It's very difficult for someone to be objective towards their own art. Although one may know deep inside the value of each of their films, the objective assessment is mixed with the feelings the author had when creating the film. A longer period of time needs to pass. It takes a longer period to make such an analysis and view the film objectively. You mentioned Dust. A while ago I watched it once again and it was interesting for me to see how rich the story is. How it changes, fragments, then the pieces come back together again, to become an aerodynamic story in the end.

Do you agree with the statement that today's films are more a product of technology than acting skills.

Filmmaking is complicated. What has always fascinated me is the moment a film becomes

art. Because we know that as soon as the painter sits behind the canvass, the creative process has started. This process is much longer in filmmaking and we don't know if it's possible for the creative spirit to be maintained the whole time.

It's true that there is a lot of technology in films already and a lot of other creative people who contribute to the process not only with technology. That's why I'm trying to find out whether the creative moment happens when the script is written and drafted, or when the film is shot, or when edited... Whether it's at all possible to create art for such a long time or whether different outbursts of creativity are needed. I have been searching for the answer for a while now and sometimes I'm close, while other times I am far from finding it. In any case, most films we watch, like 90%, are

conventional and hard to describe as art. They use a shell, a piece of art fabric, but underneath they're commercial in their essence, have redundancies or fallacies or things familiar

I am interested in those 10% of films, where the artist surfaces. The 10%, where Michelangelo,

Matisse, Bergman or Michael Snow appear. Anyone can make a film nowadays thanks to technology. Filmmaking has become a very democratic pursuit. The filter is now distribution. How to find out that a wonderful film has been made somewhere in the world, which we will surely like, but we have not found it because it has not been distributed or shown in the big film festivals? Therefore, we have huge democratization in filmmaking on the one hand, and not enough democratic distribution, on the other

Is that the difference between American and European cinema?

The difference is that these two cultures view film and art differently. In American cinema, the film is presented by the producer, and although there is respect for the director, it is rather conditional. In European culture, on the other hand, the film belongs to the director. I'm more receptive to this approach. It's precisely due to this difference that US films rarely reflect a single author, but are rather a synthetic creation that meets commercial goals and reflect the creative interests of different people

- not just the director, but also the producer and the screenwriter. I could illustrate the differences between the American and the European approach with the following example: you buy a painting by Picasso or Van Gogh. The way films are understood in the US, that would mean you could change the painting as you like it. If find Van Gogh's Sunflowers too yellow, you could paint them red. Europe has much more respect for art and the author, regardless of who owns it.

Your photo exhibition THERE was staged in Sofia. How does photography tempt you in times when anyone can do it with their phone?

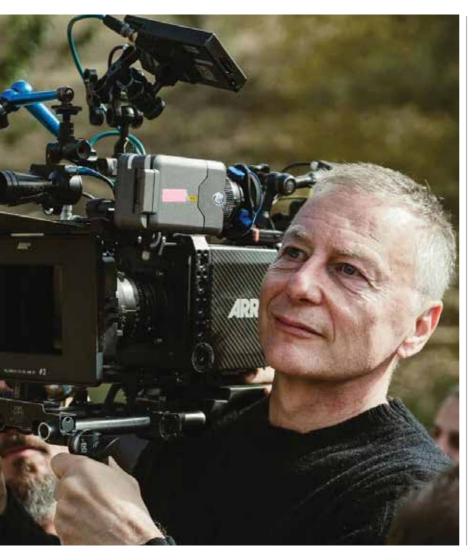
I work in different formats as far as my visual and conceptual art is concerned. Back in the day, I had big and expensive cameras, but in reality I took most of my photographs with the simplest ones. To me, the moment is of much bigger importance than the technical quality and resolution. Actually, sometimes the rough and hazy photograph is even more aesthetical. Nowadays, I work with a Sony camera and sometimes even a cellphone. What matters is

the moment, the heart and the eye. That's why it's very good that technology is affordable and everyone can take photographs. Of course, that doesn't mean that everyone will be an artist or they'll take a wonderful photograph.

I like street photography, not as a product of the 21st century, but in the old sense - in the traditions of Henri Cartier-Bresson, of Robert Frank... This is a photography where the moment clashes with eternity. Otherwise, I see photography as a haiku, a form of poetry. Something you can do in the moment, without explaining it. This is where I see the big difference and attractiveness, compared to filmmaking.

How do you view the relations between Bulgaria and North Macedonia and why aren't they as good?

I don't know (laughs). What can I say so it sounds smart and well-intentioned at the same time, without being misunderstood? It's a bad thing that people who live next to each other, who can be the closest, are plagued by such a big discrepancy at the moment. I generally believe that one's neighbor must be loved and respected. In this case it should be twice as much.

DENTAL CLINIC KAVIDENT

www.kavident.com

+359 887 925 737

+359 2 495 06 20

Sofia, Bulgaria, Rikardo Vakarini 10A str.

Autumn and the Sea

Sts. Constantine and Helena Resort

www.visitstconstantine.bg

Price from 309 BGN
Book directly
on the website

BOOK NOW

www.villachinka.com

Price from 169 BGN
Book directly
on the website

BOOK NOW

www.astorgardenhotel.com

Price from 99 BGN
Book directly
on the website

BOOK NOW

www.hotelprimorski.com

Fall City Break

Enjoy and relax in Graffit style!

Book a minimum of 2 nights with promo code FALL21 on website and get 20% discount on accommodation in the period 01.09 - 31.10.2021

www.graffithotel.com

Health and beauty by the power of thermal water

www.aquahouse.bg

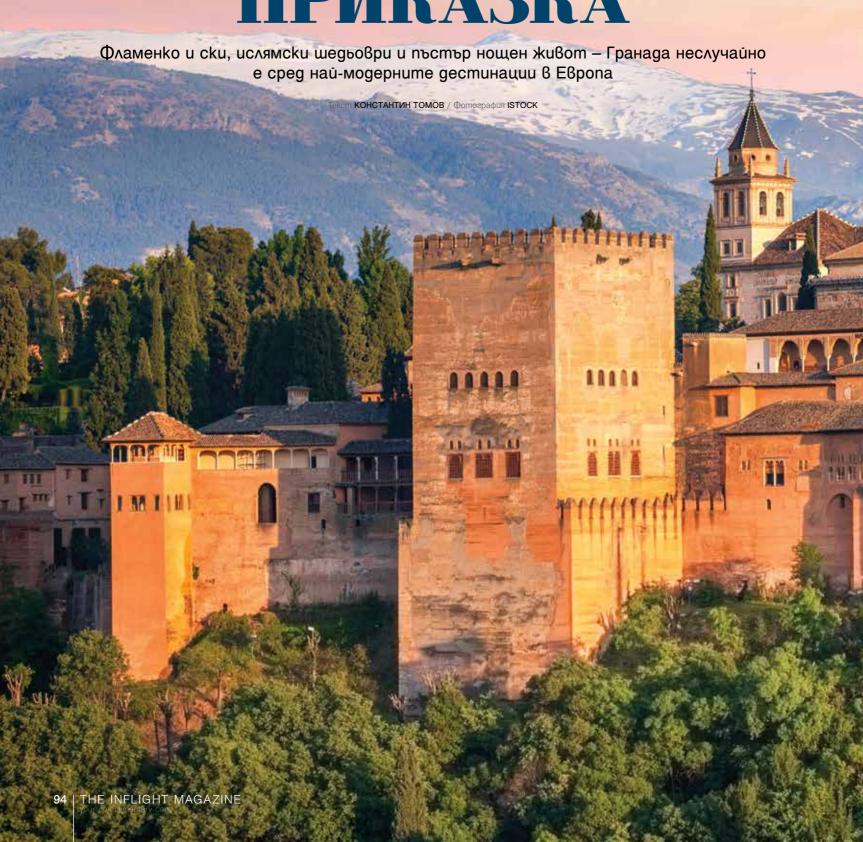
Sts. Constantine & Helena Resort

ОПОЗНАЙ СВЕТА С POSOKA

- Открий разнообразие от оферти за екзотична почивка или екскурзия.
- Резервирай лесно и бързо самолетни билети на posoka.com
- Поискай индивидуална оферта в няколко стъпки на сайта ни.

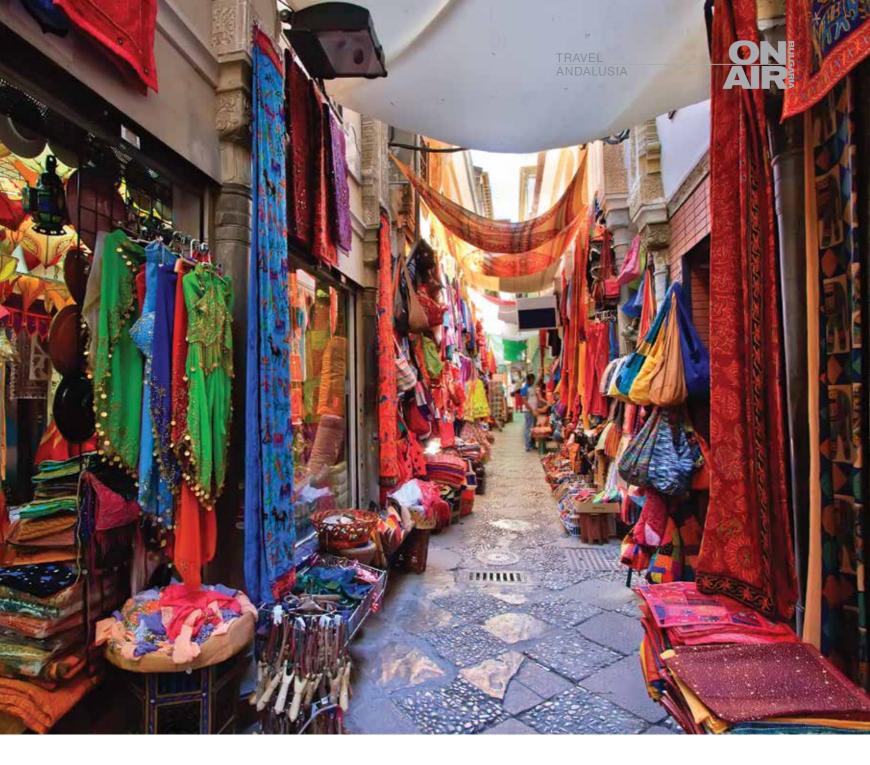
ма нещо смътно социалистическо в опашката от напрегнати хора, извила се пред нас. Едно момиче от персонала идва смутено да ни каже, че са останали само 14 билета за следобедната сесия. В този момент пристигат група италианци и с патрицианска невъзмутимост се нареждат най-omnpeg - и настроението около нас започва опасно да напомня опашките в България по време на отдавна отминалата купонна система. Но се оказва, че италианците имат пълно право – за разлика от всички нас те са си направили труда да проверят и да научат, че тук е препоръчително да се идва с предварителна резервация.

Върволицата от хора се е извила пред касите на комплекса Алхамбра над Гранада – паметник на световното културно наследство и най-посещавана туристическа атракция в съвсем не бедната на туристически атракции Испания. Тъкмо започваме да се чудим дали сутринта не сме направили грешния избор (чудовищната дилема бе дали да дойдем тук, или да отскочим до курорта Нерха, където е сниман любимият в детството сериал Синьо лято), когато най-после строгият човек отпред ни махва да отидем до касите. За щастие са останали билети и за нас, така че след минута вече крачим сред причудливо подрязаните чемшири на някогашните градини на емира.

ДВОРЕЦЪТ НА ЛЪВОВЕТЕ

Изумително е през какви перипетии е преминало това място. Първото известно селище на мястото на днешна Гранада е основано още от финикийците. След това са го владели гърци, картагенци, римляни, визиготи-християни, докато накрая в нача-

лото на VIII век не ugват маврите. Голямото арабско настъпление към Европа, спряно на Балканите от Византия и България на хан Тервел, тук не среща особена съпротива и само за няколко години подчинява почти целия полуостров. Това е началото на Ал-Андалус, мавританското владичество в Испания и Португалия. Докато християнска Европа тъне в най-мрачния период на Сревновековието, в Ал-Андалус процъфтяват науката, литературата, изкуствата. Сарацинските градове имат улично осветление половин хилядолетие, преди то да се появи в Лондон. Никъде следите от онази блестяща епоха не са толкова много, колкото тук. На Гранада е съдено да е един от първите градове, завладени от маврите, и последният, върнал се в ръцете на християните по време на Реконкистата - почти осемстотин години по-късно. През 1492,

четири месеца преди Колумб да отплава за Америка, монарсите Фердинанд и Изабела успяват да прогонят последния емир от династията на Насридите (Лъвовете на Ал-Андалус, kakmo сами се наричали) и окончателно да сложат точка на мавританското присъствие на полуострова. Уви, това е и началото на дългия упадък на този град, приключил чак през XX век.

ЧЕРВЕНАТА КРЕПОСТ

Алхамбра (om apaбckomo qal'at al hambra Червената крепост) всъщност е цял комплекс от укрепления, дворци, градини и храмове, кацнал върху хълмовете над съвременния град. Външната крепост, която е дала името на мястото, датира още от размирния IX век. Дворецът на Hacpugume, несъмнено най-интересната гледка тук, е завършен през XIII век, в самия апогей на ислямската култура на полуострова.

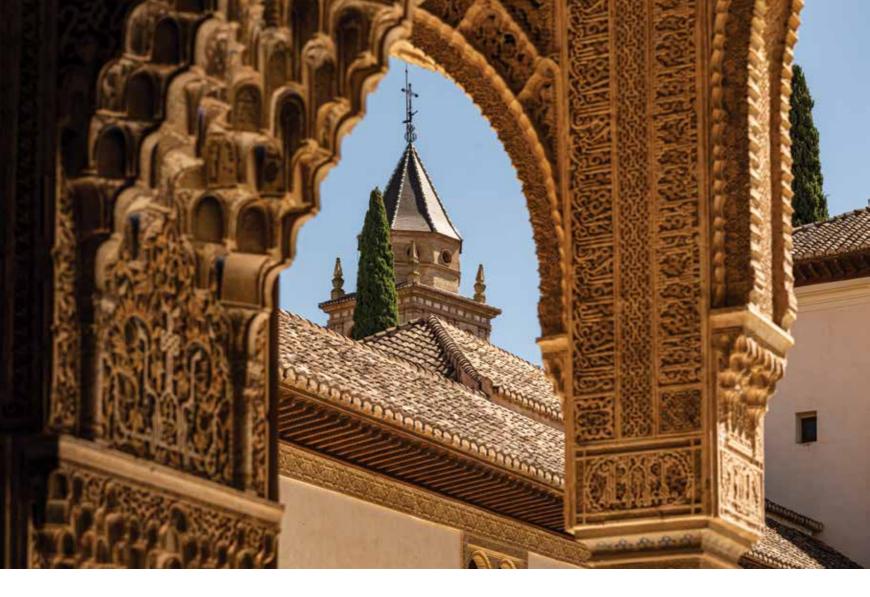
Тъкмо този дворец е и причината да има толкова строги ограничения за влизане в комплекса - посетителите се gonyckam вътре на малки групи и ще се наложи още веднъж да се наредите на опашка. Но още първата зала ще ви възмезди за търпението. Докато крачим бавно из прохладните коридори, не можем да се отърсим от мисълта колко труд - и какво богатство - са били нужни, за да се появи тази смайваща паяжина от изкусни гравюри, която покрива всеки сантиметър от каменните стени и тавани. Различните секции от двореца са отделени с прекрасни вътрешни градини и езерца със златни рибки; през самите зали в умело разположени каменни улеи някога са текли поточета, за да разхлаждат и успокояват обитателите.

След завръщането на християните това

великолепие било оставено на разрухата. През XVI век император Карл V дори сринал зимния дворец на емирите, за да построи собствен, ренесансов палат - далеч помалко впечатляващ, трябва да признаем. Едва през 1828 архитектът Хосе Контрерас започнал постепенно да реставрира комплекса. Година по-късно Уошингтън Ървинг го посетил и останал толкова впечатлен, че създал прочутите си Приказки от Алхамбра. Оттогава дворецът на Лъвовете е бил вдъхновение на безброй творци - kamo се почне om Федерико Гарсия Лорка и се свърши със Салман Рушди, Лангстън Хюс и Паулу Коелю. Спомнете си го, когато се наредите на опашката.

СТУДЕНТСКИ ГРАД

Великолепието на Алхамбра обаче има и един подчертано негативен аспект - кара много

от посетителите да пренебрегнат самата Гранада. А това е крайно неуместно, защото става дума за един от най-приятните, свежи и весели градове в цяла Европа.

Ако се разходите по изпъстрените с цветя улици, ще се смаете колко жизнен е този град, приютил се в подножието на вечно заснежените върхове на Сиера Невада. Гранада има по-малко от четвърт милион жители, но към тях се прибавят и близо 60-те хиляди студенти, европейци и латиноамериканци, които следват в реномирания местен университет. И придават на мястото очарователно усещане за космополитност. Гранада е и един от основните центрове на фламенкото - много от най-прочутите изпълнители са родом оттук и ако минете през някогашния цигански квартал Сакрамонте, като нищо може да попаднете на импровизирано представление. Близо до Сакрамонте и в самото подножие на Алхамбра е Албаисин, старият ислямски квартал с белите му къщи, каменни покриви и прохладни вътрешни дворове. Задължителна спирка в туристическите справочници е La Capilla Real, Кралската капела, построена по заповед на Фердинанд и Изабела, които символично пожелали останките им да почиват в града, с който заврършили Реконкистата. Или пък вместо това наминете през някой от безбройните тапас барове

 Гранада се слави с една от най-добрите регионални кухни в цяла Испания.

оше посоки

Всъщност решението накъде да поемете е най-големият проблем тук. Ще се сблъскате с него още на излизане от уютното летище в Малага, защото възможностите са наистина много. Впрочем най-разумният вариант е да си наемете кола - в Испания тази услуга е евтина и развита до съвършенство. Самата Малага е очарователна с множеството си галерии (Пикасо е роден тук), с една от най-популярните арени за корида, с автентичните винарни. На изток, както споменахме, са Нерха и Пунта Лара със златистите им плажове. На запад се простира една непрекъсната 60-километрова ивица от курортни градчета, голф игрища и яхтени пристанища - Торемолинос, Беналмадена, Марбея, Естепона... Границите между тях до такава степен са се размили, че днес те на практика са продължение на Малага - дори има метро до повечето от тях.

Разходката из прекрасната марина на Беналмадена ни убеждава, че в Испания кризата далеч не е отминала – пристаните са все така пълни с луксозни лодки, но на всяка втора се мъдри печалната табелка se vende – продава се. Но това всъщност е от полза за посетителите. Цените са да-

леч по-умерени, отмолкомо преди години, и в безбройните апарт-хотели лесно ще си намерите първокласно обзаведен апартамент с кухня и две спални за не повече от 60-80 евро на вечер.

Ако продължите на северозапад, на около час nът е Ронда – едно от наи-забележителните градчета в Испания, кацнало на върха на една стръмна скала посред долината. През вековете скромната рекичка Гуадалевин е разполовила скалата, образувайки дълбок сто и двайсет метра каньон посред самия град. Гледката от Hoвия мост е забележителна, макар че "нов" в случая е леко подвеждащо - съвременник е на Великата френска революция. Насладете ѝ се от ресторантиетата по ръбовете на каньона, където сервират местния специалитет ajo blanco – нещо като таратор, но с филирани бадеми вместо краставици. Преживяването си струва. Само се погрижете ga го изпитате преди разходката go Гранада и Алхамбра. Все nak и способността ви да се впечатлявате си има граници.

ФАКТ Е...

че макар да е по-южно разположена от Сицилия, планината Сиера Невада над Гранада е почти винаги заснежена и е била домакин на световното първенство по ски през 1996.

he sight of a line full of nervous people in front of us is suddenly a vague reminder of communist times. An embarrassed girl from the staff comes to tell us that there were only 14 tickets left for the afternoon session, but at that very moment a group of Italians arrived and went to the front of the line in their typical, patrician manner of nonchalance. It is then that the atmosphere around starts to remind us of the dangerous lines in Bulgaria during the long gone rationing system. But it turns out that the Italians have every right to be nonchalant - unlike all of us they made the effort to check ahead and find out that it is advisable to book your tickets in advance for this site. The line of people meanders in front of the

ticket office of the Alhambra overlooking Granada - a World Cultural Heritage monument and the most visited tourist site in a country abundant in tourist attractions. Just as we begin to wonder whether we made the wrong choice this morning (we faced the horrible dilemma whether to come here or go to the resort town of Nerja, where the popular childhood series Blue Summer was shot) the strict looking guy at the front finally beckons us to go to the ticket office. Fortunately, there are enough tickets left for us, so a minute later we are were walking among the quaintly trimmed box shrubs of the ancient gardens of the Emir.

THE PALACE OF THE LIONS

It is amazing what difficulties this spot has had to experience. The first known settlement in the location of today's Granada was established long ago by the Phoenicians. Then it was ruled by the Ancient Greeks, the Carthaginians, the Romans and the Visigoth-Christians, until the Moors came here in the beginning of the VIII century. The great Arabic invasion of Europe, which was stopped in the Balkans by Byzantium and Khan Tervel's Bulgaria at the time, did not meet much resistance here and in only a few short years managed to take over almost the whole peninsula. This was the beginning of Al-Andalus, the Moorish rule in Spain and Portugal. While Christian Europe was stuck in the darkest period of the Middle Ages, science, literature and art were thriving in Al-Andalus. The Saracen cities had street lights half a century before it was introduced in London.

Nowhere are the traces of this remarkable epoch as visible as they are here. Granada had the fate to be one of the first cities occupied by the Moors and the last one to return to Christianity during the re-conquest almost eight hundred years later. In 1492, four months before Columbus sailed to America the monarchs Ferdinand and Isabella managed to drive out the last Emir of the Nasrids (or as they called themselves the Lions of Al-Andalus) and to completely terminate the Moorish presence on the peninsula. Alas, this was the beginning of the great decline of this city, which ended as late as the XX century.

THE RED FORTRESS

The Alhambra (from Arabic gal'at al hambra - the Red Fortress) is a complex of fortresses, palaces, gardens and temples, which is perched on the hills of today's Granada. The external fortress, which gave the name to this place, dates back to the riotous IX century. The palace of the Nasrid Dynasty is undoubtedly the most interesting sight here - it was finished in the XII century, at the very apex of the Islamic culture on the peninsula.

It is specifically that palace, which is the cause for such strict security at the entrance of the complex - visitors are only allowed inside in small groups and, when you go in, you will need to line up once more. But even the first hall will show you that all the waiting was worth it.

While walking slowly along the cool corridors we cannot stop thinking about how much hard work and wealth must have gone into the building of this amazing web of exquisite engravings, which cover every centimeter of the stone walls and ceilings. The different sections of the palace are separated by lovely, enclosed gardens and lakes with goldfish;

rivulets used to run through these halls along the well-designed stone water-ways, in order to cool and calm the visitors.

After returning to the Christians this grandeur fell into decay. In the XVI century the Emperor Charles V even decided to knock down the winter palace of the Emirs, in order to build his own renaissance-type palace – and we need to say here that the latter was much less impressive. It was not until 1828 that the architect Jose Contreras started gradually renovating the complex. A year later Washington Irving visited the place and was so fascinated by it that he wrote the famous Tales of the Alhambra. Since then the Palace of the Lions has given inspiration to many creators – from Federico Garcia Lorca to Salman Rushdie, Langston Hughes and Paolo Coelho. Just remember that while waiting in line.

UNIVERSITY TOWN

The grandeur of the Alhambra has one evidently negative aspect – it makes visitors neglect the city of Granada. This is quite inap-

propriate because Granada is one of the most pleasant, fresh and joyful cities in the whole of Europe.

If you walk along the streets paved with flowers, you will be fascinated by the liveliness of Granada; the city is sheltered at the foot of the permanently snow-capped peaks of Sierra Nevada. Granada has less than a quarter of a million residents, but you also need to add to those almost 60 thousand students - Europeans and Latin-Americans - who study at the renowned local university. They give this place a charming sense of cosmopolitan life. Granada is one of the main centers for flamenco - many of the most famous flamenco performers come from Granada and if you pass through the former gypsy quarter of Sacramonte, you will certainly come across an improvised performance. Close to Sacramonte, opposite the Alhambra hill, is Albaicín, the old Islamic quarter with its white houses, stone roofs and cool courtyards. A must-see sight, according to the tourist guides, is La Capilla

Real, the Royal Chapel of Granada, which was built at the order of Ferdinand and Isabella, who symbolically wished for their remains to be housed within the city, with which they finished the re-conquest. Or you might decide to stop by at one of the innumerable tapas bars instead – Granada is famous for one of the best regional cuisines in all of Spain.

WHICH WAY

Actually the decision which way to get around is the biggest problem here. You will come across it once you leave the cozy airport of Malaga because there will be many opportunities before you. Actually, the wisest option is to rent a car – this service is cheap in Spain and perfectly developed. Malaga is charming with its many galleries (Picasso was born here), one of the most popular bullfighting arenas and authentic wineries. As we mentioned above, if you go east you will reach Nerja and Punta Lara with its golden beaches. To the west you will find an endless 60-km stretch of resort towns,

golf courses and yacht marinas: Torremolinos, Benalmádena, Marbella, Estepona. The boundaries between them have been blurred so much nowadays that they have become an extension of Malaga - the city's mass transport service most of them.

While walking in the wonderful marina of Benalmádena, we are convinced that the economic crisis can still be sensed in Spain - the piers still display many luxurious boats, but every second one carries the sad notice se vende - for sale. Yet, this is actually good for visitors. The current prices are much more affordable than years ago and in the innumerable hotel complexes you will easily find catered apartments with firstclass furnishings, their own kitchen and two bathrooms for no more than 60-80 euro per

If you continue northwest, in an hour you will get to Ronda - one of the most remarkable towns in Spain - perched on the top of a steep rock in the middle of the valley. In the

Actually the decision which way to get around is the biggest problem here. You will come across it once you leave the cozy airport of Malaga because there will be many opportunities before VOU

past centuries the little river of Guadalevin cut the rock into two by forming a 120-meter deep canyon in the middle of the town itself. The view from the New Bridge is remarkable, although the word "new" here is a bit misleading - as the bridge is from the same era as the French Revolution. Enjoy this panorama from the little restaurants located on the edges of the canyon, where the local specialty ajo blanco is served - it is somewhat similar to tarator (a cold Bulgarian soup made with yogurt), but is made with sliced almonds, instead of cucumbers. It is worth the experience. Just make sure you experience it before your trip to Granada and the Alhambra. There is only so much you can be impressed by at one time.

IT IS A FACT...

Although being located further south than Sicily, the Sierra Nevada mountain range, which rises above Granada is almost always snowcapped and it hosted the Ski World Cup tournament in 1996. ■

CEAEM HEILA 3A ILPABEHE B MAAAAA SEVEN THINGS TO DO IN MALAGA

Дълги години Малага минаваше за един от най-небрежните – в негативен смисъл - испански градове. Той бе просто вратата, през която трябва да минете за атрактивните плажове на Марбея, Беналмадена, Торемолинос и останалите перли по Costa del Sol, Брега на слънцето.

Но в последните десетилетия родното място на Пикасо се преобрази: излъскани фасади, модни ресторанти и кафета, интересни бутици. Добавете към това стария пасторален чар и една от най-внушителните плажни ивици в света, и ще разберете, че нашият списък от осем неща за вършене тук представлява по-скоро възможния минимум. For a long time Malaga was considered one of the most carefree – in the negative sense – Spanish towns. It was simply the door to the attractive beaches of Marbella, Benalmadena, Torremolinos and the other gems dotting the Costa del Sol, the Sun Coast.

In recent years, however, Picasso's native place has been transformed: polished facades, trendy restaurants and cafés, interesting boutiques. Add to this the old pastoral charm and one of the most impressive beach strips in the world, and you'll realise that our list of eight things to do here is actually merely a possible minimum.

KATEJPANN N KPENOCTN CATHEDRALS AND FORTRESSES

Една от главните забележителности на Малага е катедралата от XVI век, построена на мястото на някогашна джамия. На хълма над града обаче има оцелял свидетел на времето, когато тук са владели маврите – крепостта (Alcazaba), която днес помещава и градския археологически музей. Над нея е замъкът Гибралфаро (XIV век), под нея – древният римски амфитеатър.

One of Malaga's main sights is the 16th century cathedral, built in the place of a former mosque. But on top of the hill overlooking the town there is surviving witness from the time of Moorish rule – the fortification Alcazaba, which today also houses the town's archaeological museum. Above it rises the castle Gibralfaro (14th century), and below it you can see an ancient Roman amphitheatre.

СРЕЩА С ПИКАСОMEETING WITH PICASSO.

Досещате се, че музеят на гениалния художник в родния му град не е за пропускане. Той е в стария град, само на няколко минути пеша от родната му къща (на Plaza de la Merced). В музея можете да проследите целия творчески път на Пикасо: от първите му опити в края на XIX век до последните работи преди смъртта му през 1973. Добре е да си запазите билет по интернет (тизеорісаssomalaga. огд), защото понякога опашките са внушителни.

Ако планирате обиколки из музеите, вземете си Malaga Pass (malagapass.com) – 28 евро за 24 часа, което включва всички музеи, безплатни пътувания с туристическите автобуси и отстъпки в доста магазини.

You've guessed it - the museum of the brilliant artist in his hometown is not to be missed. It is located in the old part of town, just a few minutes walk from his native home (at Plaza de la Merced). The museum traces Picasso's whole creative path: from his first attempts at the end of the 19th century to his last works shortly before his death in 1973. It might be a good idea to reserve a ticket over the Internet (museopicassomalaga.org), for the queues are sometimes quite long.

If you are planning a tour of the museums, get a Malaga Pass (malagapass.com) – 28 euro for 24 hours, which includes all museums, free travel with tourist coaches and discounts in many shops.

ДЖУНГЛА В ГРАДА JUNGLE IN THE CITY

Приятна атракция е La Concepcion – ботаническата градина, която с основание се смята за една от най-добрите в Европа. Създадена преди повече от век от местен аристократ, градината е всъщност тропи-

чески рай, в който можете да видите стотици екзотични видове. Освен това можете да пиете кафе, да почетете книжка и дори да се венчаете (вход – 5.20 евро).

One nice attraction is La Concepcion – the Botanical Garden, which is justifiably regarded as one of the finest in Europe. Created more than a century ago by a local aristocrat, the Garden is actually a tropical paradise where you can admire hundreds of exotic varieties. Besides this you can also enjoy a cup of coffee, read a book or even get married (admission– 5.20 euro).

ВИНО И ТАПАС WINE AND TAPAS

В миналото един от най-прочутите винарски региони в Европа, днес Малага постепенно си възвръща старата слава. Едноименното вино е десертно, силно подсладено и се прави от особено ароматните сортове "москател" и "Педро Хименес". Можете да посе-

тите градския Музей на виното (Plaza de los vineros) или, още по-добре, да го опознаете в някой от многобройните и очарователни вино барове.

One of Europe's most famous wine regions in the past, Malaga today is gradually regaining its former fame. The eponymous wine is a very sweet dessert wine that is made of the particularly aromatic varieties Moscatel and Pedro Ximenez. You can pay a visit to the local Museum of Wine (Plaza de los vineros) or, better still, sample it in one of the many inviting wine bars.

КОРИДА CORRIDA

Малага има една от най-прочутите, а също и най-красивите, арени за борба с бикове. Коридата е много спорно зрелище – някои, като Хемингуей, ѝ се възхищават, други се възмущават. Но без съмнение е неотделима част от облика на Испания. Сезонът продъл-

жава от април до септември, а наи-много борби в Малага има по време на фестивала през август.

Malaga boasts one of the most famous, as well as most beautiful, bullfighting rings.

The corrida is a highly controversial spectacle some, like Hemingway, admired it, others are outraged. But it is undoubtedly an inseparable part of the image of Spain. The season lasts from April through September, and most bullfights in Malaga take place during the festival in August.

РОНДА **RONDA**

На около час и половина път е и Ронда – едно от най-забележителните градчета в Испания, кацнало на върха на една стръмна скала посред долината. През вековете скромната рекичка Гуадалевин е разполовила скалата, образувайки дълбок сто и двайсет метра каньон посред самия град. Гледката от Hoвия мост е забележителна, макар че "нов" в случая е леко подвеждащо - съвременник е на Великата френска революция. Насладете й се от ресторантиетата по ръбовете на каньона, където сервират местния специалитет ајо blanco – нещо като таратор, но с филирани бадеми вместо краставици.

Ronda, too, is about an hour and a half away from Malaga - one of the most noteworthy small towns in Spain, perched atop a steep rock in the middle of the valley. Over the centuries the small Guadalevin river cut through and halved the rock, forming a 120-metre deep canyon in the middle of the town. The view from the New Bridge is impressive, although "new" in this case is somewhat misleading - the bridge is a contemporary of the French Revolution. Enjoy the view from the small restaurants on the edges of the canyon where the local speciality ajo blanco is served: something like the Bulgarian tarator, but with shredded almonds instead of cucumbers.

синьо лято **BLUE SUMMER**

Ако търсите отмора на плажа, изборът е труден: на практика всяко от двайсетината съседни крайбрежни градчета заслужава внимание. Все пак ви препоръчваме Нерха – приятен курорт, известен с факта, че тук е заснет прословутият детски сериал "Синьо лято" (Verano Azul). Можете ga опънете хавлията си точно на мястото, където Панчо и Хави се биха за сърцето на Беатрис.

If you're looking to relax on the beach, you face a difficult choice: virtually each of the about twenty neighbouring coasts towns is worthy of attention. Still, we do recommend Nerja - a nice resort, known for the fact that the famous children's series Blue Summer (Verano Azul) was filmed here. You can spread you beach towel exactly in the place where Pancho and Javi fought for the heart of Beatriz.

БЛАГОРОДСТВОТО ПОДСЛАЖДА

Десертните вина никога не са се радвали на голяма популярност в България – за което можем само да съжаляваме.

Текст ЯСЕН БОРИСЛАВОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

оброто десертно вино може да достави много голяма наслада и които не го е разбрал, доста е загубил. В страните със стара култура на пиене това отдавна е известно, поради което и цените на тези вина често са в космоса. Жалко е, че у нас те все още не са особено популярни, тъй като виното минава по-скоро за част от мъжкия свят, а там увлечението по сладките Вкусове винаги е изглеждало някак подозрително.

СПЕЦИФИЧНИЯТ ВКУС на тези вина не е елементарно обвързан със захарното им съдържание. Той е резултат от сложна и често пъти възможна единствено в определени винарски райони технология (поради каприза на някои щамове дрожди да живеят само на определени места). При тях ферментацията не протича, както при сухите вина. При класически представители на жанра като херес, порто, мадеира или малага тя обикновено се прекъсва в определен момент чрез добавяне на етилов спирт (винено бренди). След това техният характерен вкус се развива в резултат на дълбоки и продължителни окислителни процеси при достъп на въздух и под въздействие на специални дрожди, характерни само за конкретния винарски регион. Тези вина се наричат подсилени.

ДРУГИЯТ ТИП СА "ЕСТЕСТВЕНО СЛАДКИ-

ТЕ" или "благородно сладки" вина (vin doux naturel). Такива са жълтите вина от долината на Рона, вината от Сотерн и Барзак в Бордо, унгарското "Токай асу", немското "снежно вино" (eiswein), италианските речиото, пасито или марсала, и т.н.. Те найчесто се произведени от грозде, брано в късна есен и засегнато от така нареченото "благородно гниене" (предизвикано от гъбата Botritis cinerea), или пък оставено да завехне няколко седмици върху дървени скари или сламени рогозки. Във Франция му kaзвam vin de paille (сламено вино). В Германия и Австрия понякога берат гроздето след първия сняг. Целта е водата в зърната да се изпари и да остане силно концентриран cok. Taka мъстта става много сладка и не може да ферментира напълно. При алкохол 17-18 обемни % ферментацията практически спира и във виното остава значително количество неферментирала захар. Впоследствие тези вина се развиват в бъчви, понякога изложени на слънце, при ограничен достъп на кислород. Възможно е двата метода взаимно да се допълват. Освен добавянето на спирт другата принципна разлика е контактът с кислород. При подсилените вина достъпът до въздух в началото на тяхното развитие е неограничен, а при благородно сладките е ограничен от бъчвите или бутилките.

ПО ПРАВИЛО ПОВЕЧЕТО ДЕСЕРТНИ ВИНА

са сладки, но не винаги. Има суха мадейра и сухо порто, а хубавият херес почти винаги е сух, поради което тези вина може ga ce npegnazam u kamo anepumuß. Xapakтерно за тях е, че са силно ароматни и алкохолни (15-22% об.). За разлика от традиционните сухи вина, които не винаги са подходящи за стареене, при десертните достолепната възраст почти винаги е знак за допълнително качество.

Обикновено сладките вина се поднасят с десерти, но като всяко винено правило и това си има своите ефектни изключения. Десертните вина вървят много добре също със синьо сирене или с гъши дроб. Причината е, че добрите десертни вина обикновено са с високи киселини, които да балансират захарите. Точно тези високи киселини си партнират добре и с мазния гъши дроб, както и с пикантните сини си-

порто. Произвежда се единствено в областта Дуро, Португалия. В края на XVII век след поредното усложняване на англофренските отношения двама лондонски търговци потърсили нов източник на вина за Острова и попаднали в един манастир в споменатата област. Игуменът им предложил местно вино, стабилизирано с бренди, и уцелил точно търсения от англичаните вкус. Пътят на портото към Лондон и ▶

▶ света бил открит. През "пияния" английски XVIII век, така живописно документиран в картините на Уилям Хогарт, се е смятало за съвсем приемливо един джентълмен да погълне с вечерята две бутилки порто. Допълнителна причина за особената му популярност е била увереността в неговите лечебни свойства, особено срещу подагра.

Портото може да е бяло или червено. При червените се използват десетки сортове, като основните са: Турига насионал. Турига франка, Тинта Рориз (познат също като Темпранийо), Тинта Барока и Тинта Као. При белите най-често използвани са Малвазия, Серсиал, Вердельо и Рабигато.

ДЪЛГАТА ТРАДИЦИЯ в производството на тези вина е причина за тяхната сложна ферархия според типа, възрастта и качеството. Белите (White Port) обикновено стареят между две и три години в бъчви, след което се бутилират и са готови за пиене. Ruby Port, kakmo nogckasва името, са червени. Отлежават около две години в големи бъчви, след което се бутилират и са готови за пиене, но могат и да стареят, без от това да спечелят особено. Това е по-ниската категория порто.

Tawny Port e no-висока категория. Отлежават между две и седем години в бъчви, след което се бутилират и могат отново да стареят. Тези вина са с наситено кехлибарен или махагонов цвят, което обяснява и името им. Имат много фин, комплексен аромат с нюанси на захаросани плодове, ядки и цветя. Може да са 10-, 20- или 30-годишни и това обикновено е означено на emukema. Годините nokaзват приблизителната възраст на отделните вина в бленда. Хармонията на вкуса при портото, също както при шампанското и коняка, обикновено се постига чрез смесване на различни реколти. Ако портото е Tawny, но om egna pekoлma, се означава kamo Colheita.

Vintage Port е най-висока категория. Вината са от една реколта и след отлежаване в бъчви (между 6 и 24 месеца) продължават да стареят в бутилки още 10 или 20 години. Особеното при тях е, че не всяка реколта е подходяща, а само най-добрите години, обикновено 3-4 в рамките на едно десетилетие. Всяка изба сама решава ganu ga geknapupa pekonmama kamo vintage. Индикацията LBV (Late Bottled Vintage) означава междинна, но сравнително висока категория. Виното е от една реколта и е отлежавало в бъчви 4-5 години, преди да бъде бутилирано. Могло е да бъде vintage port, но поради някаква причина му се е разминало. Single-Quinta означава, че виното е от едно лозе.

ХЕРЕС. В англоговорящия свят тези вина са познати като шери. Произвеждат се около едноименния град в Андалусия, Испания. Правят се от грозде, което един или два дни след откъсването се оставя на слънце. Поради високата захарност на мъстта ферментацията протича много бавно и в определен момент се прекъсва чрез добавяне на спирт. Делят се в четири основни категории - "финос", "амонтиядос", "олоросос" и "раиас". Някои са сухи, а други с малко остатьчна захар. Цветьт може да варира от жълто при по-младите до карамелено при старите. Вкусът им е плътен и силен, а ароматът - фин и богат. Най-добрите вина носят означението vintage, koemo в случая означава "резерва".

МАДЕЙРА. Това вино носи името на португалски остров, където за пръв път е произведено през XVII век. Основният сорт е Малвазия. Технологията е подобна на херес и порто. Особеното е, че тези вина стареят в бъчви, изложени на слънце при 40-45 градуса. Тази тропическа жега може да се имитира и в затворени помещения. Резултатьт е специфичен карамелен тон в букета. Има четири вида мадейра - серсиал, вердельо, буал и малвазия. Първите два са по-сухи, а другите no-сладки.

ОЩЕ КЛАСИКА

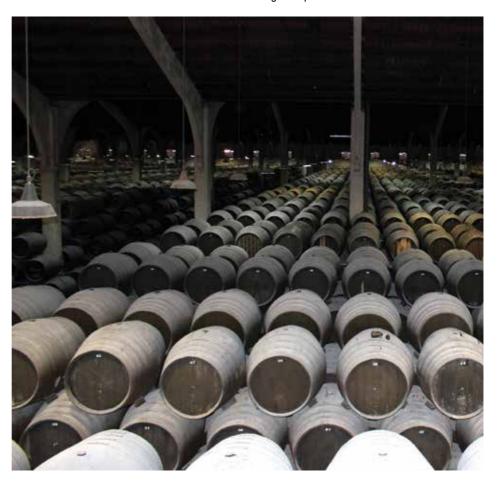
МАЛАГА. Прави се около едноименния град в Южна Испания от сортовете Педро Хименес, Малвазия, Москател и др. Особено популярна в Англия през по-миналия век.

МАРСАЛА. Сицилианско сладко и ароматно вино, може да е кехлибарено или рубинено на цвят. Първоначално започнали да му добавят спирт, за да не се разваля при дълги морски пътешествия. Адмирал Нелсън го включвал в дневната дажба на моряците си.

ТОКАЙСКО. Естествено сладко вино от сортовете Фурминт и Харшлевелю. Произвежда се в областта Токай в Унгария. Част от гроздето се бере, след като е стафидирало.

СОТЕРН И БАРЗАК. Това са имената на два лозарски района в Бордо, популярни най-вече заради естествено сладките вина, които произвеждат. Те са сламеножълти до кехлибарени на цвят, с плътен и много богат вкус.

EISWEIN (снежно вино) е цял клас немски сладки вина. Гроздето се бере в средата на декември или през януари, след като падне първият сняг.

NOBILITY SWEETENS

Dessert wines have never been very popular in Bulgaria – something we should regret.

good dessert wine can be truly delicious; if you do not already know that then you are missing out on a lot. In countries with an ancient drinking culture, dessert wine has long been enjoyed and that explains why the prices of these wines are often very high. It is a pity that they are not especially popular in our country, as wine is considered part of life and the passion for sweet tastes has always been popular.

THIS WINES' SPECIFIC TASTE is not simply bound to their sugar content. It is a result of a complicated technology, possible only in particular wine regions (due to the whims of some strains of yeast to live only in certain places). The dessert wine fermentation process is not the same as with dry wines. The classic representatives of the genre, such as Jerez, Port Wine, Madeira or Malaga, are usually distorted by adding ethyl spirit (wine brandy). After this step, their specific taste is developed as a result of a deep and long-lastBy YASEN BORISLAVOV / Photography SHUTTERSTOCK

ing oxidizing process with air and special yeast; all of this is typical only to particular wine regions. These wines are known as fortified wines.

THE OTHER TYPES ARE "NATURALLY SWEET

ONES" or "nobly sweet" wines (vin doux naturel). Examples of these wines include the yellow wines from the Rhone River valley region, the wines from Sauternes and Barsac in Bordeaux, Tokaji Aszu, the German "Snow Wine", the Italian Recioto, Rassito or Mala, etc. Most often they are made of grapes picked in late autumn and are impacted by "noble rotting" (caused by the Botritis cinerea fungus), or left to fade for a few weeks on wood grates or straw-mats. In France they call it vin de paille (straw wine). In Germany and Austria they sometimes pick the grapes after the first snow. This is done to ensure the water in the grapes evaporates and the strong concentrated juice remains. Thus the pulp becomes very sweet and it cannot fully ferment. The alcohol volume is usually 17-18 per cent, the fermentation process practically stops and a considerable quantity of unfermented sugar stays in the wine. The wine is then left in barrels, sometimes exposed in the sun, with limited access to oxygen.

Both methods complement one another. Besides adding alcohol, the other principal difference is the contact with oxygen. In the fortified wines the access to air in the beginning of their development is unlimited and in the nobly sweet ones it is limited by the use of barrels or bottles.

BY DEFAULT MOST DESSERT WINES are sweet, but not always. There is the dry Madeira, the dry Port Wine and the good Jerez is almost always dry. These wines can also be offered as an aperitif. It is common for these to have a strong aroma and15-22 per cent alcohol volume. In contrast to the traditional dry wines they are not always suitable for aging, with the dessert wines old age is almost always a sign for additional quality.

Usually sweet wines are served with desserts, but as with any wine rule, this one has its exceptions.

Dessert wines go really well with blue cheese or foie gras because good dessert wines normally have high acids, which must be balanced with sugars. These high acids combine well with the fat in foie gras, as well as with spicy blue cheese.

PORT WINE. It is produced only in the Duro region of Portugal. At the end of the 17th century, after difficult relations between the English and French, two merchants from London looked for a new source of wine for Britain and ended up in a monastery in the Duro region. The abbot offered them local wine, stabilized with brandy, which achieved the taste sought after by the Englishmen. The path of port wine to London and the world had been found. During the 18th century in "drunken" England, which is picturesquely documented in William Hogarth's paintings, it was considered absolutely acceptable for a gentleman to guzzle two bottles of wine with his dinner. Another reason for its peculiar popularity was the belief of its medicinal abilities, especially against gout. Port Wine can be white or red. Dozens of sorts are used for red wines, the most popular are: Touriga Nacional, Touriga Franca, Tinta Roriz (also known as Tempranillo), Tinta Barocca and Tinta Cao). For white wines Malvasia. Sercial. Verdelho and Rabigato are most popular.

THESE WINES' LONG PRODUCTION TRADI-TION is why there is a complicated hierarchy based on the type, age and quality. The white wines (White Port) usually take between two and three years to age in barrels and then are ready to drink. Ruby Port, as the name suggests, are red. They mature in about two years in big barrels and are ready for drinking, but can mature without much benefit. This is the lower category of Port Wine.

Tawny Port is the higher category. They mature between two and seven years in barrels and then are bottled and again can mature. These wines have intense amber or mahogany color, which explains their name. They have a very delicate, complex aroma with nuances of sugared fruit, nuts and flowers. They can be 10, 20 or 30 years old and this is usually indicted on the label. The year shows the average age of the particular wines in the blend. The taste's harmony in port wine, as well as in champagne and cognac, is normally achieved by mixing different harvests. If the Port is Tawny, but from one harvest it is defined as Colheita.

Vintage Port is the highest category. The wines are from one harvest and after aging in barrels (between 6 and 24 months), they continue maturing in bottles for another 10 or 20 years. However, not every harvest is suitable, but only the best years, usually three or four within a decade. Each wine cellar decides whether to declare the harvest as vintage.

The Late Bottled Vintage (LBV) means it is average, but a relatively high category. The wine is from one harvest and has matured in barrels

for four to five years before being bottled. Single-Quinta means that the wine comes from one vineyard.

JEREZ. In the English-speaking world these wines are known as Sherry. They are produced near the eponymous town in Andalucía, Spain. They are made from grapes that are left in the sun for a day or two after picking. Due to the high sugar content of the pulp, fermentation occurs very slowly and then is interrupted by adding alcohol. They are separated into four main categories, Finos, Amontillados, Olorosos and Rayas. Some of these wines are dry and others have a little residual sugar. The color can vary from yellow in the younger wines, to caramel in the older wines. Their flavor is deep and strong and the aroma is delicate and rich. The best wines are labelled as vintage, which in this case means "reserve".

MADEIRA. This wine is named after the Portuguese island where it was produced for the first time in the 17th century. The main sort is Malvasia. The technology is similar to Jerez and Port, but these wines mature in barrels and are exposed to the sun at 40-45 degrees. This tropical heat can be imitated in indoor spaces and the result is a specific caramel tone in the bouquet. There are four types of Madeira - Sercial, Vardelho, Bual and Malvasia. The first two kinds are drier and the others are sweeter.

MORE CLASSICS

MALAGA. It is produced near the eponymous town in Southern Spain from the Pedro Ximenez, Malvasia, Moscatel, etc sorts. These were especially popular in England during the 19th century.

MARSALA. Sicilian sweet and aromatic wine, it can be amber or ruby-colored. Initially they started adding alcohol to it in order to prevent spoiling during long sea voyages. Admiral Nelson included it in his sailors' daily rations.

TOKAJI. Naturally sweet wine from the Furmint and Harslevelu sorts. It is produced in the Tokai region of Hungary. Part of the grapes are picked after they have dried out.

SAUTERNES AND BARSAC. These are the names of two vineyard regions in Bordeaux, popular for the naturally sweet wines they make. They vary from straw yellow to amber, with a thick and very rich taste.

EISWEIN (Snow Wine) is a whole class German sweet wines. The grapes are picked in the middle of December or in January, after the first snow.

*ЛЮКСОВОЕ СТРОИТЕЛЬСТВО *ДВУХ- И ТРЕХКОМНАТНЫЕ КВАРТИРЫ С ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ПЛАНИРОВКОЙ *ОТЛИЧНАЯ ИНВЕСТИЦИЯ *ИНВЕСТИЦИОННО-СТРОИТЕЛЬНАЯ КОМПАНИЯ С БОЛЬШИМ ОПЫТОМ И ОТЛИЧНОЙ РЕПУТАЦИЕЙ

*LUXURY CONSTRUCTION *ONE - AND TWO - BEDROOM APARTMENTS WITH FUNCTIONAL DISPOSITION *EXCELLENT INVESTMENT *INVESTMENT CONSTRUCTION COMPANY WITH EXPERIENCE AND A GREAT REPUTATION

AUCKPETHUST GAPHA TYPIIII/STA

В българския душевен мир тя не е просто храна, а социална норма

Tekcm ЯСЕН БОРИСЛАВОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

един от разказите си Йордан Радичков казва, че всеки човек си има едно свое малко отечество - това е родното място, къщата, от чийто праг за първи път е погледнал към света, видял e гледките наоколо и е чул човешки гласове. Част от това малко отечество са и някои добре познатите и обикнати миризми. "Есен е, мирише на есенни цветя от градините, жени варят сладко по дворовете или пекат лъскав червен пипер за туршия", носталгично разказва писателят.

НЯКАКВА ЧАСТ ОТ ТОВА ИНТИМНО и дълбоко лично "малко отечество" винаги е била и туршията. Много хора си мислят, че тя е типично балканско кулинарно достижение, което не е вярно. По цял свят там, където

има ясно обособени четири годишни сезона, хората приготвят и ядат някаква туршия. Някои наивно gonyckam, че щом един пазар може да предлага целогодишно пресни плодове и зеленчуци, това прави туршията излишна и я превръща в отживелица от миналото. Който е повярвал на тази заблуда, горчиво е съжалявал. Никой декемврийски домат не може пълноценно да замени киселите краставици или киселото зеле, да не говорим за пълнените камби с моркови и чесън или пък за царската туршия. Туршията е специален кулинарен жанр, тя е малко чудо на прироgama и технологиите. Нейният вкус има точно толкова общо с вкуса на изходните продукти, колкото вкусът на млякото може да прилича на стотиците сирена, които се правят от него. ▶

РИСТОРИЯТА НА ТУРШИЯТА Е МНОГО

СТАРА, поради което е твърде неясна. Тя вероятно се е появила още в библейски времена като резултат от усилието отделни храни да бъдат запазвани за подълго време. Би могло да се приеме, че туршията идва от вечността и точно това я прави по особен начин човечна. Нейният вкус поради някакъв каприз на природата винаги е обвързан с произхода й, както това е валидно за виното, някои сирена и разни други кулинарни продукти. Често дискутирана тема в емигрантските общности е вкусът на туршията, която в Америка или Англия никога не ставала същата, както в България, въпреки стриктното спазване на рецептите. Ето една сериозна причина българската туршия да бъде защитена като уникален продукт. Вероятно повечето корейци си мислят същото за тяхното традиционно леко лютиво кисело зеле кимчи (Тук в скоби бихме добавили, че японското суши, превърнато през последните години в предпочитан специалитет за преуспяващи юпита, някога е било технология за съхраняване на риба във ферментирал ориз – най-малкото близък роднина на туршията.)

Сигурно е, че исторически технологията на киселото зеле се е придвижвала от изток на запад. Народите от Източна Азия са го познавали много преди германците и елзасците да го превърнат в емблема на своите традиционни кухни.

АНТИЧНИЯТ ГРЪКО-РИМСКИ СВЯТ НЕ познава класическата ферментирала туршия. В съчиненията на старите римски писатели като Колумела, Катон и Плиний са споменати само краставици и прясно зеле, мариновани с оцет и сол. За съхраняване на плодове те препоръчвали различни техники - ябълките да се завиват в сурова вълна, наровете и орехите да се заравят в пясък, а дюлите и крушите да се заливат с мед. Впрочем не е съвсем вярно, че не познавали туршията. Един от големите кулинарни приноси на гръцко-римската античност е свързан с маслините, които стават годни за ядене едва след обработки, твърде близки до технологията на туршията.

Същинската туршия е проникнала в Европа през Средновековието и, изглежда, особен принос за това са имали славяните. Вероятно това обяснява и трайната привързаност на европейския югоизток към пикантно-киселия вкус на киселите краставици, киселото зеле и други приготвени по подобен начин зеленчуци.

Makap ga се смята за нещо типично за източните кухни, туршията е изиграла благотворна роля и в историята на западната цивилизация. Благодарение на киселото зеле и киселите краставици през XVII и XVIII век моряците от английския флот постепенно се избавили от

хроничния скорбут, което е помогнало Великобритания да се превърне в световна империя, над която (по думите на кралица Виктория) слънцето никога не

У НАС ТАЗИ ТЕХНОЛОГИЯ е била позната още времето на Средновековието. В някои извори се споменават туршии от круши (крушеница) и грозде (грозденица). Едва ли има съмнение, че още тогава е правено кисело зеле и кисели краставици. Сигурно е, че Възраждането заварва българите с оформени познания и установени вкусове в тази област и това ясно личи от произведения на възрожденски писатели като Цани Гинчев, Любен Каравелов, Петко Славейков и др. В българския душевен мир домашната туршия не е просто зимнина, а социална норма. В нея е отразена една типична особеност на националния нрав - индивидуализмът, който намира израз в чувството за самодостатъчност. Спретнатите в редици буркани с грижливо наредени краставички, камби, моркови, целина, домати и други зарзавати, които всяка есен си заемат мястото на рафтовете в зимника, приличат на стегната за бой войска. Това е нещо като домашен арсенал, с който всяко порядъчно домакинство посреща враждебността на околния свят.

Домашното приготвяне на туршии, комnomu, сладка и други лакомства винаги е било сред неизбежните ритуали на късното лято и ранната есен във всяко порядъчно българско домакинство.

В НЕДАЛЕЧНОТО МИНАЛО ТАЗИ ДЕЙ-

ност беше често иронизирана от разни хумористи и фейлетонисти, но днес демодираният уж свят на саморъчно затворените буркани става все по-актиален и се връща на мода. Рисковете и тревогите, които поражда индустриалното хранене заради замърсяването на почвите и водите, въвеждането на генномодифицирани организми, kakmo u поради всевъзможни консерванти, подобрители и оцветители, дискретно означени върху emukemume kamo E-egukoù cu номер, кара все повече хора да се отнасят сериозно към онова, което по-рано им е изглеждало ненужно и смешно. Поради което и консервните фабрики често предлагат тяхната продукция с индикацията "домашно". Този примамлив, но измамен надпис все по-упорито присъства върху етикети на индустриално произведени храни. Домашното консервиране днес е един от малкото начини човек да знае какво точно яде. Това е причина и за неговата несекваща актуалност.

The Discreet **Charm of Pickles**

As a part of the average Bulgarian's inner peace, it is not just food, but rather a social norm.

By YASEN BORISLAVOV / Photography SHUTTERSTOCK

n one of his stories Yordan Radichkov says that each person has their own little homeland - their native place or home from the thresholds of which they first looked upon the world, saw the surrounding scenes and heard human voices. Part of this "native land" is made up of some very familiar and well-loved smells. "It is autumn; it smells of autumn flowers from the gardens, of women boiling jam in the yards or baking shiny red peppers for pickled vegetables," the author narrates with nostalgia.

A ROLE IN THIS INTIMATE and deeply personal "small homeland" has always been played by pickled vegetables. Many people think they are a typically Balkan culinary achievement, but this is not true. All over the world, wherever people have four distinct seasons, they prepare and eat some sort of pickled vegetable.

Some people naively think that if a particular market offered fresh fruits and vegetables throughout the year, then pickled vegetables would be unnecessary and relegated to a remnant from the past. Whoever has fallen for this deception has bitterly regretted it. No tomato grown in December can sufficiently substitute for pickles or sauerkraut, not to mention peppers stuffed with carrots and garlic, or mixed pickles. Pickled vegetables is a special culinary genre; it is a small miracle of nature and technology. Its taste has to do with the taste of the original produce, just as the hundreds of different types of cheese made from milk resemble its taste.

THE HISTORY OF PICKLED VEGETABLES

IS VERY OLD; that is why it is so unclear. They probably emerged during the biblical age as a result of attempts to preserve different foods for a long period of time. It could be assumed that pickled vegetables are as old as time itself, and this is what makes them, in an odd way, very human. Its taste, due to some caprice of nature, is always related to its origin, as is the case with wine and certain types of cheese and other culinary products. A topic often discussed in immigrant communities is the taste of pickled vegetables, which is never the same in the US and England as it is in Bulgaria, despite strict adherence to trusted recipes. This is another important reason for Bulgarian mixed pickles to be protected as a unique product. Most Koreans probably feel the same about their traditional, slightly

> spicy fermented cabbage that is known as "kimchi." (Here is the place where we should add that Japanese sushi, transformed into a preferred and special food for prosperous yuppies over the years, was once a technology for preserving fish in fermented rice - in its own way, it is a close relative to pickled vegetables.)

Historically, the technology of fermenting cabbage has moved from east to west. The peoples of East Asia knew the technology long before the Germans and Alsatians turned it into a symbol of their traditional cuisine - known in English as the German sauerkraut

THE ANTIQUE GRECO-ROMAN WORLD DID NOT KNOW the classic pickled vegetables. In the writings of ancient Roman writers such as Columella, Caton and Pliny, only cucumbers and cabbage are mentioned as being marinated with vinegar and salt. Other techniques were recommended for the preservation of fruits - apples were wrapped in raw wool, pomegranates and walnuts were buried in sand, and quinces and pears were immersed in honey. In fact, it is not completely true that they did not know pickled vegetables. One of the major culinary contributions of Greco-Roman antiquity is related to olives, which only become edible after a procedure that is quite similar to that of pickling.

True mixed pickles came to Europe during

the Middle Ages, thanks in part, it seems, to the Slavs. This probably explains the eternal attachment of people in southeastern Europe to the spicy-sour taste of pickles, sauerkraut and other vegetables that are prepared in the same manner.

Although it is seen as something typical for Eastern cuisines, mixed pickles have also had a positive impact on the history of Western civilization. Thanks to sauerkraut and pickles, English sailors of the XVII and XVIII centuries gradually got rid of chronic scurvy, which in turn helped Great Britain become a worldwide empire, upon which (according to the words of Queen Victoria) the sun never

IN BULGARIA THIS TECHNOLOGY has been known since the Middle Ages. Some sources mention pickled pears (krushenitsa) and grapes (grozdenitsa). There is no doubt that fermented cabbage and pickles were also known at that time. It is clear that, by the Bulgarian Revival Era, Bulgarians had well-established knowledge and tastes in this field; this is evident in the works of Revival period writers such as Tsani Ginchev, Lyuben Karavelov, Petko Slaveykov and others. As a part of the average Bulgarian's inner peace, homemade pickled vegetables are not just a winter food supply, but also a social norm. This represents a typical trait of the national character - individualism, which finds its outlet in a sense of self-sufficiency.

Neatly ordered in carefully arranged rows, jars of pickled cucumbers, tomato peppers, carrots, celery, tomatoes and other vegetables line cellar shelves as if assembled for war. This is something like a home arsenal that every respectable household uses to overcome the hostility of the surrounding world. Making pickled vegetables, compote, jams and other delicacies at home has always been among the inevitable rituals of late summer and early autumn in every true Bulgarian household.

IN THE RECENT PAST THIS ACTIVITY was often derided by different humorists, but today this so-called old-fashioned world of hand-sealed jars has become more and more topical and fashionable. The risk and unease that industrial foods bring because of soil and water pollution, the introduction of GMO, and the multiple preservatives, additives and colorants that are discretely marked on labels with some "E-number" makes more and more people seriously consider that which they previously saw as unnecessary and funny. Because of this, canneries often market their products as being "homemade." This tempting but false labeling has begun to appear with increasing frequency on industrially produced food. Today, home canning is one of the few ways to know what one is eating. This is the reason for its on-going importance.

ПЪАНА ДЕЗИНФЕКЦИЯ, СПОКОЕН ПОЛЕТ

С "БЪЛГАРИЯ ЕЪР"

Преди всеки полет самолетите ни се обработват по специална UV технология с машината HONEYWELL UV CABIN SYSTEM II, а докато летим чистотата на въздуха се гарантира от специалните HEPA системи.

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА БАГАЖ ПО ПОЛЕТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕЪР

Всички пътници на "България Ер" имат право на превоз на безплатен ръчен багаж 10 кг + дамска чанта/лаптоп в салона, а в зависимост от избраната класа и тарифа и на регистриран базаж (в базажника на самолета). Превозът на базаж по редовните линии е съобразен и с някои общи правила и политиката на "България Ер" които трябва да имате предвид. Авиокомпания "България Ер" спазва системата PIECE CONCEPT, базирана на броя, теглото и размерите на чекирания багаж.

BAGGAGE ALLOWANCE ON BULGARIA AIR FLIGHTS

All passengers of Bulgaria Air are entitled to free carriage of cabin baggage 10 kg + personal item/laptop, as well depending on the chosen class of service and fare to a checked baggage (in the luggage compartment of the airplane). Baggage transportation on regular flights is based on some general rules and the policy of Bulgaria Air, which you should consider. Bulgaria Air baggage policy complies with the PIECE CONCEPT system based on the quantity, weight and dimensions of the checked-in baggage.

ТАРИФИ БЕЗ РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен само ръчен багаж, има право да превози в кабината на самолета безплатен багаж, както следва:

ИКОНОМИЧНА КЛАСА

- 1 брой ръчен багаж до 10 kг и размери 55х40х23 см (сумарна дължина* до 118 см)
- + дамска чанта/лаптоп

ТАКСИ ЗА РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

- •Първи брой регистриран багаж до 23 кг и до 158 см*:

- Вътрешни полети 15 евро в посока;
  Международни полети 20 евро в посока**.
  За пътуване до/от Дубай 30 евро в посока
- > В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чекиран багаж, се прилагат стандартните условия на "България Еър"
- > Регистриран багаж може да бъде закупен преди полет на летище или чрез издателя на билета.
- > Притежанието на карти ССВ Club, карта Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и "България Еър", както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен чекиран багаж по тарифа без багаж.
- * Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /l+h+w/
- ** За пътуване от Лондон 20.00 GBP, от Цюрих 20 CHF, om Ten ABuß - 20 USD.

При пътуване от някоя от гръцките дестинации (Солун, Атина, Родос, Корфу или Хераклион) регистриран багаж или свръхбагаж може да бъде заявен само чрез издателя на билета или през Центъра за обслужване на клиенти по имейл на callfb@air.bg uлu телефон +359 2 40 20 400.

ТАРИФИ С РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен регистриран багаж, има право да превози в багажника на самолета безплатен багаж, както следва:

По международни и вътрешни линии:

БИЗНЕС КЛАСА

- · 2 броя ръчен багаж с общо тегло до 15 кг (размери до 55х40х23 см всеки) + 1 gaмска чанта/лаптоп;
- 2 броя регистриран багаж до 32 кг и до 158 см* всеки.

ИКОНОМИЧНА КЛАСА

- 1 брой ръчен багаж до 10 kz и размери 55х40х23 см (сумарна дължина* до 118 см) + 1 дамска чанта/лаптоп;
- 1 брой регистриран багаж до 23 кг и до 158 см*.

- · 3/ATHA KAPTA FLY MORE
- •БИЛЕТИ, ЗАПЛАТЕНИ С KAPTA VISA PLATINUM ОТ ЦКБ
- •БИЛЕТИ, ЗАПЛАТЕНИ С КОБРАНДИРАНА КАРТА "БЪЛГАРИЯ ЕЪР И ЦКБ"
- ЧЛЕНОВЕ НА ПРОГРАМАТА ССВ CLUB МОРЯЦИ***

2 броя по 23 kz u go 158 см* всеки, за полети, при koumo onepupaщ превозвач е авиокомпания "България Еър".

• БЕБЕТА ОТ 0-2 ГОДИНИ

В случай че тарифата, по която е издаден билетът на възрастния придружаващ бебето, позволява 1 брой чекиран багаж до 23 кг, то бебето има право на 1 брой чекиран багаж до 10 кг. Превозът на бебешки колички се извършва безплатно, но те следва задължително да се предават и получават непосредствено при качване/слизане на/от самолета. Авиокомпанията не носи отговорност за щети в резултат на транспортиране по багажните ленти, в случай че количката не е предадена/получена на/от самолета

- * Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /I+h+w/. Пътникът може да превозва и повече от безплатната норма багаж срещу допълнително заплащане. Трети багаж се таксува по таксата за трети свръхбагаж
- ** Ако билетите Ви са заплатени в сайта на компанията, както и в случаите на: притежание на златна карта FLY MORE, членство в програмата ССВ Club или за билети, заплатени с кобрандирана карта от ЦКБ и "България Еър" или карта Visa Platinum om ЦКБ, е необходимо да се свържете с нас на тел.: +359 2 4020 400 или на e-mail: callfb@air.bg за преиздаване на билета с право на 2 броя безплатен багаж. Притежанието на карти ССВ Club, Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и "България Еър", както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен

TARIFFS WITHOUT CHECKED BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes only a hand baggage carriage, is allowed to transport in the cabin free baggage allowance as follows:

ECONOMY CLASS

1 piece of hand baggage up to 10 kg and with dimensions 55x40x23 cm (total length up to 118 cm)*

+ 1 personal item / laptop bag

FEES FOR CHECKED BAGGAGE CARRIAGE

- First piece of checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm*:
- Domestic flights EUR 15 one way;
- International flights EUR 20 one way**.
- · For travel to/from Dubai EUR 30 one way
- > In case of heavier, above volumes or additional piece of checked baggage, the standard conditions of Bulgaria Air apply.
- > Checked baggage can be purchased before the flight at the airport or through the issuer of the ticket.
- > Possession of CCB Club card, Visa Platinum card from CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and FLY MORE gold card does not entitle free checked baggage on tariff
- * The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage /l+h+w/.
- ** For travel from London 20.00 GBP, from Zurich 20 CHF, from Tel Aviv 20 USD. When traveling from any of the Greek destinations (Thessaloniki, Athens, Rhodes, Corfu or Heraklion) checked baggage or oversize baggage can be requested only through the ticket issuer or through the Customer Service Center by email at callfb@air.bg or phone +359 2 40 20 400.

TARIFFS WITH CHECKED-IN BAGGAGE

Each passenger with a ticket purchased in a tariff that includes checked baggage is allowed to transport in the luggage compartment of the airplane free baggage allowance

International and Domestic flights

BUSINESS CLASS

- •2 pieces hand baggage with a total weight up to 15 kg (dimensions 55x40x23cm each) and 1 personal item/laptop bag;
- 2 pieces of checked baggage up to 32 kg and 158 cm* each.

ECONOMY CLASS

- 1 piece of hand baggage up to 10 kg and with dimensions
   55x40x23 cm (total length up to 118 cm)* + 1 personal item / laptop bag;
- 1 piece of checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm*

Exceptions

- · GOLD CARD FLY MORE
- · TICKETS PAID WITH VISA PLATINUM CARD BY CCBANK
- · TICKETS PAID WITH CO-BRANDED CARD BULGARIA AIR / CCBANK
- · MEMBERS OF THE CCB CLUB PROGRAM
- · SEAMEN**
- 2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each* for flights operated by Bulgaria Air. INFANTS 0-2 YEARS OF AGE

If the fare of the ticket of the adult who is accompanying the baby allows 1 piece checked baggage up to 23 kg, the baby is entitled to 1 piece checked baggage up to 10 kg. Transportation of baby carriages is free of charge, but it is mandatory to hand them over / to receive them immediately before embarkation / disembarkation of the aircraft. The aviation company shall not be responsible for damages resulting from transportation on baggage belts, in case the carriage has not been handed over / received at the aircraft.

- * The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage /l+h+w/. The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.
- ** If your tickets are paid in the company's website, as well as in the cases of: possession of gold card FLY MORE, membership in CCB Club, or tickets paid with co-branded card from CCB and Bulgaria Air or Visa Platinum card from CCB you need to contact us by phone +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg to reissue the ticket entitled to free 2 pieces of luggage. Possession of card CCB Club, Visa Platinum CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and Gold Card FLY MORE does not entitle the additional free checked baggage on tariff without luggage.

допълнителен чекиран багаж по тарифа без багаж

* За да се възползвате от условията ни за превоз на моряци, е необходимо билетьт да бъде издаден в по-специална моряшка тарифа. За повече информация и резервация можете да се обърнете към Центъра за обслужване на kлueнmu на meл.: +359 2 4020 400 uлu на e-mail callfb@air.bg, бlopama на авиокомпанията в страната и чужбина, както и чрез агентската мрежа.

ПЪТНИКЪТ МОЖЕ ДА ПРЕВОЗВА И ПОВЕЧЕ ОТ БЕЗПЛАТНАТА НОРМА БАГАЖ СРЕЩУ ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАПЛАЩАНЕ *

Такси за свръхбагаж

МЕЖДУНАРОДНИ ЛИНИИ

За тегло на багажа между 23 kг и 32 kг * - 50 евро; За големина на багажа между 158 см и 203 см - 70 евро; Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до и 158 см – 50 евро; Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до и 158 см - 100 евро.

За пътуване от Лондон посочените тарифи са съответно 50/70/100 GBP, от Цюрих 50/70/100 CHF, от Тел Авив 50/70/100 USD.

При пътуване от някоя от гръцките дестинации (Солун, Атина, Родос, Корфу или Хераклион) допълнителен регистриран багаж или свръхбагаж може да бъде заявен само чрез издателя на билета или през Центъра за обслужване на клиенти по имейл на callfb@air.bg или телефон +359 2 40 20 400.

ВЪТРЕШНИ ЛИНИИ

За тегло на багажа между 23 kz и 32 kz * – 20 евро; За големина на багажа между 158 см и 203 см – 30 евро; Допълнителна бройка – втори багаж до 23 кг до и 158 см – 20 евро; Допълнителна бройка - трети багаж до 23 kг до и 158 см - 50 евро; *Багаж с тегло над 32 кг може да се превозва само като карго.

Специални категории багаж

СПОРТНА ЕКИПИРОВКА

Превозът на спортна екипировка не влиза в нормата на безплатния чекиран багаж. Таксува се 50 евро в посока, като допълнително парче чекиран багаж. Максимални размери до 23 кг и до 203 см сумарна дължина.

Изключение: За всички директни полети, оперирани от "България Еър":

• Безплатен превоз на един чифт ски/сноуборд екипировка

ВЕЛОСИПЕДИ

Приемат се за превоз в специална опаковка (картон или специален калъф). Максимални размери на опаковката 160 x 90 x 25 см. Изисква се предварително потвърждение на услугата в резервацията.

Международни линии: 70 евро в посока. Вътрешни линии: 30 евро в посока.

Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси се извършва съгласно изискванията на Международната асоциация за въздушен транспорт /IATA/. Не се потвърждава на codeshare полетите на "България Еър". Превозът на огнестрелни оръжия не може да бъде потвърден в случаите, когато авиокомпания "България Еър" е партньор по полет. Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси, различни от спортно оръжие и боеприпаси, е забранен. В някои случаи превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси за ловни и спортни цели може да бъде разрешен. Пътникът трябва да се свърже с "България Еър" и да предостави информация за вида на оръжието, серийния му номер и припасите, които се внасят в резервационната система. Всички огнестрелни оръжия и боеприпаси се приемат само като багаж за транспортиране в багажниците на самолета и в никакъв случай в салона с пътниците. Трябва да са разделно и подходящо опаковани, като теглото на мунициите не бива да надвишава 5 кг. Пътникът трябва да има всички документи, изисквани от закона и подзаконовите актове, приложими за превоз за съответната държава. "България Еър" си запазва правото да откаже превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси.

- ЛоВни пушки и патрони комплект до 15 кг. такса 50 евро в посока;
- Ловни пушки и патрони при общо тегло над 15 кг. такса 70 евро в посока;
- Късо огнестрелно оръжие (пистолет): такса 20 евро в посока.

 Λ овната пушка и патроните се считат за едно парче регистриран багаж и се таксуват с еднократна такса за обслужване. Този вид багаж не се включва в безплатната норма и таксата се прилага независимо от това дали пътникът има друг чекиран багаж.

ДОМАШНИ ЛЮБИМЦИ В ПЪТНИЧЕСКАТА КАБИНА /РЕТС/

- Максимално тегло на животното и клетката до 8 кг*;
- Максимални размери на клетката 48 x 35 x 22 см;
- Не се включва в безплатната норма багаж и се заплаща такса om 60 eßpo ß nocoka.

ДОМАШНИ ЛЮБИМЦИ В БАГАЖНИКА /AVIH/

- Без ограничение в теглото на животното;
- Максимални размери на клетката 110 x 65 x 70 см;
- Не се включва в безплатната норма багаж, заплаща се такса: при тело на животното и контейнера до 32 кг 100 евро в посока при тело на животното и контейнера над 32 кг 140 евро в посока**

Важни уточнения за превоза на домашни любимии:

- Превозът на домашни любимци задължително подлежи на потвърждение от Авиокомпанията. За потвърждение е необходимо да се свържете с Центъра ни за обслужване на клиенти на телефон: +359 2 402 0400 или по e-mail callfb@air.bg;
  • Приемат се за превоз само кучета и котки;
- "България Еър" не приема за превоз животни до и от Великобритания;
- Бойните и опасни породи се приемат за превоз само като карго (напр. Американски питбул териер, Стафордширски бултериер, Американски стафордширски териер, Бултериер, Американски булдог, Дого Аржентино, Кангал (Анатолийска овчарка), Кавказка овчарка, Ротвайлер, Родезийски риджбек, Доберман, Кане Корсо и др.)
- *за полети FB1431/1432 go и от Париж, където опериращ превозвач e Air France, максималното тегло за превоз на PETC е 6 ка
- ** Животни с тегло с контейнера над 32 kг не се приемат за превоз go/om Eplokcen
- * За смесени превози с участието на "България Еър" и други партньорски авиокомпании в маршрута могат да бъдат прилагани други условия за багаж

*** In order to take advantage of our conditions for the transportation of seamen, the ticket must be issued at a special seaman fare. For more information and reservations, please contact the Customer Service Center at +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg, any of the Bulgaria Air offices or through the travel agent network.

THE PASSENGER MAY CARRY MORE THAN THE FREE BAGGAGE AL-LOWANCE AT ADDITIONAL COST

Excess baggage fees INTERNATIONAL FLIGHTS

Baggage weight between 23 kg and 32 kg* - EUR 50; Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm - EUR 70; Extra piece - second bag up to 23 kg x 158 cm - EUR 50; Extra piece - third bag up to 23 kg x 158 cm - EUR 100.

For travel from London the indicated fares are respectively 50/70/100 GBP,

from Zurich 50/70/100 CHF, from Tel Aviv 50/70/100 USD

When traveling from any of the Greek destinations (Thessaloniki, Athens, Rhodes, Corfu or Heraklion) additional piece of checked baggage or oversize baggage can be requested only through the ticket issuer or through the Customer Service Center by email at callfb@ air.bg or phone +359 2 40 20 400.

DOMESTIC FLIGHTS

Baggage weight between 23 kg and 32 kg* - EUR 20; Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm - EUR 30; Extra piece - second bag up to 23 kg up to 158 cm - EUR 20; Extra piece - third bag up to 23 kg up to 158 cm - EUR 50;

* Baggage with weight over 32 kg may only be carried as cargo.

Special categories of baggage

SPORT EQUIPMENT

Transportation of sport equipment is not included in the quota of checked baggage. It is charged as an extra piece of checked baggage – EUR 50 in direction.

The equipment must be of maximum weight and total dimensions 23 kg and 203 cm. Exception: for all flights operated by Bulgaria Air:

• Free carriage of 1 piece of ski / snowboard equipment.

Accepted for carriage in special packaging (cardboard or a special case). Maximum size of package $160 \times 90 \times 25$ cm. This service requires pre-confirmation in the reservation. International flights: EUR 70 per direction. Domestic flights: EUR 30 per direction.

Carriage of firearms and ammunition is carried out according to the requirements of the International Air Transport Association /IATA/. It is not confirmed on codeshare flights of Bulgaria Air. Carriage of firearms and ammunition other than sport weapons and ammunition is prohibited. In some cases, carriage of firearms and ammunition for hunting and sporting purposes may be permitted. The passenger should contact Bulgaria Air and provide information on the type of weapon, its serial number and the ammunition, which will be entered into the reservation system. All firearms and ammunition will be accepted only as baggage and must be transported in the luggage compartment of the airplane and under no circumstances in the passenger cabin. They must be suitably packed separately and the weight of the ammunition should not exceed 5 kg. The passenger should have all documents required by law and regulations applicable to carriage for the particular state. Bulgaria Air reserves the right to deny carriage of firearms and ammunition.

- Hunting rifles and cartridges total weight up to 15 kg: fee EUR 50 per direction;
  Hunting rifles and cartridges total weight over 15 kg: fee EUR 70 per direction;
- · Short-barrel firearms (pistol): fee EUR 20 per direction.

Hunting rifles and cartridges are regarded as one piece of registered baggage and are charged with one-time fee for service. This type of baggage is not included in the free allowance and the fee is applied regardless of whether the passenger has other checked in baggage

PETS IN THE PASSENGER CABIN /PETC/

- Maximum weight of the animal and the cage up to 8 kg*; - Maximum dimensions of the cage 48 x 35 x 22 cm;
- · The pet is not included in the free baggage allowance, and a fee of EUR 60 per direction applies.

PETS IN THE HOLD /AVIH/

- No limitation in the weight of the animal;
  Maximum dimensions of the container 110 x 65 x 70 cm;
- The pet is not included in the free baggage allowance, and the following fees apply: At the weight of the animal and container up to 32 kg - EUR 100 per direction; At the weight of the animal and container over 32 kg - EUR 140 per direction.

- Important information for live animal transportation:Pets transportation (both PETC and AVIH) is a subject to compulsory confirmation from the Airline. For confirmation please contact our Customer Service Centre at +359 2 402 0400 or by e-mail: callfb@air.bg;
- · Only dogs and cats are accepted for transport;
- Bulgaria Air does not accept animals to and from Great Britain;
   Fightng and dangerous breeds are accepted for carriage only as cargo (example: American Pit Bull Terrier, American Staffordshire Terrier, Staffordshire Bull Terrier, Bull Terrier, American Bulldog, Dogo Argentino, Karabash (Kangal), Anatolian Shepherd Dog, Caucasian Ovcharka (Caucasian Shepherd Dog), Rottweiler, Rhodesian Ridgeback, Doberman, Cane Corso, etc.).
- * For flights FB1431/1432 to and from Paris where operating carrier is Air France, the maximum weight of PETC is 6 kg.
- ** Animals weighing over 32 kg together with the container are not accepted for carriage to / from Brussels
- * For partner flights involving Bulgaria Air and other partner airlines, other luggage conditions may apply.

ГОТОВИ ЗА ПОЛЕТ

Предлагаме ви няколко полезни съвета за това как да се чувствате добре по време на полета и след него. Изпълнявайте упражненията бавно и дишайте равномерно.

FIT TO FLY

These handy exercises enable you to stay in top form – both during and after the flight. Perform each move with steady, even breathing.

ХОДИЛА

10 пъти Поставете петите на пода и повдигнет

на пода и повдигнете нагоре пръстите на краката. После опрете пода с пръсти и повдигнете петите.

ГЛЕЗЕНИ

15 пъти Правете кръгови движения първо с единия крак, а после с другия.

KOVEHE

30 пъти Повдигнете единия крак, докато не усетите напрежение в бедрото.

PAMEHE

5 пъти Поставете ръцете на бедрата и започнете да описвате кръгови движения

KPAKA

10 пъти
Наведете се леко
напред. Обгърнете
с ръце коленете
и ги повдигнете на
нивото на гърдите.
Задръжте така 15
секунди.

ГРЪБ И РЪЦЕ

15 пъти
Поставете и двете стъпала на пода и стегнете корема. Навеждайте се напред, докато ръцете Ви не опрат пръстите на краката.

FEET

10 times
Placing your heels on the floor, stretch your toes upwards. Then, keeping your toes on the floor, raise your heels upwards.

ANKLES

15 times
Rotate your foot –
first in one direction
and then the other.

KNEES

30 times
Raise your legs,
tensing the muscles
in your thighs.

SHOULDERS

с раменете

5 times
With your hands
on your thighs, rotate
your shoulders in
a circular motion.

LEGS

10 times
Bend forward slightly.
Wrap your hands
around one knee and
raise it to your chest.
Hold for 15 seconds.
Repeat with the other

BACK AND ARMS

15 times
Place both feet flat
to the floor and hold
your stomach in. Bend
forward, moving your
hands down your legs.

ДА СЕ ЛЕТИ НЕ Е СТРАШНО

Статистиката сочи, че летенето със самолет е далеч по-безопасно от много други дейности. Екипажът на Вашия самолет е висококвалифициран и с богат опит. Самолетите на "България Еър" са с безупречна поддръжка и могат да устоят на всякаква турболенция.

Onumaüme ga се отпуснете - вдишвайте дълбоко през носа и задържайте въздуха няколко секунди, преди да го издишате

RELAX!

Statistics show that flying is much safer than many situations in daily lives. The crew in control of the plane is highly trained and experienced. Bulgaria Air aircrafts are thoroughly maintained and designed to withstand various forms of turbulence

Try to relax – breathe in deeply through your nose, hold for three seconds before exhaling slowly.

по време на полет

Усещате болка в ушите? Запушете носа, затворете устата и започнете да преглъщате или да се опитвате да изкарате въздуха, без да отваряте уста. Дъвченето на дъвка също помага.

Стимулирайте кръвообращението си, като се разходите по пътеката в самолета. Избягвайте да седите с кръстосани крака, защото това може да ограничи кръвообращението. Може да се почувствате по-удобно, ако свалите обувките. Пийте повече вода и по-малко алкохол, чай или кафе.

DURING THE FLIGHT

Ear pain? Pinch your nose shut, close your mouth and swallow or blow out against your closed mouth. Alternatively, chew some gum.

Stimulate your circulation by walking around the cabin and stretching. Avoid sitting with your legs crossed as this restricts circulation. Removing your shoes may provide you with more comfort. Drink plenty of water and not too much alcohol, tea or coffee.

КАК ДА СЕ ПРИСПОСОБИМ ПО-БЪРЗО КЪМ ЧАСОВИТЕ РАЗЛИКИ

Onumaŭme се да настроите биологичния си часовник към времевата зона на бъдещата Ви дестинация, като вечерта преди полета си легнете един час по-рано или по-късно.

Не прекалявайте с тежката храна и не пийте твърде много алкохол или кафе вечерта преди полета. Яжте богати на протеин храни в подходящи за новата часова зона отрязъци от денонощието.

Когато пристигнете на избраната от Вас дестинация, направете си кратка разходка. Прекарайте поне 30 минути на дневна светлина.

REDUCING JETLAG

Begin adjusting your body clock to the time zone of your destination the night before departure by going to bed earlier or later.

Don't consume too much food the night before you leave, or drink too much coffee or alcohol. Eat protein-rich meals at times that are normal for your new time zone.

At your destination, take light exercise – such as a walk. Spend at least 30 minutes in daylight.

УДОБСТВО И БЕЗОПАСНОСТ ВЪВ ВЪЗДУХА

"България Ер" Ви желае безопасен и удобен полет. Висококвалифицираните ни летии, ствоардеси и ствоарди са обучени да осигурят безопасността Ви. Ето някои основни моменти от безопасността, с които може да се запознаете, докато почивате и се наслаждавате на полета с "България Ер".

ВАШЕТО ЗДРАВЕ

Ако имате притеснения за здравето си, свързани с пътуването, и особено ако страдате от дихателни или сърдечно-съдови заболявания, посетете лекаря си преди заминаване. Аптеките могат да Ви предложат лекар- ства без рецепта, но нашият съвет е винаги да се консултирате с лекар кои са най-подходящи за Вас

вашият багаж

Избягвайте тежкия ръчен багаж. Носенето му може да претовари организма Ви. Да седнеш в креслото уморен и задъхан, означава да започнеш пътуването си зле. В ръчния багаж носете само основното, което ще Ви трябва по време на полета.

СРОКЪТ ЗА ЯВЯВАНЕ НА ЛЕТИЩЕТО

Опитайте се да пристигнете на летището рано. Оставете си достатъчно време за формалности, пазаруване и отвеждане към самолета. Времето за регистриране на пътниците е различно на различните летища и може да варира според дестинацията. Добре е да се информирате предварително за часа, в който трябва да сте на летището.

ВАШАТА СИГУРНОСТ

Запознайте се с изискванията за сигурност и ги спазвайте. Не се съгласявайте да пренасяте чужд багаж. Не оставяйте багажа си без надзор.Слагайте ножове, ножици и остри предмети в куфара, който предавате за транспортиране в багажника на самолета. Ако са в ръчния ви багаж, летищните служби за сигурност ще ви забранят да ги качите в самолета.

ВАШИЯТ РЪЧЕН БАГАЖ

Сложете тежките предмети под седалката пред Вас, а леките – в багажните отделения над седалките. Не блокирайте с багаж пътя към аварийните изходи и пътеките между креслата. Отваряйте багажниците над седалките внимателно – ако съдържанието им е разместено по време на полета, при отваряне от тях може да паднат предмети.

ПУШЕНЕТО

Пушенето в самолета е опасно. Забранено е на всички полети на "България Еър". На кабинния екипаж е наредено да следи за изпълнението на забраната. Не пушете в тоалетните, които са оборудвани с датчици за дим.

УПЪТВАНИЯТА ЗА БЕЗОПАСНОСТ

Преди заминаване и пристигане кабинният състав на "България Еър" ще Ви запознае с правилата за безопасност в самолета. Упътването включва сведения за предпазните колани, кислородните маски, изходите, аварийното напускане на самолета, спасителните жилетки. Молим за Вашето внимание по време на демонстрацията. Разгледат инструкцията за безопасност в самолета, която е в джоба на седалката пред Вас.

КАБИНЕН ЕКИПАЖ

Кабинният екипаж на "България Еър" се грижи да Ви обслужва отлично и да осигурява безопасността по всяко време. Не се притеснявайте да повикате ствардесите и ствардите, като използвате разположения над креслото Ви бутон, да споделяте коментарите си с тях и да ги уведомявате за потребностите си.

ПРИ ПРИСТИГАНЕ

Пазете багажните си купони, за да намерите лесно багажа си. Отвелете малко време, за да се аклиматизирате след пристигането си.

YOUR COMFORT AND SAFETY IN THE AIR

Bulgaria Air wishes you a safe and comfortable journey. Our highly trained flight deck and cabin crews are here to take care of your safety. While relaxing and enjoying Bulgaria Air's inflight service, you may consider the basic points that follow

YOUR HEALTH

If you have any medical concerns about making a journey, or if you suffer from a respiratory or heart condition, see your doctor before traveling. There are over-the-counter medicines available, but we recommended always to consult a doctor to determine which are suitable for you.

YOUR LUGGAGE

Try to travel light. Carrying heavy bags can cause considerable stress you may not be used to. Arriving at your sit exhausted and perspiring is not a good start to your journey. In your hand luggage, carry only essential items which you will genuinely need during the flight.

YOUR CHECK IN DEADLINE

Arrive early at the airport. Give yourself plenty of time to check-in, shop and board. Check-in times vary from airport to airport and from destination to destination. Please, inform yourself well in advance to avoid delays/cancellations.

YOUR SECURITY

Do read and follow the security requirements. Do not agree to carry other people's items with you. Never leave your luggage unattended. Store personal knives, scissors and other sharp objects safely inside your suitcase or hold luggage. If you do not, airport security staff will stop you taking them aboard in your cabin luggage.

YOUR HAND LUGGAGE

Please store heavy items underneath the seat in front of you. Stow lighter items in the overhead luggage racks. Please ensure you do not block access to the emergency exits, and do not block the aisle. Please open the overhead lockers with caution: items there may have become disturbed and may fall onto the seats below

SMOKING

Smoking onboard is dangerous. All Bulgaria Air flights are non-smoking and cabin crew are under strict instructions to monitor observance. Please do not smoke in the lavatories; they are equipped with smoke sensors.

THE SAFETY BRIEFING

Before departure and on approach, Bulgaria Air cabin crew will demonstrate the rules of safety on board our aircraft. The briefing includes information on your seatbelt, how to use your oxygen mask, how to locate exits, how to leave the aircraft in an emergency, and how to use your lifejacket. Please spare a moment to watch their demonstration. Please also consult the illustrated Safety on Board leaflet in the seat pocket in front of you.

YOUR CABIN CREW

The Bulgaria Air flight attendants are on board to provide you with top class inflight service and ensure your safety at all times. Please do not hesitate to use the overhead attendant call button and share comments or request service from your flight attendant.

AT THE DESTINATION AIRPORT

Have your luggage identification tags ready to help you find your luggage. Give yourself some time for initial acclimatisation with the weather and environment of your destination.

От 6 ноември 2006 г. В Европейския съюз са 8 сила нови мерки за сигурност, които ограничават количеството течности в ръчния багаж. Те трябва да са 8 самостоятелни опаковки до 100 лм 8ся-ка и общо до 1 л. поставени в самозапечатващ се прозрачен плик, който подлежи на проверка от служителите по сигурността. Ограниченията се отнасят за следните течности: вода, напитки, супи, сиропи, гримове, кремове, лосиони, гелове, парфюми, дезодоранти, спрейове, паста за зъби, пяна за бръснене и не включват медикаменти и бебешки храни за ползване по време на пътуването, и по положения за поставател в поставател на поставател н

полиськом посочва някои от забранените за пренос предмети, без да бъде изчерпателен. Моля, консултирайте се с летищния персонал за по-пълна информация.

Уважаеми пътници,

В съответствие с директива на Европейската комисия 68/2004 от 15 януари 2004 г., в охраняемите зони на летищата и в ръчния багаж не бива да се слагат предмети, с които е възможно или изглежда възможно да се причини нараняване. Сред забранените предмети са: всякакви видове огнестрелно оръжие / катапулти и харпуни / имитации на огнестрелно

Всякакви видове ознестрелно оръжие / катапулти и харпуни / имитации на ознестрелно оръжие, в тоба число с детски с траки / оръжейни части, с изключение на уреди за телескопично виждане / пожарогасители / електрошокови уреди / брадви, секири, сатъри, томахавки / лъкове, къси копия / всякакви заострени метални предмети, които могат да послужат за нараняване / ножове, независимо от предназначението им /саби, мечове / бръсначи, скалели / ножици, с режеща част, по-дълга от 6 см / бормашини, отвертки, клещи, чукове / кънки за лед / всички видове спортни стикове, бухалки, щеки и толги / всички видове оборудване за бойни спортове / амуниции, гранати, мини, военни експлозиви / детонатори / газ и газови контейнери / всякакви пиротежнически средства / хлор, парализиращи спрейове, сълзотворен газ / терпентин, разредител и аерозолна боя / напитки с над 70% съдържание на алкохол.

From November 6, 2006 the European Union adopted new security rules that restrict the amount of liquids you can take through security checkpoints, in addition to other prohibited articles. These liquids must be in individual containers with a maximum capacity of 100 ml each, packed in one transparent, resealable plastic bag (with a capacity of no more than one litre). The restrictions apply to liquids such as water, drinks, soups, syrups, make-up, creams, lotions, gels, perfumes, deodorants, sprays, tooth paste and shaving foam. Liquid foods for babies and any medication a passenger may need during a flight are exempt from the above restrictions but must be presented at security checkpoints.

This is not an exhaustive list. If in doubt, please, consult the airport staff who will be happy to provide you with more detailed information.

Dear passengers,

The keeping with European Commission Regulation Nº 68/2004 of 15 January 2004, any object capable, or appearing capable of causing injury should not be carried into the security restricted areas of the airports and into the the carried into the security restricted areas of the airports and into the the carried in the security restricted areas of the airports and into the the carried in the security restricted areas of the airports and into the security restricted areas of the airports and into the security restricted areas of the airports and into the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and in the security restricted areas of the airports and the security restricted areas of the airports are security restricted areas of the airports are security as a security restricted areas of the airports are security restricted areas of the airpo

into the aircraft's cabins. These include, but are not limited to:
all types of firearms / catapults and harpoons / replica or imitation firearms, toy guns /component
parts of firearms (excluding telescopic sighting devices) / fire extinguishers / stun or shocking
devices / axes, hatc ets, meat cleavers; machetes / arrows and darts / any type of sharpened metal
objects, which could cause injury / all types of knives / sabers, swords / open razors
and blades, scalpels / scissors with blades more than 6 cm in length / drills, screwdrivers,
crowbars, hammers / ice skates / any type of sport bats, clubs, / sticks or paddles / any martial
arts equipment / ammunition, grenades, mines, explosives and explosive devices / detonators /
gas and gas containers / any pyrotechnics / chlorine, disabling or incapacitating sprays, tear gas /
turpentine and paint thinner, aerosol spray paint / alcoholic beverages exceeding 70% by volume.

Зашото знаем. че me ca част om Вашето семейство възползвайте се от услугата ни за превоз на домашни любимии!

При превоза на домашни любимци в пътническата кабина /РЕТС/ максималното допустимо тегло на животното и клетката е 8 кг, а размерите на клетката 48 х 35 х 22 см. За услугата се заплаща такса от 60 евро ß nocoka

При превоз на домашни любимии в багажното отпремение /AVIH/ няма ограничение в теглото

на животното, а максималните размери на клетката са . 110 x 65 x 70 см. При общо тегло до 32 кг се заплаща такса 100 евро, а над 32 кг - 140 евро ß nocoka. Превозът на домашни любимци задължително подлежи на потвърждение от Авиокомпанията

Могат да бъдат превозвани само кучета и котки като единствено до и от Великобритания не се предлага услугата превоз на животни.

Бойните и опасни породи се приемат за превоз само kamo kapeo.

Пътниците, които желаят да пътуват с домашен любимец (куче или komka), предварително трябва да се запознаят с инструкциите за превоз на домашни любимци на авиокомпанията на www.air.bg и да спазват всички условия на регламент 576/2013. Регламентът е задължителен за всички страни членки на EC. По време на check-in документите на любимеца, ще бъдат обстойно проверени. Паспортьт трябва да отговаря

на общоприетия международен

Because we know they are part of your family take advantage of our service for animal transportation!

When transporting pets in the passenger cabin /PETC/ the maximum weight of the animal and the cage is up to 8 kg and the maximum dimensions of the cage - 48 x 35 x 22 cm. A fee of EUR 60 per direction applies.

When transporting pets in the luggage compartment /AVIH/ there are no limitations in the weight of the animal.

The maximum dimensions of the

container are 110 x 65 x 70 cm.

At the weight of the animal and container up to 32 kg, a fee of EUR 100 per direction applies, if the weight is over 32 kg -EUR 140 per direction applies

Pets' transportation is a subject to compulsory confirmation from the Airline.

Only dogs and cats are accentedfor transport Animal transportation to and from Great Britain is not allowed

The fighting and dangerous breeds are accepted for carriage

Passengers willing to travel with a pet (dog or a cat), should get acquainted in advance with the airline's instructions for traveling with pets on www.air.bg as well as to observe and follow all the conditions of Regulation 576/2013. The regulation is mandatory for all EU member countries. During checkin the pet's documents will be thoroughly checked. The passport must comply with the generally accepted international model.

Upgrade go бизнес класа, за да е перфектно

"България Еър" Ви дава възможност да повишите комфорта на своето пътуване благодарение на услугата Upgrade go бизнес класа.

Upgrade може да бъде закупен от 24 часа до 40 минути преди излитане, при наличие на свободни места. Освен удобство и комфорт, услугата като приоритетни чекиране и качване в самолета. допълнителен багаж, достъп до бизнес салоните на летищата и бизнес класа кетъринг. Ако сте член на програма FLY MORE, печелите и повече точки.

Важно е да се отбележи, че при полет с прекачване трябва да се спази разрешението за превоз на багаж и на другия превозвач. Съветваме Ви да заявите UPGRADE минимум 2 часа преди излитане на полета от София, за да се насладите Ви носи още редица предимства и на кетъринга като част от

всичките предимства Takcama за услугата Upgrade е 50 евро* в посока по вътрешни линии и 100 евро* в nocoka по международни линии.

Moxeme ga sakvnume Upgrade чрез Центъра за обслужване на клиенти на тел.: +(359) 2 40 20 400 или по e-mail на callfb@air.bg, kakmo и в офисите на "България Еър", чрез издателя на билета или на летището преди полет.

*За отсечката Лондон - София таксата е 100 паунда.

Upgrade to business class to be perfect

Bulgaria Air gives you the opportunity to increase the comfort of your trip with the Upgrade to the business class service.

The Upgrade may be purchased from 24 hours to 40 minutes before scheduled departure in case of availability

By choosing it you get not only comfort and convenience, but also

priority check-in and boarding in the airplane, additional baggage, access to airport business lounges and business class catering. If you are a member of our frequent flyer program FLY MORE, you earn more points as well.

Please note that in case of a connecting flight, the luggage permit of the other carrier must be checked and observed with.

We also advise you to request UPGRADE at least 2 hours before the departure from Sofia in order

to enjoy catering as part of all the benefits of the service. The Upgrade fee is EUR 50 in direction for domestic flights and EUR 100 in direction for all international flights

Upgrade can be purchased at our Customer Service Center: +(359) 2 40 20 400 or via e-mail: callFB@air.bg, and also in the Bulgaria Air offices, through the ticket issuer or at the airport before the flight.

Добавете повече **у**аобство към Зашето пътуване!

Kak? Kamo sanasume c8oemo място с допълнително пространство и повече комфорт срещу такса от 20 евро на посока, или изберете своето предпочитано място близо до изхода, срещу такса от 10 евро на посока. Услугата е налична за директните полети, изпълнявани от авиокомпанията. Седалките с повече пространство и комфорт са разположени на 3 ред и

авариен изход, а тези на 4 реа можете аа резервирате като предпочитани, поради близостта им до изхода и възможността бързо да се отправите към крайната точка или трансферния си пункт.

Можете да заявите и заплатите своето място чрез Центъра за обслужване на клиенти на тел.: +(359) 2 40 20 400 uvu no e-mail офисите на "България Еър". чрез издателя на билета и на летишето преди полета Съветваме Ви да заявите

услугата предварително, за да си гарантирате налично място и да спестите време на летището. Следва да се има предвид, че има пътници, които не могат да бъдат настанявани на аварийни изходи, например хора с физически, психически и слухови увреждания, възрастни хора, деца и бебета (със или без придружител) и пътници с наднормено тегло

* За Тел Авив таксата е в шатски долара, за Лондон В паунда, за Цюрих в швейцарски

Travel even more comfortable

Bulgaria Air gives you the opportunity to quarantee more in-flight comfort! How? Just book your seat with extra space and more comfort for 20 EUR per flight or book your preferred seat near the exit f for 10 EUR per flight. The service is available for all direct flights operated by Bulgaria Air Seats with extra space are located on the 3rd row and

emergency exit, while those at

4th row can be booked as a

preferred due to their proximity to the exit point and the availability they provide for the passenger to head straight to his final destination or transfer point. You can request and prepay

your seat by contacting our Customer Service Center at +(359) 2 40 20 400 or via e-mail: callfb@air.bg, as well as in the Bulgaria Air's offices through the ticket issuer and at the airport prior the flight. We recommend you to request the service in advance to make sure we have an available seat

for you and to save time at the airport.

It should be considered that here are passengers who cannot be seated in an emergency exit row (some of the seats with extra leg space are situated next to these exits) such as people with physical, mental and hearing impairments and limitations, elderly people, children and babies (including unaccompanied minors (UMNR) and overweight passengers.

* For Tel Aviv the fee is in USD, for London in GBP, for Zurich in CHF

Пътуване на деца без npugpykumen

Доверете се на услугата на "България Еър" за превоз на непридружени деца и бъдете спокойни за своето дете по време на полет!

• За деца на възраст между 3 и 5 г. осигуряваме ескорт стюард, който да посрещне детето от изпращача на отправното летище, да го придружи по време на всички летищни процедури до качване в самолета, да се погрижи лично максата е 60 евро, а за Лондон за спокойното му пътуване и да го предаде на посрещача при пристигане. За детето се заплаща пълната тарифа без детско намаление, плюс 50%

от еднопосочната тарифа в М класа и двупосочни летишни такси за сткоарда приаружител.

• За деца между 5 и 11 г. се осигурява служител, който да посрещне детето от изпращача на отправното летище, kakmo u makъβ, koūmo да го предаде на посрещача при пристигане. За детето се заплаща пълната тарифа без детско намаление, плюс UM такса в размер на 50 евро на отсечка за международни полети и 30 евро за вътрешни полети. За София - Лондон - София е 60 паунда.

• По желание на родителите, geца om 12 go 18 г. могат също да се възползват от

услугата срещу заплащане на UM makcama. На тях се предоставя същата услуга като за деца между 5 и 11 г. За ga се възползвате от услугата, е необходимо да отправите запитването си поне 2 седмици преди полета на callfb@air.bg.

Детето Ви задължително трябва да носи със себе си валиден паспорт

Една стюардеса може да придружава две деца от едно семейство - братя и сестри, които пътуват заедно. За тях се заплаща една UM makca.

Unaccompanied minors flving

Trust the Bulgaria unaccompanied minors and let them flying without any worries!

· For children between 3 and 5 years old we provide an escort flight attendant who will pick up the child from the person who is escorting him/her at the departure airport, will be next to the child during all airport procedures until boarding the plane, personally take care of the child's safe journey during the flight and will hand him/her over to the welcoming person at the arrival airport. The full ticket fare is payable for the child (without a child's discount), plus 50% of

the one-way fare in the M class and two-way airport taxes for the escort flight attendant.

· For children between 5 and 11 years old a staff member is provided to welcome the child from the escorting person at the departure airport, as well as a person to hand him over to the welcoming person at the arrival airport. The full ticket fare is payable for the child (without a child's discount), plus a UM fee of FUR 50 in direction for international flights and EUR 30 in direction for domestic flights. For Sofia - London the fee is EUR 60 and for London Sofia is GBP 60.

· Per parents request, children between 12 and 18 years old could also take advantage of

the service, against payment of the UM fee. They are provided the same service as for children between 5 and 11 years of age.

In order to take advantage of the service, you should make your inquiry at least two weeks prior the flight at callfb@air.bg

Your child must carry a valid passport with him/her. One flight attendant can accompany two children from the same family brothers and sisters who travel together. For them is paid a single UM fee.

CODESHARE PARTNERS

Codeshare partnerships are an integral part of Bulgaria Air route portfolio. They enable the airline to provide it's customers more frequencies to a particular destination as well as to widen its destinations list at facilitated booking procedure.

SOFIA - MOSCOW VARNA / BURGAS - MOSCOW

SOFIA - PARIS / VARNA PARIS - NICE / LYON / BORDEAUX

SOFIA - ROME / MILAN / VARNA / BURGAS ROME - MILAN / TURIN / FLORENCE / GENOA / NAPLES / PIZA / VENICE / BOLOGNA / TRIEST / VERONA / CATANIA / BARI / PALERMO / LAMECIA TERME / BRINDIZ / REGGIO CALABRIA / MADRID / BARCELONA / AMSTERDAM / LONDON / PARIS / BRUSSELS / PRAGUE / GENEVA / MAITA

SOFIA - MADRID MADRID - LAS PALMAS / TENERIFE

SOFIA - AMSTERDAM

SOFIA - PRAGUE PRAGUE - BUDAPEST / COPENHAGEN / DUSSELDORF / HAMBURG / GOTEBORG / REYKJAVIK

A STAR ALLIANCE MEMBER 🖑

SOFIA - ATHENS / LARNACA / VARNA / BURGAS ATHENS - BEYRUT / TEL AVIV / EREVAN / NICE / TBILISI LARNACA - TEL AVIV

Cyprus

SOFIA - LARNACA / PRAGUE / ZURICH / VARNA / BURGAS LARNACA - BEIRUT / TEL AVIV

SOFIA - BELGRADE / TEL AVIV / LARNACA / VARNA BELGRADE - GENEVA

VARNA/BURGAS - SOFIA - BUCHAREST

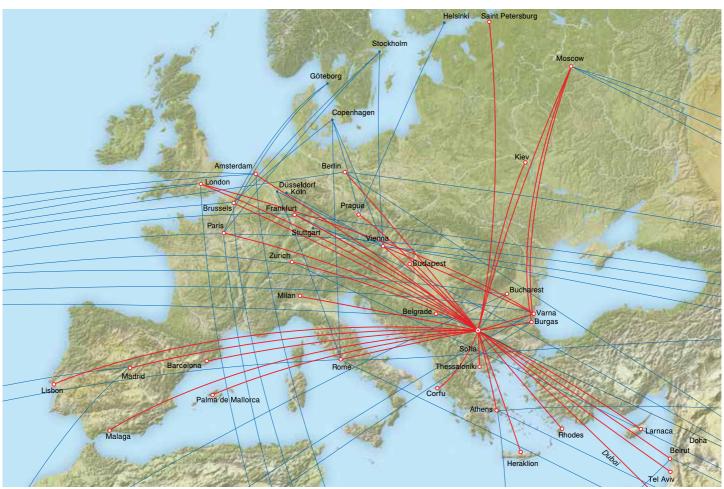
Sofia - Doha / Bucharest / Varna / Burgas

SOFIA - KIEV / VARNA

Дестинации **Destinations**

CODESHARE PARTNERS

Code share партньорството позволява на авиокомпаниите да предлагат на своите пътници повече полети до дадената дестинация при облекчена процедура за резервация, както на собствените полети, maka u на полетите на партньора по маршрута.

The Code share partnership enables airlines to provide for their valuable customers more frequencies to each particular destination at facilitating booking procedure, on every own operated or marketing flight en route.

SPA PARTNERS

Special prorate agreement e сред основните търговски договори, предоставящ на партньорските авиокомпании изключителната възможност да увеличат броя на предлаганите дестинации през даден пункт и да отговорят на търсенето на клиентите с приемливи цени.

The Special prorate agreement is among the basic commercial agreements, giving partner airlines a significant opportunity to enlarge number of global beyond destinations offered in response to customer demands at reasonable prices

— Austrian — FINNAIR

INTERLINE PARTNERS:

Interline agreement позволява взаимното признаване на билетите и по този начин съществено допринася за това двете авиокомпании да могат да предлагат продукта на партньора по редовни линии.

The Interline agreement permits the acceptance of each other's airtickets and that way contributes significantly both airlines to be able to offer customers reciprocally their product on schedule

Hahn Air

ELTVALTX UNITED

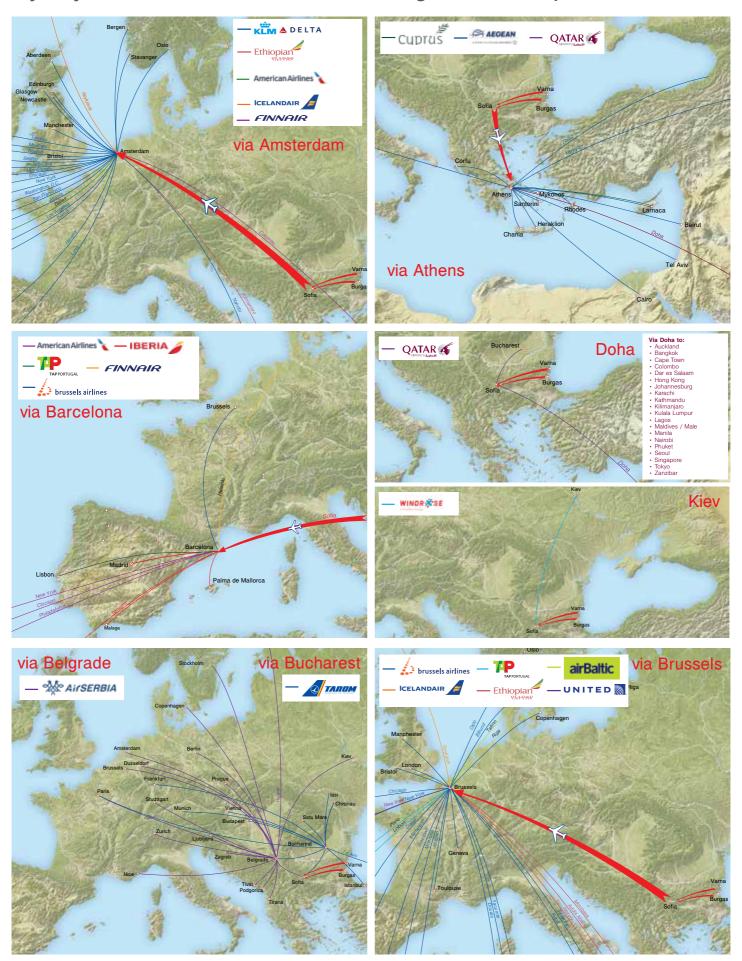

vırgın atlantıc 🚧

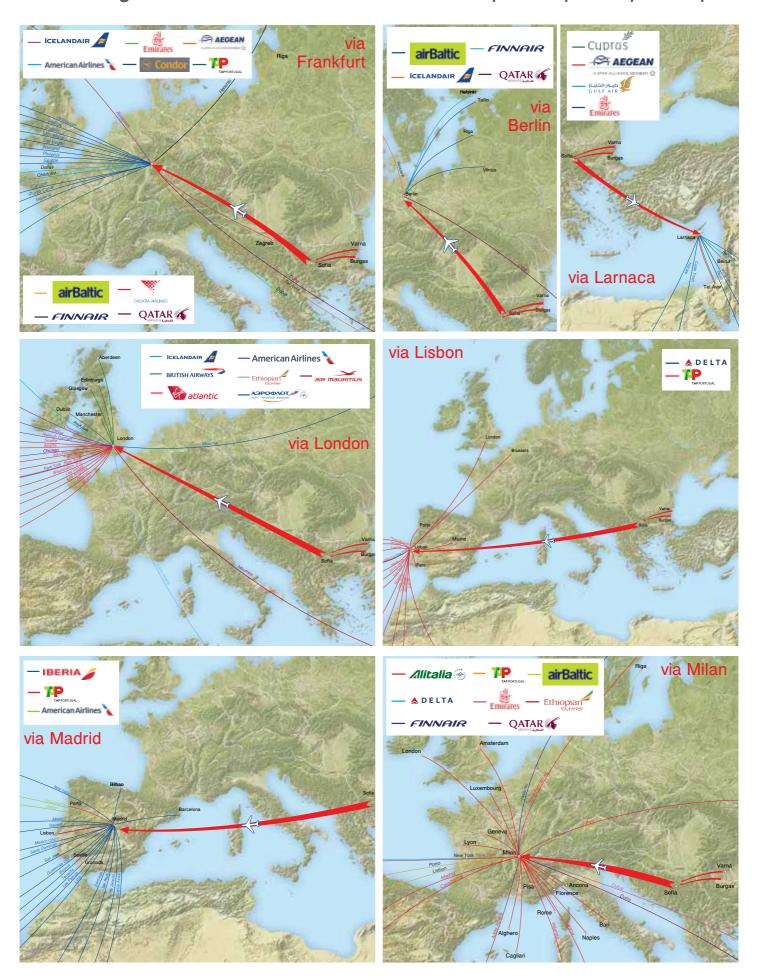

Bulgarıa Aıı

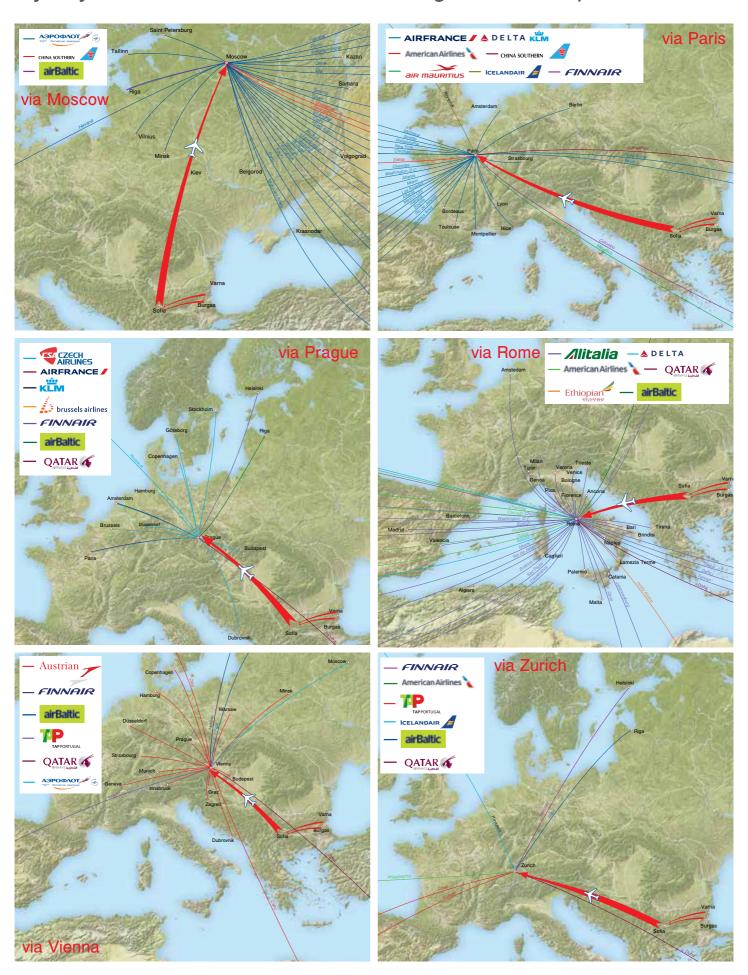
Летете до всяка точка на света с България Еър и партньори. Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

Летете до всяка точка на света с България Еър и партньори.

Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

БЪЛГАРИЯ ЕЪР: Къде да ни намерите?

BULGARIA AIR: Where to find us?

SOF BOJ VAR	Customer Service Center 1, Brussels Blvd Sofia Airport,	
	Sofia 1540 Working Hours: Every day 08:00-22:00 Local Time	phone: +359 2 402 04 00 e-mail: callFB@air.bg www.air.bg
	Head office	
	1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 Working Hours: Monday - Friday 09:00-17:30 Local Time	fax: +359 2 984 02 03 e-mail: office@air.bg www.air.bg
	Sofia City Office	
	2 Ivan Vazov Street Working hours: Monday – Friday 09:00 – 17:30 Local time	phone: +359 2 402 03 93 e-mail: tickets1@air.bg www.air.bg
	FLY MORE Office 1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540	phone.: +359 888 903 943 +359 2 984 02 96 e-mail: flymore@air.bg www.air.bg
	Varna Airport Office	
	Varna Airport Terminal 2, Departures Working hours Opens 2 hours prior to scheduled departure	phone: +359 52 573 321 fax: +359 52 501 039 e-mail: varna@air.bg www.air.bg
	Varna City Office	
	55, 8-mi primorski polk blvd Working Hours: Monday - Friday: 09:00 - 17:00 Local time Saturdays customers are served by email and phone from 10:00 to 16:00 Local time.	phone: +359 52 651 101 e-mail: varna_city@air.bg www.air.bg
	Shumen City office Shumen, Patleyna 10 str. Monday-Friday: 09:00-17:00	phone: +359 887 84 01 71 e-mail: shumen@air.bg www.air.bg
BRU		
	Belgium, Brussels	
	Working hours: Monday - Friday 10:00-19:00 Local Time	phone: +32 470 401 260 e-mail: brussels@air.bg www.air.bg
LCA	Cyprus, Nicosia "Louis Aviation" - 11 Lemesos Avenue, 2112 Nicosia, P.O. Box 21301, 1506 Nicosia, Cyprus.	phone: +357 225 88 182 fax: +357 223 76 606 e-mail: bulgariaair@louisgroup.com www.air.bg

BER	Germany, Berlin Bulgarian Air Tour Leipziger str 114-115, 10117 Berlin, Germany Working hours: Monday - Friday 09:00-18:00 Local Time	phone.: +49 30 2514405 +49 30 2514460 fax: +49 30 2513330 e-mail: info@berlin-bat.de www.air.bg
LON	United Kingdom, London Airport office Heathrow Ticket Pod 3 (Zone G) Terminal 4 Heathrow Airport TW6 3FB Working hours: Monday - Friday 09:30 - 17:30 Local Time	phone: +44 208 745 9833 +44 788 966 4174 e-mail: LHR@bulgaria-air.co.uk www.air.bg
MOW	Russia, Moscow City Office 3 Kuznetzkiy Most Str., Moscow, 125009, Russia Working hours: Monday - Friday: 09:00-13:00/14:00-18:00 Local Time Saturday: 10:00-14:00 (between June and September)	phone: +7 49 5789 9607 e-mail: ticketmow@air.bg moscow@air.bg www.air.bg
	Airport office Sheremetyevo airport, Terminal F, fl. 2, ticket desks 10 and 14 Working hours: Opens 2 hours before flight	e-mail: svoapfb@mail.ru www.air.bg
TLV 🌣	Israel - Tel Aviv Open Sky LTD 25 Ben Yehuda Str. Israel 63806, Tel Aviv Working hours: Sunday - Thursday: 09:00-17:00 Local Time	phone: +972 379 51 355 fax: +972 379 51 354 e-mail: annie@open-sky.co.il www.air.bg
USA	Mailing Address: 1819 Polk St #401 San Francisco, CA 94109 Working Hours: Monday - Friday 9am - 5pm, Saturday - Sunday 9am -1pm (EST)	phone: 1-855-FLY-TO-BG (359-8624) e-mail: tickets@bulgariaairusa.com www.air.bg
VIE	Austria, Vienna Intervega Reisen Tiefer Graben 9, A-1010 Wien, Austria Working Hours: Monday - Thursday 09:00-17:30 Local Time Friday 09:00-17:00 Local Time	phone: +43 1 5352550 0 900 220013 (domestic line) fax: +431 5352552 e-mail: intervegareisen@aon.at office@intervega.at www.air.bg

Ипотечен kpegum

РЕГИСТРИРАЙ СЕ ЗА Е-ФАКТУРА БЕЗПЛАТНО

- В център за клиенти на ЧЕЗ
- На каса на Изипей
- Ha www.cez.bg